

godina XIII. / br. 43 / rijeka / travanj 2017. / besplatni primjerak

zeleno ip/savo

magazin primorsko-goranske županije

Predivna priroda
u zagrljaju goranskih šuma

Rijeka Dobra, Kamačnik i Gomirje

gradovi općine

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.624

Općina Viškovo

Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća: Jagoda Dabo

Općina Klana

Klana 33, 51217 Klana
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
E: nacelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnik: Matija Laginja
Predsjednik Vijeća: Slavko Gauš

Grad Kastav

Zakona kastafskega 3, 51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
E: info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik: Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća: Dalibor Čiković

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64, 51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@gmail.com
www.jelenje.hr
Povjerenik Vlade RH
Zdenko Holenko
Predsjednik Vijeća: Nikica Maravić

Općina Čavle

Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnik: Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinc

Općina Matulji

Trg M. Tita 11, 51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik: Mario Čiković
Predsjednik Vijeća: Mladen Prenc

Grad Rijeka

Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik: mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća: Dorotea Pešić-Bukovac

Općina Kostrena

Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr
Načelnica: Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća: Gordana Vukoša

Grad Opatija

Maršala Tita 3, 51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik: Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća: Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Lovran

Šetalište M. Tita 41, 51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: opcina.lovrana@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik: Alan Sanković
Predsjednica Vijeća: Nataša Miljak

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7, 51417 Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 536
F: ++385 51 737 621
E: mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik Vijeća: Boris Škalamera

Grad Cres

Creskog statuta 15, 51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik: Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća: Marčelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7, 51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Obnašateljica dužnosti gradonačelnika: Ana Kučić
Predsjednik Vijeća: Anto Nedić

Grad Rab

Trg Municipium Arba 2, 51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: tajnik@grad-rab.hr
www.rab.hr
Gradonačelnik: Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća: Željko Peran

Općina Lopar

Lopar bb, 51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik: Alen Andrešković
Predsjednik Vijeća: Damir Paparić, prof.

Grad Krk

Trg bana J. Jelačića 2, 51500 Krk
T: ++385 51 401-111
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik: Darjo Vasilčić
Predsjednik Vijeća: Marinko Pavlič

Općina Punat

Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina.punat.hr
Načelnik: Marinko Žic
Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
10.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab)
0,11 ha

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810 620
F: ++385 51 810 680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

Erik Fabijanić

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
865

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F: ++385 51 817 002
E: opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Kolenc

Grad Vrbovsko

Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T: ++385 51 875 115
F: ++385 51 875 008
E: marina.tonkovic@vrbovsko.hr

Gradonačelnik:
Dražan Mufić
Predsjednica Vijeća:
Jasna Božić

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzlarić

Općina Lokve

Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr

Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Najviše naselje

Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh

Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 829 503
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
Marinko Kauzlarić
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Opći podaci

Ukupno stanovništvo

296.195

Najviše stanovnika

Grad Rijeka
128.624

Općina Viškovo
14.445

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
866

Gradova

14

Općina

22

Naselja

510

Naselja bez stanovnika

42

Infrastruktura

Ceste

3.490 km

Željeznice

135,5 km

Luke

86

Zračne luke

4

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T: ++385 51 245 045
F: ++385 51 244 409
E: gradonacelnik@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr

Obnašatelj dužnosti
gradonačelnika:
Velimir Piškulić
Predsjednik Vijeća:
Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
E: info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr

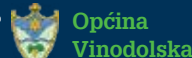
Gradonačelnik:
Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća:
Lovorko Gržac

Grad Kraljevica

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
E: gradska-uprava@kraljevica.hr
www.kraljevica.hr

Gradonačelnica:
Nada Turina-Đurić
Predsjednik Vijeća:
Aleksandar Kružić

Općina Vinodolska

Bribir 34, 51253 Bribir
T: ++385 51 422 540
F: ++385 51 248 007
E: pravna@vinodol.hr

Obnašatelj dužnosti
načelnika -
zamjenik načelnika:
Božidar Zubčić
Predsjednik Vijeća:
Boris Milić

Grad Bakar

Primorje 39, 51222 Bakar
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
E: gradonacelnik@bakar.hr
www.bakar.hr

Gradonačelnik:
Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća:
Milan Rončević

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
E: info@malinska.hr
www.malinska.hr

Načelnik:
Anton Robert Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Zdenko Cerović

Općina Baška

Palada 88 51523, Baška
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
E: opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr

Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Emil Polonijo, prof.

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7, 51516 Vrbnik
T: ++385 51 857 310
F: ++385 51 857 099
E: opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr

Načelnica:
Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik Vijeća:
Slavko Zahija

Općina Dobrinj

Dobrinj 103, 51514 Dobrinj
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 848 141
E: opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr

Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj

Prikešte 13, 51513 Omišalj
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
E: opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr

Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Krešimir Kraljić

2-5 go dana

županijski info

6-11 razgovor

Zlatko Komadina, primorsko-goranski župan

Idem po još jedan mandat jer osjećam povjerenje građana

12-13 projekti

Halubajski zvončari

Zvončarske staze za 21. stoljeće

14-15 na kafe

Darijo Vasilić, gradonačelnik Krka

Grad Krk je motor razvoja cijelog otoka

16-17 vizitka

Viktor Lenac d.d.

Škver jači od mora i recesije

18-19 putositnice

Damjan Kovač i njegovi murali

Damjanovi murali dobrodošlice na cesti Gerovo-Čabar

20-21 među nama

Sanacija bolničkih kapaciteta

PGŽ ključan partner riječkom KBC-u

22-27 kartulina

Rijeka Dobra, Kamačnik i Gomirje

Predivna priroda u zagrljaju goranskih šuma

28-29 naši vaši

Xie Qin Xiang, Kostrenjanka iz Kine

Ča je pusta Kina kontra Kostrene...

30-31 oko nas

Siniša Abramović, modelar vlakova

Vlakovi su uz mene otkad sam se rodio

32-35 susjedi

Općina Lanišće, Istra
Zaboravljena općina na tromeđi država

36-39 reportaža

Brodogradilište 3. maj
U dolini sprženog željeza

40-41 sport

Enrico Marotti

Najviše volim tramontanu u Preluku

42-43 pijat

Konoba Brig, Draga

Konoba koja osvaja na prvi pogled

44-45 pet pitanja

Saša Matovina, pjevač i umjetnički voditelj

Pjevačka cjelina je uvijek iznad interesa pojedinca

46-48 reportaža

Muzej ovčarstva u Lubenicama

Zaboravu otkinute vještine, znanja i običaji ovčarstva

49 nagradna križaljka

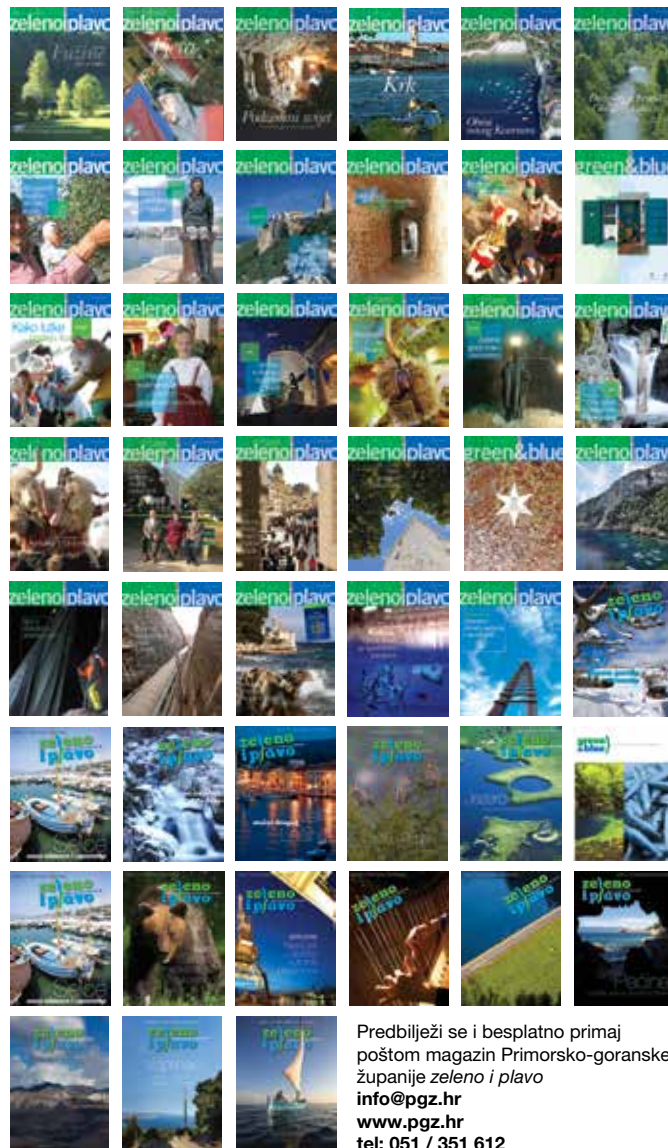
Rijeka Dobra i Kamačnik

50 info zip

dobitnici nagradne križaljke

51 štorija

Šparožna jama

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske županije **zeleno i plavo**
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Impressum

ISSN 1845-5220 • Izlazi 3 puta godišnje • Godina XIII • Broj 43 • Travanj 2017.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić
Marinko Krmpotić
Davor Žic
Zdravko Kleva

Boris Perović

Marinko Glavan

Slavica Kleva

Walter Salković

Mladen Trinajstić

Fotografije:

Petar Fabijan

Sandro Rubinić

Rino Gropuzzo

Marinko Krmpotić

Walter Salković

Damir Škomrlj

Arhiva ZIP

Naslovnica:

Rino Gropuzzo

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno

oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i

produkcija:

Makol marketing, Rijeka, narodžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv.

Nedelja

Naklada:

15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u srpnju 2017.

Kako teče gradnja najteže hrvatske ceste Hrvatsko-Ložac

Kanjonom Kupe od Čabra do Delnica ove jeseni

Od ove će ceste korist imati građani, obrtnici i poduzetnici tog goranskog područja, kao i svi koji se bave turizmom, rekao je župan Komadina

Posljednja dionica buduće Kupske magistrale, cesta od Hrvatskog do Lošca, duga je 2,6 kilometara, ali njena izgradnja traje od 2012. godine. Razlozi zbog kojih izvođači nisu bili u stanju godišnje savladati po 500 metara ove planinske prometnice tek djelomično su u zaista teškoj konfiguraciji terena (cesta znatnim dijelom ide rubom kanjona Kupe). Ponajprije je ipak riječ o tipično hrvatskim problemima vezanim uz građevinare pa je tako spori ritam izgradnje u potpunosti zaustavljen 2015. godine i to stoga jer je izvođač morao u – stečaj!

Nakon neplanirane stanke moralo se u nove natječaje i svu ostalu potrebnu dokumentaciju, a pojavila su se i dva klizišta koja su opet bitno utjecala na gradnju. Trenutalno su na gradilištu radnici „Hidroelektrane“ kojima je rok za završetak poslova 30. rujna i to će, nadaju se u Hrvatskim cestama koje su investitor građevinskih poslova „teških“ 20 milijuna kuna, biti realizirano u tim okvirima.

Potvrdio je to primorsko-goranskom županu Zlatku Komadini za posjeta gradilištu Tomislav Dragovan, direktor Sektora za građenje i rekonstrukciju, rekavši da je zbog konfiguracije terena ovo bila izuzetno teška dionica. Došlo je do promjena projektne dokumentacije,

dodatnih geoistražnih radova te problema s izvođačem. Župan Komadina naglasio je prometni i turistički značaj te ceste čije otvaranje će napokon omogućiti stanovnicima s područja Čabra da do Delnica dođu hrvatskom obalom Kupe, a svakako će veliku korist od nje imati brojni obrtnici i poduzetnici tog područja, kao i svi koji se bave turizmom jer će ta prometnica ponuditi mogućnosti uživanja u krajolicima tog dijela Gorskog kotara, istaknuo je župan Komadina.

Čabarski gradonačelnik Kristijan Rajšel požalio se da je Čabar najizoliraniji dio Gorskog kotara zato što ima samo jednu pristupnu cestu prema Delnicama a time i autoputu. „Otvaranje ove ceste omogućuje još jedan pravac prema Delnicama i mi s nestrpljenjem očekujemo otvorenje ove dionice“, rekao je Rajšel.

Inače, Primorsko-goranska županija uključena je tijekom proteklih petnaestak godina nizom aktivnosti i ulaganja u proces izgradnje cjelokupne Kupske magistrale, a za konkretnu dionicu od Hrvatskog do Lošca PGŽ je financirala rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i izradu sve potrebne dokumentacije.

M. Krmpotić

Na teškoj konfiguraciji terena uz Kupu sporo napreduje ova planinska prometnica koja život znači čabarskom kraju

Od 2015. godine i zaustavljanja izgradnje ceste pojavila su se i dva klizišta koja su opet bitno utjecala na gradnju

Udruge, vijeća i predstavnici nacionalnih manjina PGŽ u Češkom domu

U prostorijama Češkog doma u Rijeci, župan Zlatko Komadina sa suradnicima primio je članove udruga, vijeća i predstavnike nacionalnih manjina Primorsko-goranske županije. Uz prigodan kulturno-umjetnički program, župan je uručio ugovore za sufinanciranje programa i projekata predsjednicima udruga nacionalnih manjina s područja županije.

Tom prigodom, Komadina je poručio da su nacionalne manjine bogatstvo Primorsko-goranske županije.

„Suradujemo dobro, godišnje financiramo 85 programa koje provode 32 udruge. Županija redovito prati cijeli kulturni život nacionalnih manjina i to je naš doprinos multikulturalnosti i multietičnosti, skladnom suživotu ljudi svih naroda i nacionalnosti u Primorsko-goranskoj županiji“, rekao je župan.

Predsjednik Makedonskog kulturnog društva „Ilinden“ iz Rijeke Ilija Hristodulov, istaknuo je da je financijska potpora Primorsko-goranske županije vrlo važna jer se bez nje ne bi mogli realizirati programi. Primorsko-goranska županija svake godine izdvaja sredstava

za razne programe i projekte udruga nacionalnih manjina, ali i za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Tako je ove godine županija izdvojila ukupno 525.000,00 kuna za sufinanciranje čak 83 programa/projekata 35 udruga nacionalnih manjina koje djeluju na području PGŽ.

Na području Primorsko-goranske županije djeluje 35 udruga nacionalnih manjina

Idem po još jedan mandat jer osjećam povjerenje građana

Ako bi Vas trebalo opisati kao župana, onda bi bilo najtočnije reći da ste župan kontinuiteta. Pa onda su to i projekti kontinuiteta, ako govorimo o onome što godinama provodite kao čelnik Županije. Možemo li se složiti u tome da je za dobar posao važan kontinuitet?

– U naravi je velika sreća da možete imati jedan period na raspolaganju kako bi se mogli realizirati projekti, vizije i ideje. Jer, objektivno, za neke kapitalne stvari ili gradnje, treba i po par godina. Kontinuitet donosi, osim stabilnosti, i bolje poznavanje materije kojom se bavimo kao djelatnostima Županije. U tom kontinuitetu imao sam i mali diskontinuitet, što je s jedne strane građane malo odmorilo od mene, a s druge strane podsjetilo na mene. Najvažnije je, rekao bih, prepoznati kad je vrijeme nekom političkom čelniku da je vrijeme za odlazak: pa u onom trenutku kad izgubite kritičnost; kada ste za sve dobro zaslužni sam, a za sve greške su vam krivi drugi. Ta nekritičnost je ono što mora prepoznati svaki onaj tko ima povjerenje građana ili misli ići po povjerenje građana.

Je li Vam taj diskontinuitet pri pokušaju obnašanja ministarske funkcije pomogao u nečemu? Nekako je dojam da ste po povratku u Rijeku još jače zapeli kao župan u ostvarenju projekata...

– U Županiji se uvijek puno radili. Nakon ideja i priprema projekata i programa, kada na red dođe i realizacija, onda se to se vidi. Osim toga, dao sam puno povjerenje Službi za odnose s javnošću i protokol. I to se vidi.

Meni se osobno dogodilo i to da sam postao dosta vidljiv u političkom životu, u svojoj stranci SDP i vodstvu SDP-a Hrvatske, pa su građani pratili i ta događanja. Mislim da su bili na mojoj strani u određenom zalaganju za decentralizaciju i demokratizaciju samog političkog života pa i stranke kojoj osobno pripadam.

Preživio razne izborne sustave

– Jer, ja u to duboko vjerujem: meni je decentralizacija, i funkcionalna i fiskalna, države kao središnjeg sustava uprave na regije, odnosno

županije gradove i općine ono za što se zalažem cijeli moj politički život. Ali isto tako nema decentralizacije države bez decentralizacije stranaka, i bez da taj način razmišljanja postane većinski kod onih koji stvaraju političke odluke teško će se nešto na tom tragu i provesti. Evo, vjerojatno mi je i taj dio vidljivosti pomogao, vjerojatno su građani bili za to što sam zastupao, što mi je pomoglo da imam povjerenje građana.

Ono što ja cijenim i po čemu donosim odluke da nastavim ići u izborne bitke je upravo riječ povjerenje. Ja imam dojam da to povjerenje postoji između većeg dijela građana ove županije i mene osobno.

To povjerenje je do sada bilo iskazivo i u nekim brojkama, postocima...

– Imao sam tu sreću da sam doživio i preživio razne izborne sustave. Prvo je bio indirektni izbor, i prva dva mandata sam bio biran kao čelnik Koalicije koju sam vodio na izbore i dobili smo većinu. U trećem mandatu su bili prvi direktni izbori, koje sam dobio u prvom krugu između više kandidata sa 62 posto podrške, što smatram velikim povjerenjem. I onda dolazi taj četvrti mandat nakon povratka iz Zagreba gdje sam objektivno bio dosta izložen političkim nekorektnostima, međutim građani su mi također dali povjerenje u prvom krugu. Rekao bih da mi je taj dio negativne priče smanjio podršku na 54 posto. I upravo sam u tom mandatu napravio reorganizaciju Uprave, jasnije posložio organizacijski ustroj Županije, definirali smo ciljeve, projekte i programe i ubacili u veću brzinu. Rekao bih da se to i prepoznalo, jer takav dojam stičem i od drugih ljudi u javnom životu županije.

Što je presudno za uspjeh?

U čemu je, smatrate, bilo najviše uspjeha u Vaših dosadašnjih četiri mandata? Jesu li to škole i školske dvorane, zdravstvene ustanove, pomorska infrastruktura... Je li to možda tim suradnika, trasirani projekti i institucije koje, kako volite reći, rade "kao urice"? Ili je to neophodni politički mir koji ste uspjeli ▶

razgovor

Zlatko Komadina,
primorsko-goranski
župan

Teško je jednoznačno odgovoriti što je u ovom slučaju presudno za uspjeh funkcioniranja Županije, ali vjerojatno je to dobar balans projekata i želja i osluškivanje onoga što građani očekuju u okolnostima koliko sredstava imate i koje okolnosti imate. Mislim da smo u tome napravili jedan optimum

uspostaviti u županijskoj skupštini i političkom životu županijske vlasti?

– Između ovoga što ste naveli teško je reći da je jedno. Jer jedno doslovno proizlazi iz drugog. Prvo morate imati političku stabilnost da bi mogli imati političku efikasnost. To polazi od većine u Skupštini, prije svega. S druge strane, županijska Uprava mora biti dobro ustrojena i jasno posložena, po zakonskim ovlastima i samoupravnim htijenjima, treba biti jasno definiran mandatni program i nositelji tog programa, kao glavni suradnici. A mislim da imam dobre suradnike i da je u “umijeću mogućega” naša Uprava i prepoznata. Ljudi koji vode upravne odjele i neke druge segmente u Županiji, pa i naše institucije i naši ravnatelji, su ljudi na svom mjestu, i kao stručnjaci i kao menadžeri. Sam ustroj i organizacija Županije je dakle sredstvo i pretpostavka za realizaciju projekata i programa.

A s druge strane, mi smo potpuno svjesni situacije da smo zakonski točno nadležni za dio djelatnosti izravno, a za dio – samoupravno, znači da možemo utjecati političkim odlukama na projekt revitalizacije Platka, na primjer. Međutim, u zdravstvu i školstvu mi moramo održavati objekte zdravstva i školstva, u pomorskom dobru moramo namjenski trošiti novac u rive, šetnice itd. Tako da smo svjesni tih ograničenja, a u okolnostima ekonomskih teškoća u državi sve naše pravne osobe nastojimo osposobiti da budu maksimalno “sređene”, uložili smo u objekte i opremu, digli smo razinu izvrsnosti i samim time uspjeli dobiti i kvalitetnije ugovore, što od države a što na tržištu. Neke su naše institucije, poput specijalnih bolnica, reprezentativne i van granica Republike Hrvatske. U tom dijelu smo se jasno okrenuli onome za što smo zakonski zaduženi i za što imamo namjenski novac, a u dijelu proračuna koji je dio poreznog novca i koji nema direktnu proračunsku namjenu također usmjeravali u tu priču. Kroz mandate je to postalo vidljivo, jer se dogodilo petnaestak školskih sportskih dvorana i škola, dogodile su se skoro sve županijske luke u kojima pristaju državne linije, uređen je čitav niz molova, operativnih obala, lukobrana... što su građani prepoznali i primijetili.

Zato, konačno, u odgovoru na pitanje, teško je odvojiti što je u ovom slučaju presudno za uspjeh, ali vjerojatno dobar balans projekata i želja i osluškivanje onoga što građani očekuju u okolnostima koliko sredstava imate i koje okolnosti imate. Mislim da smo u tome napravili jedan optimum.

Jednaki uvjeti za sve građane županije

Čime niste zadovoljni? Mnogo puta ste naglašavali ravnomjernu distribuciju, odnosno ravnomjerni razvoj županijskih područja (mikroregije), pa je li ona postignuta?

– Upravo kroz ove djelatnosti, školstva i zdravstva, definitivno smo osigurali jednake uvjete. Ni prema jednoj školi se nismo maćehinski odnosili. Do stupnja primarne zdravstvene zaštite, ali i specijalističke koju smo policentrično razvijali kroz

Ono čime nisam zadovoljan ... nisam zadovoljan državom.

Jednostavno – ne činjenjem. Nije normalno da mi čekamo Klinički bolnički centar dvadeset godina. Nije normalno da se ceste koje se moraju napraviti u 3 do 5 godina rade 10 do 15 godina.

Nije normalno da se projekt nizinske pruge nije ni pipnuo. Sve od države ide sporo i traljavo

Kroz mandate je postalo vidljivo što radimo, jer se dogodilo petnaestak školskih sportskih dvorana i škola, dogodile su se skoro sve županijske luke u kojima pristaju državne linije, uređen je čitav niz molova, operativnih obala, lukobrana ... što su građani prepoznali i primijetili

Dom zdravlja; mi smo u svakom centru primarne zdravstvene zaštite uveli čitav niz specijalističkih pregleda da građani ne moraju ići u Rijeku, centar županije. Potovo jer smo specifični: imamo velike kvarnerske otoke s velikom naseljenošću za hrvatske razmjere, imamo veliki otok koji se zove Gorski kotar s velikom disperziranosti pa smo tu učinili puno ne samo u zdravstvenom dijelu nego i dijelu socijalne politike – brige o starijima i nemoćnima, kroz njegu i pomoć u kući te dostavu. Uređenje škola i dvorana preduvjet su da sva djeca imaju što kvalitetne uvjete za školovanje i za bavljenje sportom. U tom dijelu smo uspjeli postići kvalitetu i dostupnost kao standard što većem broju stanovništva.

Ono čime nisam zadovoljan... nisam zadovoljan državom, bolje reći centralizacijom Hrvatske. Prenormiranošću s jedne strane, a podnormiranošću s druge. Jednostavno – ne činjenjem. Nije normalno

da mi čekamo Klinički bolnički centar dvadeset godina. Nije normalno da se ceste koje se moraju napraviti u 3 do 5 godina rade 10 do 15 godina. Nije normalno da se projekt nizinske pruge nije ni pipnuo. Sve od države ide sporo i traljavo. Sustav političkog klijentelizma i odlučivanja je maćehinski u Hrvatskoj. Nije normalno da se prioriteti događaju na način “koji je čiji” i “tko je gdje”. Mi smo prije sedam-osam godina napravili sa svim ministarstvima strateški dokument “Strategiju prometnog razvitka Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke” kojeg se poslije nitko ne drži.

Još kad imate nestabilne vlade, onda se pogotovo ne može puno napraviti...

– I to je pitanje kontinuiteta. Dobro bi bilo kad bi imali dobru vladu koja bi duže trajala. Ali, sve vam se vlade ni ne počinju baviti nečim što se neće vidjeti za njihova mandata.

Zašto sam za poskupljenje cestarina

Nedavno ste izjavili da je cestarine trebalo odavno povećati, što je izazvalo negodovanje jer je riječ o poskupljenju. Ali, nekima je promaklo da ste se založili za bolje financiranje županijskih i lokalnih cesta, odnosno da se dio prihoda alimentira za puno veću kilometražu nego što je imaju državne i autoceste...

– Da, imam dojam da su me dijelom krivo shvatili jer sam govorio o županijskoj naknadi za ceste, o onome dijelu što se plaća kod registracije vozila. Ta cestarina miruje od 2003. godine. U tih 14 godina je par puta poskupilo osiguranje, nekoliko puta je poskupio tehnički pregled, a miruje cestarina. A ona je jedini javni prihod koji u cijelosti služi Županijskim upravama za ceste za krpanje, čišćenje, signalizaciju, zimsku službu i gradnju cesta. To je namjenski prihod u funkciji građana, znači ono što građanin ▶

Komadinin poučak: Morate imati političku stabilnost da biste mogli imati političku efikasnost

Imam dojam da povjerenje postoji između većeg dijela građana ove županije i mene osobno

Građanima bih želio da ovo bude županija u koju će ljudi dolaziti a iz koje neće odlaziti. A isto bih poručio i vladi Republike Hrvatske i za to im neću dati mira u političkom smislu: da Hrvatska bude zemlja iz koje se ne odlazi nego u koju se dolazi

tamo plati direktno mu se vraća u cestama. A županijske ceste imaju 20.800 kilometara u cijeloj Hrvatskoj, dok državne ceste imaju manje od 10.000 km. Naravno da nitko ne voli poskupljenja, ali ja sam siguran da će svi građani pozdraviti bolje ceste nego da se drndaju kao npr. od Rujevice do Viškova. Ima još takvih krasnih primjera. Međutim, s prihodima ŽUC-a od 85 milijuna kuna od čega 40 mil. "pojede" zimska služba i održavanje, ostane 40 za krpanje, a za izgradnju svega toliko da se naprave tri-četiri kilometra ceste. A naš ŽUC ima 1.060 km cesta!

No, kad se tiče i autoceste – ne znam što se svi čude – poskupljenje autoceste ljeti je po meni za turističku zemlju sasvim normalna priča. Bilo bi normalno da tada više prihodujemo, jer se tada ceste više i raubaju. A zimi, kad se više-manje voze samo naši građani, da cestarina bude manja.

Izgradit ćemo novu gimnazijsku zgradu u Rijeci

Osim sustava županijskih i lokalnih cesta, tvrdite da ima još sustava koji su podfinancirani, poput osnovnog školstva ili zdravstva. Nekako je dojam da sve više ingerencija pripada lokalnoj samoupravi ali ih ne prati financijska autonomija.

– Svaka država u deficitu u pravilu želi – smanjiti deficit. A kako hrvatsko zdravstvo proizvodi gubitke, HZZO nema mogućnosti u cijelosti isfinancirati mrežu koju je država sama donijela. Primjer vam je naša Hitna pomoć: država je odredila mrežu hitnih timova koju moramo imati na našem području koje je specifično zbog Gorskog kotare i otoka, a onda te timove ne financira u dovoljnoj mjeri pa onda nema dovoljno za place, održavanje vozila i benzin. Znači, ugovor sa osiguravateljem za Hitnu medicinsku pomoć nije dovoljan, nego županija mora iz redovnog proračuna ubacivati za te namjene par milijuna kuna. Jednako tako i škole. Izgradili smo deset i više školskih dvorana i dosta učionica i svi ti novi kvadrati nisu ušli u održavanje škole kroz povećane troškove.

Drugim riječima, država svoj deficit polako prebacuje na lokalnu i regionalnu samoupravu.

Najavili ste, ukoliko budete i dalje župan, izgradnju nove gimnazijske zgrade u Rijeci...

– Vidite, kad smo preuzeli školstvo prvo smo popravili krovove, da djeci ne prokišnjava, onda prozore, da bude toplije, u kotlovnicama izmijenili sustave grijanja, uveli solare, promijenili goriva, znači ostvarili dobar dio ušteda da bi mogli ulagati u druge objekte i školske dvorane. Većinu toga smo napravili za najmlađe, znači za osnovne škole kojih je i najviše. U gradu Rijeci je pak malo škola namjenski građeno za srednju školu. A središnja gimnazija u Rijeci kod Bonavije, u koju smo i ja išao, je za sve samo ne za školu. U zadnjih par godina popravili smo standard srednjeg školstva, pogotovo strukovnog. Iselili smo Medicinsku školu iz Sušačke gimnazije i otvorili gimnaziji mogućnost jednosmjenskog rada. U Industrijskoj ulici uredili smo Prometnu školu, da bi se strukovne škole tamo grupirale. Gradit ćemo sportsku dvoranu Medicinske škole, koju će osim medicinara koristiti i Medicinski fakultet i Učenički dom.

Dolazi se do logičke priče da imamo neriješen gimnazijski program. Imamo ga solidno riješeno u mikroregionalnim središtima Delnicama, Cresu, Lošinj, Opatiji i Crikvenici, no osim Sušačke gimnazije koja ima kvalitetne uvjete rada, Prva riječka i "Andrije Mohorovičića" to nemaju. Prostorno-planski je Grad predvidio plac na Krnjevu, i tamo je predviđena kompletno nova gimnazijska ustanova koja će imati i dvoranu, i koja košta 40-ak milijuna kuna. Ali županija ima tu snagu, mi smo u pravilu uvijek trećinu sredstava uspjeli izvući od središnje države, a trećinu od grada ili općine a ovdje su to gradovi riječkog prstena, riječke aglomeracije koji gravitiraju gimnazijskog programu.

Koliko takvom projektu treba od idejnog rješenja do realizacije?

– U pravilu – jedan mandat. Četiri godine. Odnosno, tri godine u idealnom slučaju, naravno pod uvjetom da je to prostorno-planski moguće.

Bolnica je prioritet nad prioritetima

U županijskoj razvojnoj strategiji deset je strateških projekata za koje vjerujete da će se naći u razvojnoj strategiji Hrvatske: LNG terminal, modernizacija termoelektrane Urinj, nova bolnica na Sušaku, novi sveučilišni kampus, znanstveno-tehnološki park, kontejnerski terminal na Zagrebačkoj obali, širenje luke na Krku, izgradnja pruge Rijeka – Zagreb, prometna integracija riječkog čvora i modernizacija Zračne luke Rijeke. Tim projektima dodan je i projekt Rijeke kao Europske prijestolnice kulture 2020. Razumijem da su Vam svi važni ali kojim projektima biste osobno dali prioritet? I zašto.

– Ako bi morao odrediti dva, jedan društveni a jedan gospodarski, onda je to bolnica prije svega, koju čekamo već dvadeset godina, a od gospodarstva svakako LNG u paketu

s termoelektranom pogonjenom na plin. Sveučilišni kampus mora krenuti u fazu B, uz obavezu izgradnju sportske dvorane s igralištem. Kakav je to kampus bez sportskih objekata? Nadalje, Dvorana mladosti se mora proširiti bočno i rekonstruirati na kapacitet od barem pet tisuća ljudi zbog uvjeta za organizaciju bilo kakvog ozbiljnijeg sportskog natjecanja.

To su dohvatljivi kratkoročni ciljevi, međutim dugoročno treba hrabro i ozbiljno krenuti s lukom na Krku, novim mostom i novom željeznicom.

U riječki aerodrom na Krku država i dalje ulaže najmanje od svih postojećih zračnih luka u Hrvatskoj... Jeste li imali to prilike reći ministru prometa, dojučerašnjem gradonačelniku Novog Vinodolskog?

– Jesam. I to ne samo ovom sadašnjem. Postoji jedna studija Deloittea po kojoj su neperspektivne zračne luke Rijeka i Osijek. No, Zračna luka Rijeka je turistički važna zračna luka za cijeli Kvarner. Razvojem turizma i kvalitetnom logistikom i ona će sigurno rasti.

Politički se razlikujemo od ostatka Hrvatske

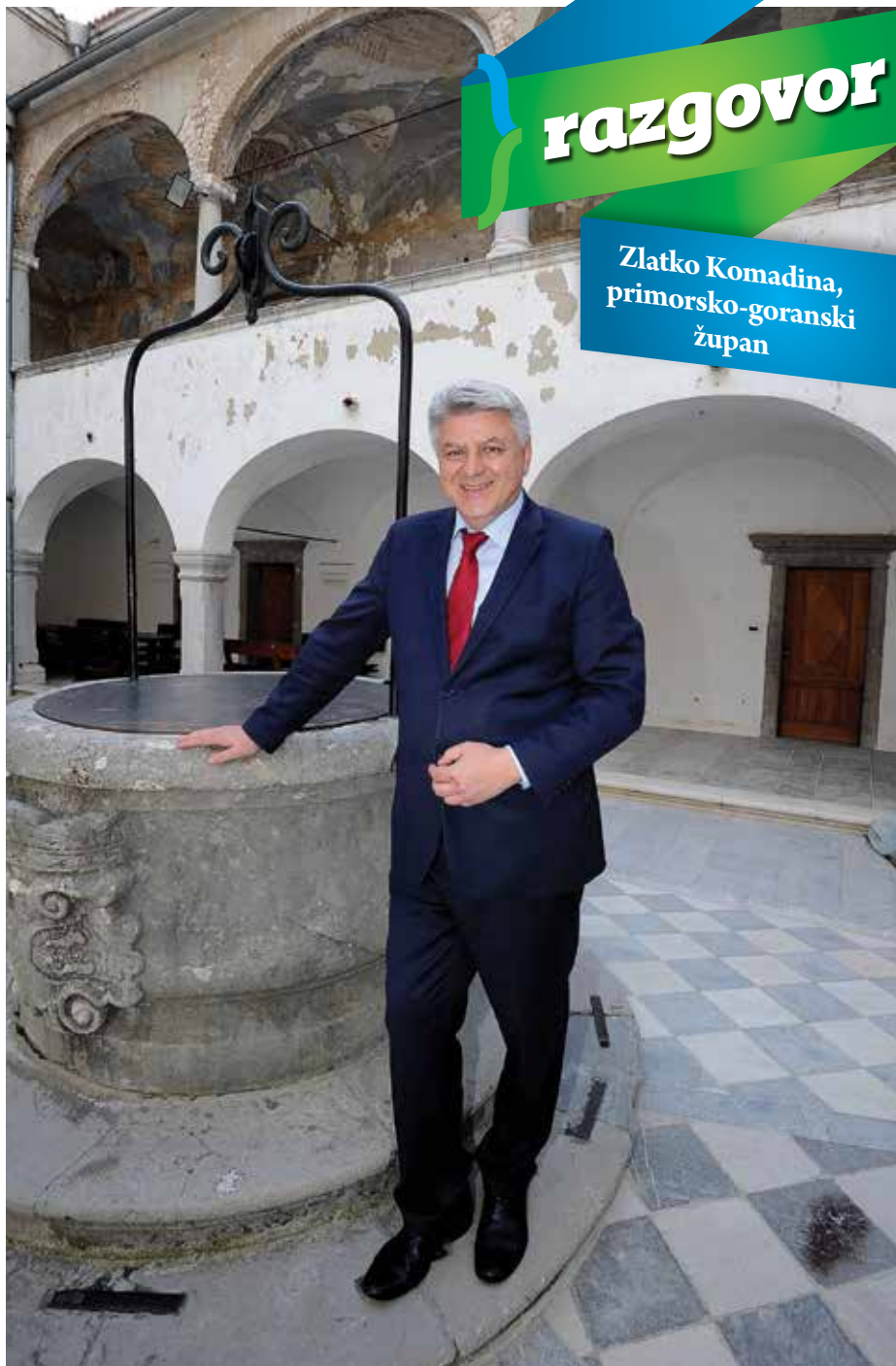
Kakvi su, nakon posljednje četiri godine, odnosi u vladajućoj koaliciji županijske vlasti, i što biste imali reći na primjedbu da u županijskoj skupštini zapravo nemate oporbu...

– Oporba su, formalno-pravno, oni koji nisu formirali vlast, a oni ostali su pozicija. Ako se oporbom smatra onom koja se stalno mora buniti protiv vlasti, to je pogrešno, jer zašto se buniti ako vlast dobro radi. Jer, da nisam ja župan, da je to kolegica iz HDZ-a, vjerojatno bi imali 90 posto istovjetnih ili sličnih programa i projekata koji imamo i mi u gospodarskom smislu. Moj je dojam da mi je to kompliment, da smo izgleda bili na pravom putu i da smo dobro definirali program rada, dobro i transparentno upravljali proračunom o čemu svjedoče i dvije bezuvjetne revizije u ovom zadnjem mandatu. Za ono što nam je misija, a misija nam je upravljanje djelatnostima koje su nam zakonski povjerene – da smo digli obujam, kvalitetu i dostupnost, i da se to prepoznaje pa i u oporbi. I druga stvar, kultura dijaloga u našoj županiji i našem kraju je u političkom smislu sasvim drukčija nego u nekim drugim krajevima Hrvatske. Rekao bih da je tu važan, ako hoćete i stil, moj osobni i mojih suradnika. Težimo okupljanju, razgovoru, toleranciji...

Iz naše povijesti, mentaliteta, kulture, migracija na ovim prostorima proizilazi ta kultura dijaloga, ali i većinski politički svjetonazor. Neka se nitko ne ljuti od mojih kolega s desnice, ali ovdje građani po svom habitusu pripadaju svjetonazoru lijevoga centra u većinskom političkom smislu.

Onda, kakve rezultate skorašnjih izbora u Primorsko-goranskoj županiji predviđate?

– Ja sam optimist, ne treba biti bahat ni precjenjivati se niti ikoga podcjenjivati. No, ovo što sam govorio o programima, projektima,

efikasnosti, transparentnosti, mislim da mi daje uporišta za optimizam. Nadalje, tu je dosta široka Koalicija lijevoga centra, a i taj osjećaj povjerenja koji vidim na ulici i kroz sastanke s građanima; te tri stvari mi daju vjeru da imam osobno kao i Koalicija koju ću predvoditi realne šanse da dobijemo povjerenje građana županije.

Ako ponovno budete izabrani za župana, što najavljujete građanima županije, a što vladi u Zagrebu?

– Građanima bih želio da ovo bude županija u koju će ljudi dolaziti a iz koje neće odlaziti. A isto bih poručio i vladi Republike Hrvatske i za to im neću dati mira u političkom smislu: da Hrvatska bude zemlja iz koje se ne odlazi nego u koju se dolazi – živjeti i raditi, ili turistički na odmor, ili kao kulturnjaci u buduću Europsku prijestolnicu kulture. ■■

Dobro bi bilo kad bi imali dobru vladu koja bi duže trajala. Ali, sve vam se vlade ni ne počinju baviti nečim što se neće vidjeti za njihova mandata

projekti

Halubajski zvončari
na interpretacijskim
tablama

Kastav • Viškovo

Za maske Halubajskih zvončara karakteristične su životinjske glave s crvenim isplaženim jezikom i rogovima

Zvončarske staze za 21. stoljeće

Priča o zvončarima nije dovoljno turistički valorizirana, stoga će ovaj projekt pomoći u kvalitetnijoj promidžbi i predstavljanju te tradicije. Njen vrhunac bit će otvorenje Zavičajne kuće Halubajskih zvončara, najavljuje Marina Jurić iz Turističke zajednice Viškova

Napisa: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Rute ophoda na
interpretacijskih tabelama
- direktorica TZ Viškovo
Marina Jurić

Zvona su najvažnija stvar u svakom mjestu koje drži do sebe – ona su ta koja najavljuju opasnosti, javljaju dobre i loše vijesti, slave rođenja i oplakuju pokojnike. No, na našem području, od Matulja do Grobnika, ali s „epicentrom“ u Viškovu i Kastvu, zvona imaju i dodatni značaj zbog zvončara lica skrivenog strašnim maskama, koji u sebi spajaju mistiku povezanu s „tjeranjem zime“ i „prizivanjem proljeća“, tradiciju koja povezuje generacije dokle sjećanje seže, i kulturnu baštinu, proglašenu značajnom na svjetskom razini i zaštićenu od strane UNESCO-a.

Takav značaj zvončara prepoznali su u Turističkoj zajednici Viškova, čija je direktorica Marina Jurić suradnji s riječkom i kastavskom turističkom zajednicom odlučila stoljetnu, ali živu, priču o

zvončarima uvesti u novi milenij i predstaviti turistima na zanimljiv i interaktivan način. Od ove godine trodnevni pohod Halubajskih zvončara, koji se „odvijek“ odvija po istom rasporedu, upotpunjen je interpretacijskim tablama postavljenima na sedam lokacija – u naseljima Kosi, Marčelji, Saršoni, Marinići, Viškovu, Vozišću i gradu Kastvu – ali i manjim pločicama sa QR kodovima koji pametnim telefonima mogu prenijeti pregršt informacija o povijesti, kulturi, gastronomiji i običajima ovog kraja, osobito onima vezanima uz zvončare.

Zvončari okosnica turizma Viškova

- Glavni cilj bio nam je označiti stazu kojoj zvončari prolaze, predstaviti ju posjetiteljima i tako stvoriti interakciju grupe zvončara, i ljudi koji ih prate u ophodu, sa stanovništvom sela kroz koja prolaze, ali i potencijalnim turistima i proučavateljima baštine. Postavljeno je 7 velikih interpretacijskih tabela od kojih je svaka tematska te je kroz njih objašnjen magijski ritual, legenda o zvončarima, odora, kolo, povorka i na kraju pust i značenje paljenja pusta. Ploče su ispisane tekstovima na književnom hrvatskom, čakavskom i engleskom jeziku. U svakom mjestu kroz koje prolaze i gdje rade kolo nalazi se tablica s QR kodom čijim skeniranjem dolazite do karte i mjesta na kojem se nalazite, a moći ćete pročitati i nekoliko zanimljivih informacija o samoj lokaciji.

Zvončari su fenomen koji je najbolje upoznati uživo, ili barem putevima kojima prolaze

Sveukupno na ruti ophoda koje zvončari prođu tijekom tri dana nalazi se sedam interpretacijskih tabela i 58 markacija, odnosno tablica s QR kodovima, kazala je direktorica TZ Viškovo Marina Jurić, dodavši kako je priča o zvončarima osnova za definiranje čitave turističke ponude Viškova i njeno brendiranje. Jer, priča o zvončarima šira je od njihovog „magijskog“ rituala i zaglušujućih zvona - ona je „prizma“ kroz koju se može zrcaliti čitava ponuda Viškova, od gastronomije do atraktivnih pjesačkih staza.

- Mislim da ta priča nije dovoljno turistički valorizirana, ali vjerujem da će upravo ovaj projekt pomoći u kvalitetnijoj promidžbi i predstavljanju te naše tradicije, a njen vrhunac bit će i otvorenje Zavičajne kuće Halubajskih zvončara. Tako ćemo moći stvoriti proizvod koji će na tri dana, koliko traju ophodi, ljude uvesti u taj mistični svijet zvončara, da ga upoznaju, kušaju i dožive: mogli bi probati domaće specijalitete, proći starim putevima i pratiti zvončare na njihovim rutama, kazala je Jurić.

Tradicija na pametnim telefonima

I zvončari su zadovoljni što se tako, uz pomoć suvremene tehnologije, prenosi njihova tradicija najširoj javnosti, i što će povijest i užance zvončara svatko tko ih gleda „uživo“ moći doznati putem svojih pametnih telefona. Predsjednik Halubajskih zvončara Damir Host izjavio je kako mu je drago da su stari putevi obilježeni, te da se mlađi mještani Viškova, ali i svi gosti, mogu s njima i na taj način upoznati. Zvončari su uistinu takav fenomen da ga je najbolje upoznati uživo, na mjestima kuda prolaze, doživjeti njihovu vezu s prirodom i ljudima, jer samo tako može se spoznati njihova „magijska“ karizma. Uz njihov postanak vežu se mnoge legende – od onih da su tjerali Turke i Tatare do onih da su zadušeni za „prizivanje“ proljeća.

- Pojava zvončara se veže za stočarske krajeve, što pokazuje i njihova oprema - ogrnuti su ovčjim kožama, na glavi imaju posebno stilizirane maske - životinjske glave s crvenim isplazanim jezikom i rogovima, što je i glavna razlika Halubajskih zvončara od drugih sličnih tradicija. Halubajski zvončari su odjeveni u bijele hlače i mornarske majice kratkih rukava. U rukama imaju balu ili bačuku - stilizirani buzdovan, istaknula je Jurić.

Zvončari spadaju u jednu od najživljih tradicija ovog kraja, koja je utkana u „živo tkivo“ čitavog

područja, prenosi se s koljena na koljeno, ali i stvara nove sudionike – pa se i broj Halubajskih zvončara porastao na gotovo tri stotine, sa svega „šaciće“ ljudi koji su zvonce nosili prije pedesetak godina.

- Doživjeti sve to, u prirodnom okruženju, uistinu je poseban i nemjerljiv osjećaj – ta eksplozija boja i zvukova ne privlači samo domaće ljude, već sve više i posjetitelje koji dolaze upravo da bi se upoznali sa zvončarskom tradicijom, a tu su i brojni fotografi koje motivira ta priča, pa smo između ostalih u gostima imali i jednog fotografa koji je snimao za National Geographic, objasnila je Jurić.

Sve više noćenja

Turistički proizvod Viškova polazi od tri odrednice koje simboliziraju zvončari: kulturnog, sportsko-rekreacijskog i gastronomskog turizma.

- U sve te tri grane sve više napredujemo. Viškovo je prepoznato kao destinacija s kvalitetnim ugostiteljskim objektima, razvijamo šetnice i ture koje dijelom prate i trasu zvončarskih ophoda, a „jaki“ smo i u kulturi. Zapravo, na našem području su prisutna dva „živa“ spomenika nematerijalne kulturne baštine koja štiti UNESCO. Uz zvončare, tu je i „istarska ljestvica“, naslijeđe Ivana Matetića Ronjgova čijim se proučavanjem, zaštitom i promocijom bavi ustanova koja nosi njegovo ime i nalazi se u Ronjgima, kazala je Jurić.

Taj turistički proizvod sve je više prepoznat kod turista – daleko je Viškovo od „turističke velesile“, ali u osam godina svoju su „statistiku“ učestvostručili, jer su sa oko 1.800 noćenja 2009. godine u 2016. godini stigli do iznad 9.000 noćenja, a ove godine planira se upisati i deset tisuća noćenja.

- Imamo i sve veći broj pružatelja usluga ugostiteljstva u domaćinstvu, jer stigli smo do 130 ležajeva, a sve više njih spada u najviše kategorije kuća za odmor s bazenom. Jer, na dobroj smo poziciji – blizu mora, a opet u „mirnoj zoni“, uz puno kulturnih i sportskih sadržaja koje pružamo. Ta je ponuda prepoznata i od posjetitelja, te vjerujemo da će dobro zaživjeti aranžmani koji će uključivati outdoor komponentu, kulturni turizam i dobru, autohtonu gastronomiju, zaključila je Jurić. ■■

Na zvončarskoj stazi je ukupno 58 markacija, odnosno tablica s QR kodovima

Zavičajna kuća zvončara

Zavičajna kuća Halubajskih zvončara, koja bi trebala biti izgrađena u blizini nogometnog igrališta „Halubjan“ predstavljat će ustanovu zaduženu za prezentaciju, popularizaciju i očuvanje zvončarske tradicije koju je zaštitio UNESCO. Ta bi kuća trebala predstavljati nastavak i nadogradnju projekta obilježavanja staza, jer bi također na interaktivan i multimedijalan način posjetiteljima približila „pravi“ doživljaj zvončara, ali i objasnila njihov značaj. Uz muzejski postav, kojim bi se na jednom mjestu izložila i adekvatno prezentirala građa vezana za zvončare i njihovu tradiciju, kuća će biti mesto održavanja radionica, predavanja, seminara i drugih događanja vezanih uz zvončare i ostale udruge, ali i omogućiti uključivanje posjetitelja u programe i razvoj aktivnog kulturnog turizma.

na kafe

Darijo Vasilic,
gradonačelnik Krka

Šest uzastopnih mandata -
Darijo Vasilic, najdugovječniji
gradonačelnik u Hrvatskoj

Interes grada prije svega

Govoreći o velikim, jakim i važnim gospodarskim subjektima koji djeluju u Gradu s čijim je predstavnicima, što kroz redovne gradonačelničke zadaće ali i lokalno političko djelovanje, oduvijek bio upućen surađivati Vasilic kaže da i u tom smislu ima samo pozitivna iskustva.

- Zsigurno je najveći "igrač" na našem području tvrtka GP Krk bez koje ovaj grad, a ni otok ne bi bili takvima kakvim su danas. Velik je jednako tako i Valamar koji je također prisutan u našem turizmu ali su jednako tako značajni i za nas važni i brojni drugi subjekti koji su u Krk i kvalitetu života njegovih žitelja utkali dio svog značaja i poslovnog uspjeha. Na sreću i zadovoljstvo, s vodstvima tih i takvih tvrtki jednako kao i njihovim djelatnicima iz redova kojih su nam nerijetko dolazili i gradski vijećnici uvijek sam imao pozitivna iskustva. Nikad nisam imao osjećaj da netko korporativne ili bilo kakve druge partikularne interese gura ispred onih javnih, općih. Uostalom, čuvanjem interesa grada i njegovih stanovnika, u konačnici su čuvani i interesi tih kompanija, konstatira Darijo Vasilic.

Grad Krk je motor razvoja cijelog otoka

I Grad ali i cijeli otok napravili su ogroman iskorak od vremena 90-tih kad sam, kao prvi gradonačelnik ovog Grada, zasjeo na ovu odgovornu dužnost, kaže Vasilic, koji je već skoro četvrt stoljeća na čelu Krka

Napisao i snimio: Mladen TRINAJSTIĆ

Srijetko kojim lokalnim čelnikom moguće je povesti razgovor o čak četvrt stoljeća dugom vođenju neke lokalne zajednice, pa tako i "praćenju" njena razvojnog puta kao što je to, u ovoj prigodi, bilo moguće s krčkim gradonačelnikom Darijom Vasilicem. Na samom izmaku njegova šestog, uzastopnog mandata na čelnom mjestu izvršne vlasti jednog od, i u formalnom smislu nedavno potvrđenog, najrazvijenijih gradova u zemlji Vasilic nam je uz nezaobilaznu kavu iznio svoje viđenje krčkog "jučer, danas i sutra", barem kroz prizmu gledanja najdugovječnijeg domaćeg lokalnog političara.

- Zapravo je privilegij imati mogućnost aktivnog sudjelovanja u razvoju i napredovanju ove lokalne zajednice koja po mnogočemu, ne samo po statističkim parametrima, odskaka od hrvatskog prosjeka, ustvrdio je na početku našeg razgovora Vasilic. Razdoblje u kojem predvodim ovu lokalnu samoupravu koja je oduvijek, na neki način

figurirala i kao svojevrsni koordinator svih ostalih krčkih jedinica lokalne samouprave, dugo je i po mnogočemu posebno.

I Grad ali i cijeli otok napravili su ogroman iskorak od vremena 90-tih kad sam, kao prvi gradonačelnik ovog Grada, zasjeo na ovu odgovornu dužnost, nastavlja naš sugovornik okarakteriziravši one prve godine postupka razdruživanja do tad jedinstvene, bivše Općine Krk u sedam zasebnih lokalnih jedinica periodom sličnim postupku sporazumnog, "prijateljskog" razvoda braka. Razvoda u kojemu, kaže, unatoč zahtjevnosti takvog postupka nije čak bilo nužno niti provesti postupak mirenja!

Gradska i otočka postignuća

Da je osnutak svih tih lokalnih jedinica bio smislen i dobar korak, a ne tek neki hir potaknut lokalnim animozitetima, uvjeren sam, danas potvrđuje brz i zamjetan razvojni zamah baš svih tada formalno ustrojjenih lokalnih zajednica, pa tako i one Gradske čiji su žitelji u godinama koje su uslijedile svjedočili nizu velikih, važnih i financijski iznimno zahtjevnih razvojnih projekata, kako onih naših, Gradskih tako i onih zajednički realiziranih suradnjom svih krčkih "lokalaca". Prvi takav zajednički projekt bila je Konceptija razvoja vodoopskrbe otoka Krka koja je, više-manje,

gotovo pa u potpunosti ostvarena. Jednako tako, tu je bio i niz drugih, ništa manje važnih poduhvata poduzetih u usmjeravanju razvoja otoka u pravcu kojeg smo zajednički odabrali, vezanih uz uvođenje ekološkog gospodarenja otpadom koji nas je pozicionirao na lidersko mjesto u hrvatskim, pa čak i širim, međunarodnim okvirima.

Posljednji u nizu takvih strateških, sveotočnih razvojnih megaprojekata u kojima sam imao čast sudjelovati jest izgradnja odnosno dovršetak otočnog sustava zbrinjavanja otpadnih voda i to u smislu europskim sredstvima financiranog dovršetka izgradnje svih mjesnih kanalizacijskih mreža u priobalnim naseljima otoka Krka, zajedno s uvođenjem druge faze pročišćavanja otpadnih voda.

Krčki gradonačelnik nije propustio spomenuti niti niz pojedinačnih projekata koje su sve krčke lokalne jedinice, pa tako i "njegova", u proteklim desetljećima svaka na svom području uspjele realizirati.

- To se ponajprije odnosi na izgradnju novih škola, školskih sportskih dvorana i modernih dječjih vrtića koji, redom, svi pridonose unapređenju društvenog segmenta svakodnevice otočana, posebice svih onih naših mlađih sugrađana i sumještana, napominje Vasilić napominjući da upravo iskorake koji su na tom planu učinjeni na području Grada Krka (u vidu izgradnje nove osnovnoškolske zgrade u Vrhu a zatim i Krku, potom i nove školske sportske dvorane kao te velebnog dječjeg vrtića op.a.) osjeća postignućima na koje je posebno ponosan. Jednim od u posljednje četiri godine posebno važnih, za mene osobno možda i najvrijednijih postignuća nedvojbeno držim i uvođenje u rad krčke Područne jedinice Glazbene škole “Ivana Matetića Ronjgova” Rijeka koja je, ustrojem svoje “glazbeno-edukativne ispostave” u matičnoj, krčkoj školi uvelike pridonijela oživljavanju velikog i važnog dijela društvenih odnosno kulturno-obrazovnih elemenata kakvi, volim reći, grad u konačnici i čine gradom, zaključuje Darijo Vasilić.

Proširiti otočnu žilu kucavicu - državnu cestu D102

Upitan pak o izazovima za koje, s pozicije krčkog gradonačelnika osjeća i smatra da do danas možda još uvijek i nije dovoljno dobro odgovoreno Vasilić kaže da takvima ponajprije smatra nedovoljno dobro riješena pitanja vezana uz sustavno zbrinjavanje građevinskog otpada, jednako kao i rješavanje prometnih odnosno cestovnih “uskih grla, prvenstveno osiguravanja boljeg, bržeg, sigurnijeg i protočnijeg prometovanja otočnom žilom kucavicom - državnom cestom D102. Njeno pretvaranje u četvertračnu brzu cestu, a s time i neizbježno povezano pitanje izgradnje novog Krčkog mosta, pitanja su o kojima će se, napominje naš sugovornik, već u najskorijoj

budućnosti morati početi ozbiljnije promišljati želimo li pratiti sveukupni razvoj otoka Krka, posebice njegova turizma.

Vraćajući se na temu njegova dugog i bogatog iskustva u vođenju Grada ali i političkog djelovanja općenito krčki gradonačelnik svoju “dugovječnost” nije propustio povezati i s “pitomim mentalitetom” otočana ali i stilom svog javnog djelovanja.

- Naravno da sam kroz 24 godine svog djelovanja na ovoj poziciji prošao kroz različite situacije, ali baš nikad, čak ni u kontaktima s najžešćim krčkarima i opozicionarima nisam imao osjećaj da me se udara ispod pojasa. Odnosi unutar Grada, posebice među predstavnicima različitih političkih opcija, uvijek su bili obilježeni relativno visokom razinom međusobnog uvažavanja i poštovanja. Zbog toga u ovih skoro pa četvrt stoljeća mandata na mjestu obnašatelja izvršne vlasti u Krku zapravo nije bilo situacija koje bih, u političkom smislu, mogao nazvati kriznima. A to nije samo moja već i zasluga svih onih koji su, čak i kad su mislili potpuno drugačije od mene, u svom političkom djelovanju ipak uvijek uspjevali sagledavati “širu sliku”, konstatira Vasilić napominjući da drugačije u Krku nije niti danas. ■■

Začetak djelovanja Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova u Krku

Grad Krk je i statistički jedan od najrazvijenijih gradova u zemlji

Iskustva dugovječnih čelnika

Upitan o planovima za budućnost odnosno volji za nastavkom obavljanja svog odgovornog i zahtjevnog posla Vasilić kaže da se, još uvijek, angažmana takve vrste nije zasitio te da još uvijek osjeća žar za poslom koji, priznaje, nedvojbeno odnosi i mnogo energije ali i vremena.

- Na svoj dugogodišnji rad na ovoj poziciji gledam kao na prednost i to u smislu iskustva koje su mi protekle godine u ovom uredu nedvojbeno donijele. Iako je u nas to rijetkost, čak i svojevrzni kuriozitet, po saznanjima koje imam dugogodišnje, čak i višedesetljetno prisustvo pojedinih lokalnih čelnika zapravo i nije takva rijetkost u europskim okvirima. Naime, i moj kolega, čelnik njemačkog grada Rockenhausena s kojim smo zbratimljeni još je dulje na načelničkom mjestu, a tek je neznatno kraće od mene na čelnom mjestu bio i moj drugi kolega, načelnik Everea - jedne od sastavnica Bruxellesa s kojim također njeđujemo prijateljske odnose. Obojica mojih kolega prenijeli su mi da dugo obnašanje načelničkih i gradonačelničkih dužnosti u tim zemljama i nije neka rijetkost te da nemali broj lokalnih čelnika svoje općine i gradove uspješno vodi desetljećima, dobrim djelom upravo zbog znanja i iskustva stečenog u periodu koji je za njima, zaključio je najdugovječniji lokalni čelnik u Hrvata.

U brodogradilištu Lenac u ovom trenutku, osim projekta modernizacije američkog ratnog broda USS Mount Whitney, računaju i na već ugovorene projekte koji idu u realizaciju u sljedećih 30-60 dana, te upite brodarara za ponudom. U „Lencu“ vjeruju u jednu dobru godinu u kojoj će se približiti prihodu od 400 milijuna kuna uz zdravu dobit

„Lenac“ danas

Brodogradilište Viktor Lenac ima 488 zaposlenih radnika s prosječnom neto plaćom, lanjske godine od 6.296 kuna. U vlasničkoj strukturi najveće udjele imaju zadarski brodar Tankerska plovidba (36,95 %) i Brodogradilište Uljanik (34,67 %).

Škver jači od mora i recesije

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Brodogradilište Viktor Lenac jedno od najrespektabilnijih brodogradilišta u djelatnosti remonta, preinaka i offshora na Sredozemlju, u listopadu lani, pod sloganom „120 godina jači od mora“ proslavio je svoju obljetnicu osnutka i rada. U toj slavljeničkoj 2016. godine, brodogradilište sa blizu petsto zaposlenih u potpunosti opravdava obljetnički slogan. Naime u prvoj polovici te godine u zaljevu Martinšćićica u kojem je škver smješten, nije bilo niti jedne preinake. Stoga je i matematički, za taj dio godine, bio očekivan gubitak. No kraj godine u Lencu su zabilježili sa dobiti 1,45 milijuna kuna. Predsjednik uprave brodogradilišta Viktor Lenac, Aljoša Pavelin, koji je prošlog svibnja preuzeo kormilo škvera, o tim okolnostima svjedoči sljedeće:

- Razlog neto gubitka od 9,3 milijuna kuna u prvom lanjskom polugodištu prouzročio je značajniji izostanak standardnih poslova remonta. Kada se tome doda da u tom dijelu godine nije bilo niti jedne preinake spomenuti rezultat je bio neizbježan. A ne treba zanemariti, napomenuo je Pavelin ni osjetnu recesije brodarskog tržišta koja je tada vladala.

Usljedile su analize i zaokret u poslovanju ka izlasku iz minusa. Napravljene su, doznajemo, određene kadrovske promjene te uvedena praksa agresivnijeg nastupa na tržištu. Direktnim pristupom klijentima, boljom organizacijom posla i upravljanjem troškovima, stvoreni su čvrsti preduvjeti za oporavak.

Te su aktivnosti, istaknuo je direktor Pavelin, uz ponovno dobivanje strateškog projekta modernizacije američkog ratnog broda, rezultirale sjajnim četvrtim kvartalom u 2016.-toj. Ukupno smo lani odradili 88 projekata, što je rekord

„Dubrovnik“ na remontu

brodogradilišta, i uprihodili 274 mil. HRK. Od toga se 81 posto odnosi na prihode od remonta, a samo 12 posto na prihode od dvije preinake brodova: Antarctic Navigator i USS Mount Whitney.

Neto dobit za 2016. iznosi 1,45 mil. HRK, ali bitno je naglasiti da smo mi u jednoj teškoj, recesijskoj godini na brogarskom tržištu, praktično bez i jedne preinake uspjeli izvući pozitivan rezultat. Premda je to daleko od onoga što ja smatram da Viktor Lenac može, ne mogu biti nezadovoljan postignutim, reći će Pavelin. Cilj je bio zadržati niz pozitivnih rezultata i to smo ostvarili.

Unatoč krizi vjera u dobru 2017.

Remontna brodogradnja je značajno drugačiji posao od novogradnje i jedna od ključnih karakteristika je nemogućnost dugoročnijeg planiranja. U brodogradilištu Lenac u ovom trenutku, osim projekta modernizacije američkog ratnog broda USS Mount Whitney koji je u tijeku, računaju samo na već ugovorene projekte koji idu u realizaciju u sljedećih 30-60 dana, te upite brodarka za ponudom. No, slobodni kapaciteti se popunjavaju tvrde u škveru, dinamikom koja odgovara njihovim očekivanjima i vjeruju u jednu dobru godinu u kojoj će se približiti prihodu od 400 milijuna kuna uz zdravu dobit.

Nastavak recesije brogarskog tržišta se očekuje i u 2017. godini jer je još uvijek ponuda brodarkog prostora veća od potražnje. To znači, kažu u Lencu, da će se konkurencija među remontnim brodogradilištima dodatno pojačati. Borba će se nastaviti snižavanjem cijena usluga što će smanjivati prihode i profit. Kako bi zadržao konkurentnost na Mediteranu, u borbi sa turskim i crnomorskim brodogradilištima, i Lenac će morati sniziti cijene na štetu prihoda. Taj manjak prihoda po projektu planira direktor Pavelin, namjeravamo nadoknaditi većim brojem projekata, što će rezultirati većim ukupnim prihodom u odnosu na 2016. godinu i zadržavanje zdrave profitne marže.

Poslovi na vidiku

U četvrtom kvartalu ove godine u Lencu očekuju još jedan javni natječaj Američke ratne mornarice, za remont jednog manjeg logističkog broda. Naravno da će se natjecati za taj posao gdje očekuju veliku konkurenciju, prvenstveno talijanskih i španjolskih brodogradilišta. Potencijalni prihod od tog projekta je značajno manji od ovog koji će ostvariti na USS Mount Whitney (cca 25 milijuna dolara). Prošle su godine u Lencu uspjeli nakon 3 godine, ponovo otvoriti rusko tržište s tri uspješna remonta i instaliranjem sustava za pročišćavanje balastnih voda. Vlasnik tih brodova, renomirana ruska kompanija SCF Group, bio je iznimno zadovoljan kvalitetom izvršenih radova i rokovima pa je koncem veljače ove godine potpisan predugovor na rok od 2 godine. Od tog ugovora u Lencu očekuju nastavak razvoja poslovnog odnosa kroz nove projekte od kojih bi se tri mogla dogoditi

u ovoj godini. Osim SCF Group, brodogradilište je počelo dobivati upite za ponudu i od nekih drugih ruskih brodarka, što je potvrdilo da rade dobro i da su naručitelji zadovoljni.

Offshore kapaciteti ipak aktivirani

Brodogradilište Viktor Lenac s kapacitetima tri doka te sedam obalnih dizalica najveće nosivosti 100 tona unutar zaljeva, raspolaže i sa Offshore radilištem površine od 130.000 m², sa 300 m veza. To je područje bilo predmet strateške investicije početkom 2001. godine, ali je zbog kasnije globalne krize na offshore tržištu (koje još uvijek ne pokazuje znakove oporavka) u najvećem dijelu ostalo neaktivirano. S obzirom da takva neaktivna imovina praktično stvara gubitak, priznao nam je direktor Pavelin, tražili smo način kako početi stvarati vrijednost. S tim smo ciljem sklopili ugovor s talijanskom kompanijom TM International

Direktor Aljoša Pavelin

Group koja je angažirana od strane renomiranog proizvođača industrijske mehanizacije, Liebherr, kao izvođač projekta sklapanja dviju "Ship to Shore" dizalica, namijenjenih prekrcanju kontejnera u lukama. Predmet ugovora je najam zemljišta, infrastrukture, mehanizacije i radnika za potrebe realizacije projekta. Klijent je iznimno zadovoljan kvalitetom i brzinom odvijanja radova pa se otvorila mogućnost nastavka poslovne suradnje kroz sklapanje dodatne 3 dizalice. Trenutno razgovaramo o toj mogućnosti.

Osim ovog projekta sastavljanja dizalica, na drugom dijelu našeg offshore područja kreće novi projekt koncem ožujka. Riječ je o poslu s renomiranom talijanskom tvrtkom Saipem, koja će vršiti testiranja specijalnih sidara za offshore platforme i za te potrebe koristiti dio naše operativne obale i mora. Time smo uspješno aktivirali taj dio imovine koja sada stvara lijepu dobit. Namjeravamo nastaviti s ovakvom praksom pojedinačnih projekata dok ne odaberemo jednu od strateških opcija za dugoročnije stvaranje vrijednosti na našem offshore području. ■■

Prosječna neto plaća radnika lanijske godine bila je neto oko 6.300 kuna

Računica

Sama lokacija, na sjeveru Jadrana brodogradilištu Viktor Lenac ne ide u prilog. S druge strane, brodogradilištima u Turskoj, Kini, priznaju ovdje, cijenom nikada neće moći konkurirati. Limitirani smo, dakle, na luke u okruženju, kao što su Kopar, Trst, Rijeka, Venecija, Ravenna, Chioggia, eventualno Ancona, nabrojali su nam u škveru. No, i u tome, rekli su, imamo prilično velike mogućnosti. Prema podacima tih luka, na godišnjoj razini, one bilježe oko 17.000 uplovljavanja brodova. Ako uzmemo, izračunao je direktor Aljoša Pavelin, da polovica od tog brodogradnja svakih pet godina trebaju remont, dolazimo do brojke od njih 8.500. Da uzmemo i mali dio tog kolača, mi smo popunili naše kapacitete.

Damjanovi murali dobrodošlice

Napisao i snimio:
Marinko KRMPOTIĆ

Kovač: Imam još ideja

Tri velika Kovačova murala nemaju nazive: „Nisam ih želio imenovati.

Neka ih svako zove kako mu se sviđa. Isto tako apstraktnu sliku ne volim pojašnjavati ljudima jer želim da sami imaju vlastiti doživljaj i shvaćanje. Također, imam puno novih ideja i projekata, ali ne bih s njima volio izlaziti u javnost. Naravno, novac je uvijek problem pa ću u realizaciju moći tek kad osiguram, kako se to kaže, financijsku konstrukciju“, rekao je Kovač.

Od kraja prošlog ljeta svi koji automobilom putuju od Delnica prema Čabru znaju da će na serpentinama koje od Prhci vode do Tršća moći uživati u pogledu na tri velike slike izrađene na kamenim zidovima serpentina. Na prvoj slici – za one koji se kreću prema Tršću i Čabru – je apstraktni pejzaž s motivima šume i stabala, nedugo potom s zida u svijet gledaju ribe koje plivaju u gorskoj rijeci, a završni mural nudi sliku rudara, tipičnog zanimanja za stanovnike naselja Tršće do kojeg se nakon te slike stiže za nekoliko minuta.

Slike su, nedvojbeno je, uljepšale izgled te i inače lijepe planinske prometnice, a najzaslužniji za njihovu pojavu je trideset i četverogodišnji Damjan Kovač, slikar koji živi i radi u Prezidu kamo se vratio nakon što je uspješno u Rijeci završio Likovnu akademiju, smjer slikarstva. Kako je došlo do izrade slika, pitamo Kovača koji ističe kako je sve skupa rezultat ponajprije njegove želje da se kao umjetnik oduži svom zavičaju i ljepotama koje su mu oduvijek bile inspiracija:

„Ti zidovi uz serpentine prate me svaki put kad dolazim i odlazim iz zavičaja i uvijek su mi, pogotovo

u zimu ili jesen, bili odviše sivi, neprivlačni, kao da se nisu uklapali u okolinu. Zato mi je pred tri godine i došla ideja oslikati ih i na taj način pomoći ljepšem izgledu svog zavičaja. Naravno, ideja je jedno, a realizacija drugo pa su trebale dobre dvije i pol godine da nekako pronađem novce i to ne za svih pet zidova – koliko ih ima – već samo za tri. To je odredilo i motive.

Slike će trajati desetak godina

Da je prošla ideja o realizaciji svih pet zidova, tada bi svaki zid imao motiv jednog od većih naselja ovog kraja (Čabar, Tršće, Prezid, Gerovo, Plešće), a budući da sam na raspolaganju imo samo tri, odlučio sam na Tršću najbližem zidu naslikati rudare koji su dio povijesti ovog kraja, na drugom rijeku i pastirve što je tipično za Čabar, a na trećem sam zidu nastojao na apstraktni način iskazati dušu cijelog našeg kraja pri čemu je za mene to ljepota, ali i svojevrsna zatvorenost ljudi. Zato sam uz razigrane boje stvorio čvrste okvire tako da se istodobno vidi i ljepota i ta ograničenja koja nosimo u sebi. Mislim da smo mi Gorani previše samozatajni te da nas baš zbog toga često i zaboravljaju. Prečesto šutimo kad

Kovač: Neki među onima koji rjeđe dolaze ovamo rekli su mi kako im moje slike djeluju kao srdačan pozdrav dobrodošlice i to mi je drago

treba govoriti, a hrabri smo samo u kafićima nakon dvije-tri čašice“, govori Kovač koji je vrlo zadovoljan reakcijama na svoj rad:

„Puno mi je već ljudi reklo da su slike zaista uljepšale okoliš i to zato što nije riječ ni o kakvim reklamama, već pravim slikama. Bilo je i onih, pogotovo među onima koji rjeđe dolaze ovamo, koji su mi rekli kako im moje slike djeluju kao srdačan pozdrav dobrodošlice i to mi se jako sviđa“, kaže Kovač koji na pitanje koliko mu je vremena trebalo da bi slike bile gotove kaže da se radilo o otprilike dva mjeseca rada tijekom prošlog ljeta, od sredine sedmog mjeseca pa do sredine rujna:

„Kod nas je ljeto kratko, a zna biti i kiše pa sam morao koristiti svaki lijepi dan. Za one grube radove trebalo mi je podosta vremena jer je zidove trebalo dobro očistiti i pripremiti za nanošenje boja. Potom je trebalo i više slojeva temeljne boje no što sam pretpostavljao, ponegdje čak sedam do osam slojeva akrilne boje. Završni detalji su rađeni sprejevima kakvima se obično rade grafiti, a posao je, kako sada izgleda, napravljen dobro i vjerujem da će bez potrebe veće zaštite i obnove ove slike trajati desetak godina, iako ćemo to tek vidjeti, pogotovo s obzirom na činjenicu da su zime i kiše ovdje ipak znatno opasnije no, primjerice, u Primorju“, govori Kovač.

Prekidali ga poznanici

Mladi goranski slikar ističe i kako još nikada nije radio na tako velikoj površini:

„No, problem nije bila veličina, već činjenica da je prolazilo puno automobila u kojima je bilo puno poznatih pa bi često stali i popričali što, zna se, nije dobro za koncentraciju. Naravno, volio bih da sam uspio oslikati svih pet zidova što je bio početni plan. Ta mogućnost još postoji, ali bi trebalo naći novce, a to danas nije nimalo lako. Svakako moram istaći kako sam vrlo zahvalan Primorsko-goranskoj županiji jer je ona u velikoj mjeri financirala ovaj projekt, a na samom početku pomogao je i Grad Čabar. Bez

njihove potpore ne bih nikako uspio kraju privesti svoje zamisli“, priznaje Kovač.

Damjan Kovač u Prezidu ima atelje u koji su dobrodošli gosti i turisti. Atelje je smješten u nekadašnjem sjeniku, vrlo je prostran i omogućava mu rad u kiparstvu i slikarstvu pri čemu se, ističe, u posljednje vrijeme više bavi kiparstvom: „Završio sam slikarstvo, ali likovni umjetnik u Hrvatskoj mora se baviti različitim vrstama umjetnosti. Može se živjeti od slikarstva i kiparstva, ali je loše ako čovjek očekuje da će se odmah obogatiti, a isto tako to nije posao za nekoga tko mora mjesečno imati osiguran izvor prihoda. Također, to je posao u kojem nema odmora ni radnog vremena što je u osnovi i logično jer ja radim ono što volim pa mi to, u osnovi, i nije posao, nego zadovoljstvo“, zaključio je Damjan Kovač. ■■

Apstraktni prikaz goranskog mentaliteta

Budući da sam na raspolaganju imo samo tri zida, odlučio sam na Tršču najbližem zidu naslikati rudare koji su dio povijesti ovog kraja, na drugom rijeku i pastreve što je tipično za Čabar, a na trećem sam zidu nastojao na apstraktni način iskazati dušu cijelog našeg kraja pri čemu je za mene to ljepota, ali i svojevrsna zatvorenost ljudi, kaže Kovač

Želi dati doprinos svome kraju

Kovač je mogao ostati u Rijeci, ili sreću potražiti u Zagrebu. Vratio se jer voli svoj zavičaj. I misli ostati. Ali, kaže: „Vratio sam se da dam doprinos razvoju svog kraja, ali osjećam da je odnos prema kulturi na jednoj vrlo niskoj razini pa se može dogoditi da donesem odluku da odem u neku drugu sredinu i puno veći grad. Šteta je što se kod nas na kulturu ne gleda kao na nešto što može korist donijeti svima, kako ljudima koji ovdje žive, tako i turistima koji ovamo dolaze“, rekao je Kovač.

Velika slika rijeke i ribe uljepšava izgled okoliša i predstavlja dobrodošlicu putnicima

PGŽ

Samo tijekom 2015. i 2016. godine Primorsko-goranska županija uložila je u objekte Kliničkog bolničkog centra Rijeka proračunska sredstva u visini od gotovo šest milijuna kuna, točnije, 5.900.742 kuna za kapitalne projekte i nabavu opreme. U cijelom projektu otežavajuća je okolnost bila starost zgrada i neadekvatnost prostora za bolničke sadržaje

ključan partner rijječkom KBC-u

Napisala Slavica KLEVA
Snimio Petar FABIJAN

Iako Primorsko-goranska županija nije losnivač KBC-a Rijeka, itekako prepoznaje značaj ulaganja u bolje uvjete boravka i liječenja građana Rijeke ali i šire te na taj način pomaže u saniranju velikih dijelova dotrajalih radilišta na sva tri lokaliteta KBC-a Rijeka. I stoga je naša sugovornica pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo Primorsko-goranske županije, izv.prof. dr.sc. Đulija Malatestinić u pravu, županija jest ključan partner KBC-u Rijeka u stvaranju boljih uvjeta liječenja naših sugrađana.

- Samo tijekom 2015. i 2016. godine Primorsko-goranska županija uložila je u objekte Kliničkog bolničkog centra Rijeka proračunska sredstva u visini od gotovo šest milijuna kuna, točnije, 5.900.742 kuna za kapitalne projekte i nabavu opreme preraspodjelom sredstava državnog proračuna, uvodno je kazala naša sugovornica te konkretno pojasnila o kojim se projektima radilo.

- Izdvojili smo sredstva za uređenje zgrade Klinike za radioterapiju i onkologiju unutar

Novi endoskopski ultrazvučni uređaj sa sondama - Klinika za internu medicinu

Kardiologija na Sušaku
- bolji uvjeti za
liječenje bolesnika

Ravnatelj KBC-a Rijeka prof.dr. Davor Štimac zadovoljan je suradnjom sa Županijom

riječkog lokaliteta KBC-a, u Vili Gorup. Govorimo o iznosu od 3.757.008 kuna. Tim sredstvima uređena je fasada zgrade i prizemlje koje je u funkciji i usluzi pacijentima s kompletnom nabavom nove nemedicinske opreme. Uređen je i prvi kat zgrade, a u funkciji je osoblja Klinike, odnosno obuhvaća radne i sanitarne prostorije i sobe za liječnike i medicinske sestre te sala za sastanke i predavanja.

Zamijenjeni krovovi

Potom smo obavili građevinske radove na obnovi krovova Dječje bolnice Kantrida, zamijenili krovni pokrov na zgradi Klinike za pedijatriju, Odjelu neurologije na lokalitetu Kantrida, sanirali dijelom krovnu konstrukciju i pokrov glavne zgrade Klinike za dječju kirurgiju, nabraja pročelnica istaknuvši da su sanirali i neprohodnu terasu na prvom katu istočnog krila zgrade Poliklinike Kantrida u iznosu nešto većem od pola milijuna kuna, 558.443 kuna.

- Novcima smo uredili i bolesničke sobe Zavoda za kardiovaskularne bolesti na sušačkom lokalitetu, Klinici za internu medicinu KBC-a Rijeka i to u iznosu od 488.460 kuna, podsjetila je dalje sugovornica. Sufinancirali smo nabavku endoskopskog ultrazvučnog uređaja sa sondama Klinici za internu medicinu KBC-a Rijeka, a koristi se u dijagnostici i procijeni uznapredovalosti malignih tumora, karakterizaciji subepitelnih promjena probavne cijevi i bolesti biliopankreatičnog sustava, objasnila je pročelnica naglasivši da su sudjelovali u nabavci uređaja s 950 tisuća kuna.

Na kraju, ali ništa manje značajno ulaganje odnosi se na financiranje nabavke medicinske opreme za uzimanje krvi i proizvodnju krvnih pripravaka za Klinički zavod za transfuzijsku medicinu u visini 146.831 kuna.

Uređena Klinika za onkologiju

Zadovoljstvo značajnim sredstvima uloženim u adaptaciju neodgovarajućih prostora za liječenje i boravak pacijenata, nabavu potrebne opreme i sredstava za rad te u podizanje standarda usluga u KBC-u Rijeka ne krije ni Uprava KBC-a na čelu s ravnateljem prof.dr. Davorom Štimcem.

Uprava KBC-a dijeli mišljenje da je jedna od potpuno saniranih i najsuvremenije opremljenih zgrada upravo Villa Gorup u kojoj se nalazi dnevna

Jedno od najbitnijih ulaganja Primorsko-goranske županije su sredstva od oko milijun kuna uložena u sanaciju krovništva Dječje bolnice na Kantridi

U Villi Gorup kompletno su obnovljeni prizemlje i prvi kat zgrade dnevne bolnice Klinike za radioterapiju i onkologiju KBC-a Rijeka

Sanacija vertikale na glavnoj zgradi staroj 140 godina

bolnica Klinike za radioterapiju i onkologiju KBC-a Rijeka.

Obnova i radovi trajali su devet mjeseci, od siječnja do listopada 2015. godine. Kompletno su obnovljeni prizemlje i prvi kat zgrade, uređena je dnevna bolnica s 20 suvremenih kemofotelja što je pacijentima sa zloćudnim bolestima omogućilo puno udobniji boravak i liječenje. Listi čekanja nema, ni za prvi pregled niti za liječenje, a dnevno je na antitumorskoj terapiji 80 bolesnika, doznajemo u Upravi KBC-a. Uređeni su čekaonica, sanitarni čvorovi, prostor za medicinske sestre i administraciju, prijemni pult te servisne prostorije. Izvedeni su radovi na svim instalacijama i kanalizaciji, kao i na protupožarnoj zaštiti, hlađenju VRF sustavom i instalaciji za medicinske plinove. Prilikom uklanjanja slojeva poda u prizemlju zgrade, otkriven je podrumski prostor od tridesetak četvornih metara za kojeg se ranije nije znalo. Prostor je konzerviran i bit će naknadno iskorišten. Villa Gorup upisana je u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pa je fasada rekonstruirana u dogovoru s konzervatorima, a provedena su i konzervatorsko-restauratorska istraživanja.

Kvalitetniji boravak malih pacijenata

Svakako jedno od najbitnijih ulaganja Primorsko-goranske županije su sredstva od oko milijun kuna uložena u sanaciju krovništva Dječje bolnice na Kantridi kako bi se malim pacijentima omogućilo što kvalitetniji boravak u bolnici. Radilo se zaista u nemogućim uvjetima gdje bi pri svakoj kiši dolazilo do prokišnjavanja u sobe i operacijske dvorane pa su uvjeti liječenja i zbrinjavanja djece bili gotovo nemogući. Zamijenjeni su krovni pokrovi i sanirani dijelovi krovnih konstrukcija na više zgrada lokaliteta Kantrida. Radovi su uključivali zamjenu krovnog pokrova na zgradi Klinike za pedijatriju, Odjelu neurologije, sanaciju dijela krovne

konstrukcije i pokrova glavne zgrade Klinike za dječju kirurgiju te sanaciju neprohodne terase na prvom katu istočnog krila zgrade Poliklinike Kantrida.

U cijelom projektu otežavajuća je okolnost bila starost zgrada i neadekvatnost prostora za bolničke sadržaje, a radovi su izvođeni tijekom proljeća i ljeta 2016. godine. Odlukom o ulaganju u Dječju bolnicu Primorsko-goranska županija je doprinijela da jedna od najranjivijih skupina bolesnika, boravi u primjerenijim prostorima uz humanije uvjete liječenja. Međutim, tek će se završetkom projekta izgradnje Nove bolnice za majku i dijete na Sušaku, dobiti adekvatan prostor koji zadovoljava sve standarde modernog liječenja djece.

Povećana kvaliteta smještaja srčanih bolesnika

Odjel za kardiomiopatije, upalne i valvularne bolesti srca Zavoda za kardiovaskularne bolesti Klinike za internu medicinu KBC-a Rijeka generalno je preuređen jer je građevinski bio u vrlo lošem stanju. Ukupna vrijednost investicije iznosila je više od milijun kuna, a Primorsko-goranska županija sudjelovala je s otprilike 500 tisuća kuna.

Uređeno je cijelo istočno krilo trećeg kata glavne zgrade sušačke bolnice. Generalno su uređene sve bolesničke sobe odjela koji raspolaže s 28 bolesničkih postelja. Od starih šesterokrevetnih soba napravljene su manje – dvokrevetne i trokrevetne, namještene su novim posteljama, noćnim ormarićima i ostalom pratećom opremom. Uređeni su i prostori za medicinsko osoblje i administraciju. Time je značajno povećana kvaliteta boravka u bolnici i liječenja srčanih bolesnika, kao i uvjeti rada medicinskog osoblja na Odjelu za kardiomiopatije, upalne i valvularne bolesti srca.

Jedna od najpotrebnijih sanacija vezana je za projekt Zamjene vertikala i uređenje sanitarnih blokova, sanitarne vertikale III za objekt glavne zgrade KBC-a u Rijeci, s obzirom da je glavna zgrada stara oko 140 godina. Ne čudi stoga da su sanitarni blokovi dotrajali, unatoč brojnim građevinskim radovima tijekom proteklih godina.

Prva faza sanacije odnosiće se na Projekt uređenja sanitarne vertikale III koja obuhvaća uređenje osam sanitarnih čvorova, po četiri muška i ženska sanitarna čvora s pripadajućim kupaonicama. Radovi na uređenju i rekonstrukciji sanitarnih čvorova uključuju građevinsko-obrtničke radove, strojarske instalacije, elektrotehničke instalacije te vodovod i kanalizaciju, a vrijednost projekta se procjenjuje na oko 2 milijuna kuna.

Dr. Đulija Malatestinić, pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo PGŽ

kartulina

Rijeka Dobra,
Kamačnik i
Gomirje

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Za ljubitelje svega što je u prirodi vezano uz vodu pravi dragulj ovog područja je rijeka Dobra. Dužinom druga rijeka Gorskog kotara izvire nedaleko od Skrada i to iz dva izvora – jedan je kod mjestašca Bukov Vrha, a drugi kraj naselja Gornja Dobra

Jedno od najljepših, ali nažalost i najmanje poznatih planinskih područja Primorsko-goranske županije nedvojbeno je onaj dio Grada Vrbovskog koji se „naslanja“ na susjednu Karlovačku županiju, točnije područje na, kako se to kaže, „potezu“ od rijeke Dobre preko Kamačnika pa do naselja Gomirje. Na tom graničnom dijelu Primorsko-goranske i Karlovačke županije smjestile su se u zagrljaju pravih gustih goranskih šuma prekrasne planinske livade, rijeke, riječice i potoci, kanjoni i gorski visovi ne preteški za osvajanje.

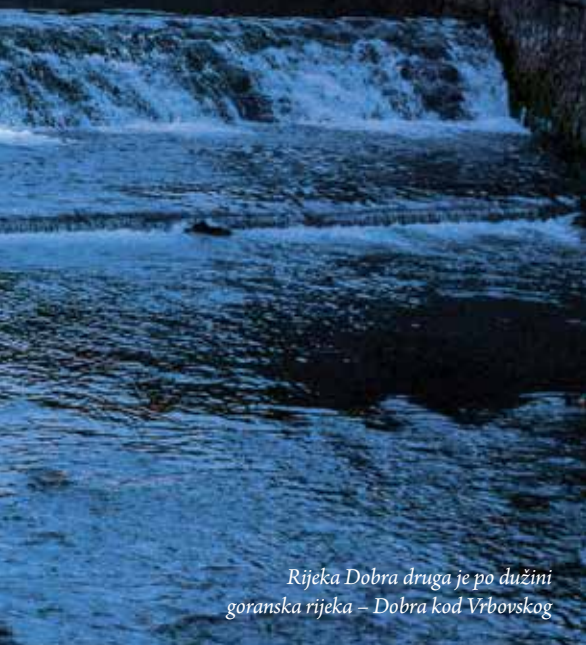
Kako to obično i biva, blaga izoliranost i ne pretjerana nazočnost na turističkom tržištu sačuvali su ovaj kraj onakvim kakav je stoljećima, što itekako znaju pravi ljubitelji prirode koji rado posjećuju ovo područje uživajući ne samo u prekrasnim umirujućim krajolicima, već i u iznimno bogatom i raznovrsnom biljnom i životinjskom svijetu, kao

i u bogatoj i zanimljivoj povijesti ovog područja. Zahvaljujući ulaganjima lokalne samouprave (Grad Vrbovsko, Primorsko-goranska županija) ovo područje postaje turistički sve značajnije i privlačnije ljubiteljima prirodnih ljepota i odmora u prirodi, a svakako je vrlo pohvalno da se sva ulaganja realiziraju uz poštovanje svih potrebnih ekoloških odrednica, dakle s nakanom zaštite i očuvanja prirode tog područja.

Rijeka Dobra idealna za ribolov

Za ljubitelje svega što je u prirodi vezano uz vodu pravi dragulj ovog područja je rijeka Dobra. Dužinom druga rijeka Gorskog kotara izvire nedaleko od Skrada i to iz dva izvora – jedan je kod mjestašca Bukov Vrha, a drugi kraj naselja Gornja Dobra. S područja Skrada prve kilometre Dobra savladava u smjeru Vrbovskog gdje joj dodatnu

Predivna priroda u zagrljaju goranskih šuma

Rijeka Dobra druga je po dužini
goranska rijeka – Dobra kod Vrbovskog

na Dobri uvijek dobro proći. Brigu oko što kvalitetnijeg ribolova, ali i zaštite Dobre godinama vode članovi ŠRD „Kamačnik“, govori nam Tanja Kušić, direktorica TZG Vrbovsko koja napominje i činjenicu da područjem Grada Vrbovsko Dobra teče u dužini od 22 kilometra:

„Dobra je poznata kao vrlo čista i lijepa rijeka koja, primjerice, nije dobra za kanuing ili rafting, ali je idealna za ribolov. ŠRD „Kamačnik“ i Grad Vrbovsko uredili su uz samu rijeku, nedaleko od ugostiteljskog objekta Kamačnik, prostor za druženje s nadstrešnicom i klupama pogodan za okupljanje većeg broja ljudi i ribiča, ali i druženja ostalih ljubitelja prirode. Dobra je idealna i za bicikliste i ljubitelje šetnje u prirodi jer na brojnim lokacijama nudi uređene staze i šetnice, a najkvalitetnija je ona koja kroz Jelenski jarak povezuje Vrbovsko s Moravicama. Ta staza/šetnica u dužini od 9,2 kilometra vodi uz rijeku Dobru sve do Čogrljevog jezera u Moravicama i tu se tradicionalno tijekom ljeta održavaju sportska natjecanja u krosu i biciklizmu“, govori direktorica Kušić.

Kanjon Kamačnika najbolje se upoznaje
obilaskom tri kilometra duge šetnice

Voda Kamačnika

Ono što će nas na putu kroz Kamačnik možda najviše iznenaditi je posebna, zelenkastomodra boja njegove čiste vode u brzicama i jezercima erozijskih udubljenja, sasvim drukčija od tamnije, ponešto zamučene vode rijeke Dobre. Boja vode Kamačnika mijenja se ovisno o dubini korita usječenog u stijene, godišnjem dobu i dobu dana, uvjetima zasjenjenosti ili osvjetljenosti prodirućim zrakama sunca, vrsti vegetacije (alge ili mahovine) koja obrasta dno korita, te nizu drugih čimbenika. U vrijeme nabujalih voda, Kamačnik poprima još i izrazitu mliječnobijelu nijansu zapjenjene bujice koja se kovitla u vrtložnim loncima i preskače kamenite skokove korita kanjona“, rekla je Sonja Šišić.

snagu daje mala ali vrlo zanimljiva pritoka nazvana Kamačnik koja pak izvire u istoimenom kanjonu, u zakonom zaštićenom području koje plijeni ljepotom i skladom, ali i divljinom te nepatvorenom i često netaknutom prirodom. Prije no što napusti područje Vrbovskog, a to znači i Gorski kotar, te na tren nestane u bajkovitom Đulinom ponoru u Ogulinu, Dobra će svakome tko voli prirodu pružiti na goranskom području uvjete idealne za odmor, šetnju i ribolov, a ljeti i za kupanje.

Na svojih ukupnih 107,9 kilometara dužine, od kojih je 51,2 km goransko-ogulinski i znan je pod nazivom Gornja Dobra (ponegdje i Ogulinska Dobra), ova rijeka obiluje raznim ribljim vrstama među kojima su potočna i kalifornijska pastrva, lipljan, klen, mrena, uklija, šaran i linjak. Upravo to najveći je mamac za brojne ljubitelje ribolova koji znaju da će, da se malo poigramo riječima,

Atraktivno ljeto u Kamačniku - Tanja Kušić, direktorica TZG Vrbovsko

Prirodna i divlja ljepota kanjona Kamačnik

Kamačnik, čija je površina 75 hektara a nadmorska visina kreće se od 370 do 600 metara, 2002.

godine je proglašen značajnim krajobrazom, a do ulaza u taj sada uređen i zaštićen prostor moguće je doći od željezničke postaje Vrbovsko koja je udaljena svega 500 metara, ili pak iz smjera Gomirja asfaltiranom cestom kojom prolazi i biciklistička staza.

Ribolovci će na Dobri uvijek dobro proći

Iako Dobra nudi brojne razloge za uživanje, teško se može mjeriti s ljepotom, divljinom i posebnošću Kamačnika koji je i zakonski zaštićen oznakom „značajni krajobraz“. Kamačnik se smjestio uz samu Dobru, negdje na sredini njenog puta iz smjera Skrada prema Gomirju i granici s Karlovačkom županijom. Rječ je, u stvari, o kanjonu istoimene rječice, pritoke Dobre, koja izvire otprilike tri kilometra od sve poznatijeg ugostiteljskog objekta koji je pak smješten na samom ušću rječice Kamačnik u Dobru. Neposredno uz taj objekt, a to znači na samom ulazu u kanjon, nalaze se ostaci stare pilane koja je izgrađena početkom dvadesetog stoljeća i svjedoči o tome kako je ovaj oblik privrede bio tipičan za goransko okružje. No, sve što se nudi nakon te stare pilane koja bi u bliskoj budućnosti trebala biti pretvorena u Centar za posjetitelje, daleko je od bilo kakve industrije, bolje rečeno vezano je uz izuzetno dobro očuvanu prirodu koja privlači svojom divljinom i ljepotom.

Kanjon Kamačnika najbolje se upoznaje obilaskom tri kilometra duge šetnice koja vodi uz i preko potoka koje premošćuju drveni mostovi, penje se u brdo i spušta naniže te sve tako uz zamaman žubor vode i pravu gorsku svježinu do male zelene doline u kojoj je smješten izvor Kamačnika.

ŠRD „Kamačnik“ i Grad Vrbovsko uredili su nedaleko od ugostiteljskog objekta Kamačnik prostor za druženje s nadstrešnicom i klupama pogodan za okupljanje većeg broja ljudi

Kamačnik je, govori nam Sonja Šišić, ravnateljica Javne ustanove „Priroda“ pod čijom se ingerencijom ova ljepota nalazi, vodeni tok velike ljepote koji je usjekao kanjon u jurskim vapnencima: „Ta rječica buči u manjim slapovima i kovitla se u vrtložnim loncima, osobito kad vode nabujaju poslije kiše ili otapanja snijega. Osobita je vrijednost Kamačnika u njegovom slikovitom krškom vokliškom (uzlaznom) vrelu nepoznate ali velike dubine, te u očuvanom živom svijetu čistih gorskih voda. Posjetitelj će u njegovim prirodnim ljepotama – brzacima i slapićima, mirnom toku i čistoj vodi, šumama, flori i fauni – uživati usprkos tome što je u novije vrijeme kanjonski dio premošćen lukom autoceste Rijeka – Karlovac. Kamačnik, čija je površina 74,44 hektara a nadmorska mu se visina kreće od 370 do 600 metara, je 2002. godine proglašen značajnim krajobrazom, a do ulaza u taj uređen i zaštićen prostor moguće je doći od željezničke postaje Vrbovsko koja je udaljena svega 500 metara, ili pak iz smjera Gomirja asfaltiranom cestom kojom prolazi i biciklistička staza.

Ekološki posebno vrijedan dio doline Kamačnika je mjesto gdje bočni bujični potoci podno zaselka Japići s lijeve strane utječu u Kamačnik. Na sprudovima uz korito vodotoka razrasle su se bujne sastojine lopuha, a iz njihovih golemih listova širi se specifičan, opori miris. Zanimljivo je promatrati, osobito ranim jutrom, kako se na rubovima tih listova, iz nizova puči vodenica (hidatoda), izlučuju blještave kapljice. Naravno, vrlo je zanimljiv i sam izvor Kamačnika koji se nalazi na 405 metara nadmorske visine i tipično je uzlazno krško izvorište u kojemu voda izbija iz nepoznate dubine te se mirno razlijeva i polagano teče kroz čitav gornji dio doline. Dosad su hidrospeleolozi roneći u izvor doprli do respektabilne dubine od 95 metara, ali to, očigledno nije i krajnja točka ovog izvorišta“, govori Sonja Šišić.

Panova staza

Da bi ljepote i posebitosti ovog područja u što većoj mjeri približili posjetiteljima 2009. godine „Hrvatske šume“ otvorile su poučnu botaničku stazu Kamačnik s ukupno 19 edukacijskih ploča na kojima se posjetitelj može poučiti o raznolikosti šuma i ostale vegetacije te flore, faune i gljiva značajnog krajobraza Kamačnik. Svemu tome

Novost u Kamačniku je Panova staza, s glazbenim instrumentima većih dimenzija i edukativnim tablama

svakako treba dodati i novu atrakciju, a to je Panova staza koju zajedničkim snagama uređuju JU „Priroda“, Grad Vrbovsko i TZG Vrbovsko, kaže direktorica TZG Vrbovsko Tanja Kušić i pojašnjava. „Riječ je o takozvanoj tematsko-doživljajnoj stazi zamišljenoj tako da se uz samu stazu izgrade glazbeni instrumenti većih dimenzija i smješteni u okoliš tako da ga upotpunjuju i obogaćuju omogućavajući posjetiteljima da „zasviraju“ i time zvukovima ukrase ljepotu prirode, a kraj svakog instrumenta bit će i edukativna tabla s pojašnjenjima. Staza je dobila naziv po Panu, u grčkoj mitologiji bogu pastira, stada, njiva, šuma i polja, odnosno zaštitniku lovaca i prirode te ljubitelju glazbe i najboljem plesaču među bogovima. Sve instrumente stručnjaci izrađuju ponajprije od drva kako bi se i na taj način uklopili u prirodu. Do sada su napravljeni i postavljeni gong, ksilofon, rog i zvana, a ovog

proljeća bit će postavljene i potočne orgulje. Riječ je o projektu ukupne vrijednosti 173.840 kuna koji će u potpunosti biti dovršen ove godine.

Uz Panovu stazu Kamačnik je od kraja prošle sezone bogatiji i za prvu od četiri planirane šetnice koje će dodatno pojačati privlačnost ovog područja. Riječ je o šetnici dužine 981 metar koja počinje nakon prvog drvenog mosta do kojeg se dolazi iz smjera ulaza u Kamačnik. Šetnica se odmah nakon mosta penje desno i ide u smjeru Planinarskog doma Kamačnik do kojeg se laganom šetnjom stiže za 15 do 20 minuta. U budućnosti u planu je uređenje još tri šetnice i dva vidikovca s ciljem da se u potpunosti „pokrije“ Kamačnik i omogući nova uživanja u njegovoj ljepoti“, najavljuje Tanja Kušić koja posebno ističe kako je Kamačnik sve više i sve izraženije središte turizma cijelog Vrbovskog, posebno zbog raznih priredaba koje se od proljeća do jeseni održavaju na dobro uređenom prostoru na ulazu u Kamačnik.

Biljni svijet neobično bogat

„Kroz dolinu Kamačnika prolazi Goranski planinarski put, a čitav okoliš obrastao je bujnom šumskom vegetacijom pa su tako, primjerice, stjenovite galerije obrasle tisom, vrlo rijetkom i zaštićenom vrstom stabla. Tisa ovdje izgrađuje posebnu šumsku zajednicu, o čemu se detaljnije informacije za posjetitelje nalaze na jednoj od interpretacijskih ploča u sklopu botaničke poučne staze. Biljni svijet kanjona neobično je bogat i zanimljiv. Stalna strujanja hladnoga zraka kroz sutjesku, vlaga i zasjena omogućuju opstanak niza vrsta koje inače žive u gorju na većim nadmorskim visinama pa je i s te strane Kamačnik pažnje vrijedan, a u svom drugom dijelu, u svom nešto otvorenijem i širem prostoru smještene su tzv. toploljubne (termofilne) šume u kojoj su uglavnom zastupljene drukčije vrste od onih u kanjonskom dijelu“, ističe Sonja Šišić.

Sve poznatiji ugostiteljski objekt smješten je na samom ušću rječice Kamačnik u Dobru

kartulina

Rijeka Dobra,
Kamačnik i
Gomirje

Gomirje – manastir i ribnjak

Brojne manifestacije i tzv. kotlić turizam

„Manifestacije su brojne, a srž će nam od ove godine predstavljati „Kotlić fest“, priredba kojom ćemo objediniti nekoliko već tradicionalnih druženja ljubitelja pripreve i konzumiranja raznih vrsta kulinarskih kotlića. Taj tzv. kotlić turizam sve je popularniji i zanimljiviji pa ćemo ga dodatno razvijati, a za predstojeće proljeće i ljeto planiramo čak šest takvih druženja uz kotlić u koje ćemo u još većoj mjeri uključiti PD Kamačnik koji nudi i mogućnost smještaja što je za svaku pohvalu. Krećemo 6. svibnja planinarskim kotlićem, slijede potom 27. svibnja vatrogasci i njihov vatreni kotlić, potom 3. lipnja na red dolaze obrtnici i obrtnički kotlić, 17. lipnja bit će održana naša već poznata Gljivarijada, a 24. lipnja Foto kotlić što je nešto potpuno novo jer će se ljubitelji fotografije, uz fotkanje po Kamačniku, natjecati u pripravi kotlića. Napokon, 15. i 16. srpnja imat ćemo poseban ribički

Manastir Gomirje - najzapadniji pravoslavni manastir u Europi

Unutrašnjost crkve Rođenija sv. Jovana Preteče čija je gradnja započeta 1719.

kotlić tijekom „Ribičkog vikenda“, natjecanje u spravljanju fiša i nastup nekog zanimljivog kulinarskog majstora.

Uz „Kotlić fest“ u Kamačniku ćemo 29. srpnja prirediti i sportsko ljeto s utrka biciklista i kros natjecanjem, a na jedan način dio zbivanja u Kamačniku je i Festival vina i sira koji se održava u zgradi kinu, nedaleko od ulazu u Kamačnik“, govori Tanja Kušić posebno ističući kako, iako gosti već dolaze u Kamačnik, prava sezona počinje 1. svibnja velikom feštom koja, ako je lijepo vrijeme, u Kamačniku okupi veliki broj ljubitelja prirode, dobrog jela i kapljice.

Posebna priča, kad je o Kamačniku riječ, su obnovljeni ugostiteljski objekt i novi Planinarski dom „Kamačnik“, ali i općenito uređenje tog

Zaštićeni krajobraz Kamačnik postaje središte turizma cijelog Vrbovskog

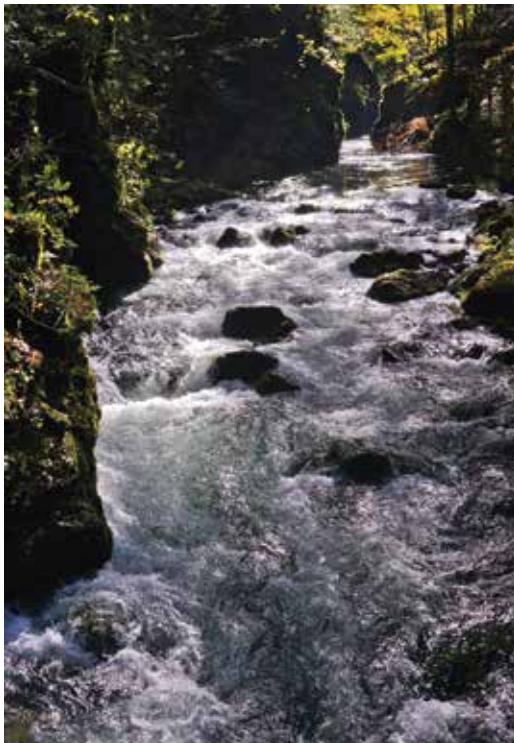
prostora. Za to je pak najzaslužniji Grad Vrbovsko čiji gradonačelnik Dražen Mufić ističe kako je tijekom posljednje četiri godine u projekte vezane uz turizam uloženo oko 6,5 milijuna kuna, a najveći dio te svote uloženo je baš na područje Kamačnika: „S prvim smo ulaganjima krenuli još 2013. godine i to proširenjem prometnice do ugostiteljskog objekta. Napravili smo i veliku nadstrešnicu, četiri ladanjske kućice i mali dvorac za djecu, postavili ograde te od Hrvatskih šuma preuzeli ugostiteljski objekt koji je do te 2013. godine sve slabije i neredovitije radio. U potpunosti smo ga obnovili i preuredili, napravili novu kuhinju, uredili terasu te bitno obogatili ponudu hrane i pića što je naišlo na jako dobar odjek jer sada napokon na području Vrbovskog imamo mjesto na kojem se može pojesti. Poseban projekt bio je kupovina Planinarskog doma, odnosno velike zgrade u naselju Vujnovići koju smo pretvorili u Planinarski dom „Kamačnik“, uredili parkiralište i prostor oko tog objekta, pješačku stazu i šetnicu dugu 950 metara, a nastaviti ćemo uređenje i obogaćivanje tog prostora sredstvima iz EU, ali i svog proračuna pa smo već donijeli odluku o kupnji manje vučnice i otkupu zemljišta ispod tog objekta kako bismo zokružili tu cjelinu i stvorili sadržaje koji će zimi (sanjkanje, skijanje) privlačiti goste“, ističe Mufić.

Gomirje i Vrbovsko – sinergija turističkih potencijala

Slijedeći nakon Kamačnika nizvodno tok Dobre stizemo do ovećeg proširenja zvanog Ribnjak, lokacije kojoj se s desne strane nalazi pravoslavni manastir, a s lijeve mjesto Gomirje. U sačuvanim dokumentima ovo se goransko naselje prvi put spominje 1461. godine kad je bilo u vlasti obitelji Frankopan, a budući da je za turskih osvajanja uništeno u njega se, s ciljem obrane tog područja od daljnjih turskih prodora, krajem 16. i početkom 17. stoljeća naseljava srpsko stanovništvo, ponajviše ono s područja Dalmacije. Već 1599. godine, po nekima 1600. godine tu je osnovan manastir sv. Jovana Preteče koji je danas najzapadniji pravoslavni manastir u Europi u čijem je sklopu i crkva Rođenija sv. Jovana Preteče čija je gradnja započeta 1719.

O bogatoj i zanimljivoj povijesti Gomirja i cijelog ovog kraja odličnu je knjigu prošle godine objavila ugledna hrvatska povjesničarka Mirela Slukan Altić. Pod nazivom „Gomirje: povijest, identitet i fenomen prožimanja“ autorica je obradila za sve Gorane značajan dio srednjovjekovne povijesti ovog kraja, a o sadašnjosti nam je nekoliko riječi rekao dožupan Petar Mamula koji je podrijetlom baš iz tog mjesta:

„Primorsko-goranska županija tradicionalno ulaže napore u poticanje lokalnih inicijativa razvoja i njihovog povezivanja sa nacionalnim i europskim politikama u pojedinim segmentima. Ljudi koji žive na području Gomirja, kao jedno od svojih najvećih vrijednosti ističu Manastir Gomirje,

Rječica Kamačnik buči u manjim slapovima i kovitla se u vrtložnim loncima

Ljudi koji žive na području Gomirja, kao jedno od svojih najvećih vrijednosti ističu Manastir Gomirje, jedan od objekata na širem gomirskom području koji simbolizira turbulentnu i nadasve zanimljivu povijest i kulturno povijesnu baštinu koju treba iskoristiti za turistički i gospodarski razvoj cijeloga kraja

jedan od objekata na širem gomirskom području koji simbolizira turbulentnu i nadasve zanimljivu povijest i kulturno povijesnu baštinu koju treba iskoristiti za turistički i gospodarski razvoj cijeloga kraja. Već smo u nekoliko navrata sufinancirali aktivnosti oko obnove manastira, a u pomoć pri obnovi krovišta prošle smo godine uložili 60.000 kuna. Nadalje, na inicijativu građana tog područja pristupili smo i projektiranju šetnice na jezeru Ribnjak u neposrednoj blizini manastira, koja bi se trebala naslanjati i na turističke potencijale obližnjeg zaštićenog krajolika Kamačnik u koji smo također u suradnji sa Gradom Vrbovsko uložili značajna sredstva. Smatram da je sinergija tih turističkih potencijala ono što nam treba, kako bi ljudima koji žive i rade na tom području omogućili da dio svojih prihoda vežu i uz turističku aktivnost. U određenoj mjeri tome je okrenut i naš novi projekt „Multifunkcionalni dom za mlade“ u Kosanovićima čiji završetak očekujemo krajem ove godine. Objekt će sadržavati 32 ležaja, četiri učionice, restoran kapaciteta 50 mjesta i zajedničke prostorijama.

Još jedan od projekata koji se direktno naslanjaju na kulturu i kulturnu baštinu je i projektna linija unutar Rijeka EPK 2020, „27 susjedstava“. Unutar tog velikog projekta koji će trajati do 2020. godine, a koji za cilj ima osnivanje društveno kulturnih centara na području cijele županije, kao i razmjenu kulturnih sadržaja sa susjedstvima iz zemalja EU, Gomirje je odabrano kao jedno od „susjedstava“. Vjerujem da će i ta činjenica, kao i stručna pomoć koja se pruža u sklopu projekta, mladim ljudima iz Gomirja, Vrbovskog i Moravica omogućiti razvoj njihovih sredina, kao i osobni rast i razvoj, te kvalitetno uloženo vrijeme“, rekao je dožupan Mamula. ■■

Ljudima na području Gomirja valja omogućiti da dio svojih prihoda vežu uz turističku aktivnost – dožupan Petar Mamula

Multikulturalna sredina

„Područje Grada Vrbovskog, na kojemu Srbi čine gotovo polovinu stanovništva, može se podičiti činjenicom da početkom 90-ih ovdje nije bilo ratnih zbivanja. Nije ih bilo prvenstveno iz razloga što se je uspjela sačuvati određena razina povjerenja i komunikacije. Smatram da tu činjenicu nedovoljno koristimo i ističemo, a trebala bi nam biti nit vodilja u popravljajući odnosa u društvu. Upravo zato Primorsko-goranska županija će kroz projekt Škole tolerancije, koji će zajedno sa Školom mira u Mrkoplju i Školom sjećanja u Lipi činiti edukacijsku okosnicu budućih generacija, dati svoj doprinos obrazovanju budućih generacija o vrijednostima tolerancije i života u multikulturalnim sredinama poput Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije“, rekao je Mamula.

Manifestacije u Kamačniku ljeti su brojne, a srž će od ove godine kuhanje raznih vrsta kulinarskih kotlića

Roditelji su me prije tri
godine posjetili i oduševili
se Kostrenom

naši i vaši

Xie Qin Xiang,
Kostrenjanka iz Kine

Kostrena

Ča je pusta Kina kontra Kostrene . . .

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Muž je plovio i bio je četiri mjeseca na moru, pa četiri doma, a ja sam živjela sa svekrvom koja nije znala ni engleski ni kineski. Ona bila divna osoba i najviše sam naučila od nje. Učila me hrvatski jezik, hrvatske običaje, upoznavala s hrvatskom kuhinjom, a njoj dugujem i moje sadašnje ime – Ana

Hrvatska ili Kina? Kostrena ili Lu'an? U srcu Xie Qin Xiang, odnosno Ane Miškulin kako se danas zove, najmnogoljudnija zemlja svijeta i malo hrvatsko primorsko mjesto s oko četiri tisuće stanovnika, jednako su „veliki“ – u Kini se rodila, a Kostrena joj je dom već više od 16 godina i niti ne razmišlja da bi je ikada više napustila. Njezine kćeri, 15-godišnja Ivana i 13-godišnja Ana, prave su Kostrenke, a i ona se već tako osjeća jer zavoljela je more i ovdašnje ljude, a savladala je i najveću barijeru – jezik, pa prostor između uvale Martinšćica i Bakarskog zaljeva danas voli i osjeća „svojim“. Baš kao i svoj rodni grad Lu'an, smješten u pokrajini Anhui, u dolini kroz koju protječu moćne Duga rijeka (Jangcengiang) i Žuta rijeka (Huang He) i u kojemu živi 5,6 milijuna ljudi.

Od svekrve naučila hrvatski

Ljubav je Xie Qin Xiang i dovela u Kostrenu. Sudbina je htjela da u najvećem kineskom gradu, Šangaju, između više od 24 milijuna ljudi sretne Kostrenjana Radoslava Miškulina, zaljubi se u njega i kao njegova supruga dvije i pol godine kasnije krene s njime u daleku i nepoznatu zemlju. Xie Qin Xiang je u Šangaju, koji je od njezinog rodnog Lu'ana udaljen stotinjak kilometara, završila pedagoški fakultet. Studirala je engleski i japanski, i dvije godine radila u školi, ali joj se to nije svidjelo i odlučila je promijeniti radno mjesto. Našla ga je u

jednoj njemačkoj tvrtki, u istoj onoj u kojoj je radio i Radoslav Miškulin. I rodila se ljubav. Ljubav koja, kako kaže Ana, ne poznaje granice. Dvije godine su razmišljali hoće li živjeti u Šangaju ili će se vratiti u Kostrenu i na kraju su spakirali stvari i krenuli na dalek put. Već sljedeće godine rodila se Ivana, dvije godine kasnije i Ana. Xiang se potpuno posvetila djeci. Još je u njoj tinjala nada da će se jednom vratiti u Kinu, ali kada su djevojčice krenule u vrtić i tamo pronašle društvo, bilo je jasno – povratka više nema.

Promijenio se tada i život Xiang. Izašla je iz kuće, počela upoznavati ljude, družiti se i želja za povratkom polako je blijedila.

- Imam ovdje puno prijatelja i oni su mi pomogli da svoj život izgradim ovdje, da se sada ovdje osjećam kao doma – kaže Ana. Jedna od najvećih prepreka u novom životu bio joj je jezik. Sa suprugom je pričala u početku samo engleski i nije znala gotovo niti jednu hrvatsku riječ. No, kad je preselila u Kostrenu, a muž se vratio „tući more“, morala je savladati i tu prepreku. Najveću pomoć imala je u suprugovoj majci Ani.

- Muž je plovio i bio je četiri mjeseca na moru, pa četiri doma, a ja sam živjela sa svekrvom koja nije znala ni engleski ni kineski. No, brzo smo našle zajednički jezik jer je ona bila divna osoba i u tih devet godina koliko smo živjele zajedno prije nego

je umrla, najviše sam naučila od nje. Ona me je učila hrvatski jezik, hrvatske običaje, upoznavala me s hrvatskom kuhinjom koja mi je bila potpuno strana i neobična. Njoj dugujem i moje sadašnje ime – Ana. Ona me je tako zvala jer moje pravo ime joj je, kao i većini u Hrvatskoj, bio problem izgovoriti pravilno. Kada je umrla prije pet godina, u znak sjećanja na nju uzela sam njezino ime, želeći postati dobra osoba poput nje – priča Ana s puno ljubavi u glasu o osobi koja ju je, kaže, spasila. Kako bi još bolje naučila taj „teški hrvatski jezik“, upisala je i tečaj u Narodnom učilištu u Rijeci, a puno toga naučila je, objašnjava, i od prijatelja.

Pjeva u crkvenom zboru

- Mislim da hrvatsku gramatiku nikad neću naučiti do kraja, ali ono što mi se sviđa u hrvatskom jeziku su naglasci, ta njegova melodioznost. Hrvatski jezik je tako lijep, pjevan, a i hrvatske pjesme su tako lijepe – govori Ana, koju je ljubav prema hrvatskim pjesmama odvela i u crkveni zbor u Kostreni u kojemu pjeva već više od godinu dana. Ana je, naime, zbog muža i djece prihvatila katoličku vjeru i svake nedjelje odlazi na misu u kostrensku crkvu, a u zboru se našla sasvim slučajno.

- Prije nešto više od godinu dana, kad je svećenik došao blagosloviti našu kuću, hvalio me kako dobro govorim hrvatski. Rekla sam mu tada u šali da bolje pjevam nego pričam hrvatski, a on mi je odgovorio: „Dobro, onda dođi k nama u zbor i pjevaj!“ Poslušala sam ga i priključila se. Pjevala sam i u zboru na fakultetu u Kini, volim pjevati, a pjevanje za mene znači i druženje, a i to jako volim, pa danas u kostrenskom zboru imam divne prijatelje svih generacija – priča Ana. Bez obzira na to što je promijenila vjeru, ova kostrenska nevjesta iz Kine čuva i svoju tradiciju, običaje koje je usvojila u kulturi u kojoj se rodila i odrasla, a koja je toliko različita od one u kojoj danas živi. Tako se u njezinom domu slava i Sveti Nikola, i Božić, i Nova godina, ali i kineska nova godina.

- Samo promijenim ukrase u kući – kaže kroz smijeh.

Licenca za turističkog vodiča

Ana je svome materinjem jeziku i kulturi iz koje dolazi podučavala i u Narodnom učilištu u Rijeci gotovo tri godine, ali kada su se pojavili besplatni tečajevi kineskog, ostala je bez tog posla. Istina, nekoliko njezinih učenica i danas dolazi k njoj jednom ili dva puta tjedno, kako bi ih nastavila honorarno podučavati. Osim toga, ima i licencu za turističkog vodiča pa kada muž nije na brodu, vodi turiste iz Kine po cijeloj Hrvatskoj.

- Položiti ispite za licencu bio je za mene pravi izazov jer sam morala položiti četrnaest ispita i to sve na hrvatskom jeziku. Nije mi bilo jednostavno jer sam povijest i kulturu morala učiti ispočetka budući da je sve potpuno različito od onoga otkuda dolazim – nastavlja priču, dodajući da je upravo nedavno dogovorila posao s jednom velikom agencijom koja već ovoga travnja dovodi veliku grupu gostiju iz Kine i, ako sve bude uspješno, u budućnosti bi ih moglo biti i više, a to znači i više posla za nju.

Naravno, Ana je tu i za svoje sunarodnjake kad im pomoć zatreba. Zovu je iz restorana, trgovina, a kroz smijeh priča da se nerijetko dogodi i da joj pred kuću stane policijski auto te je mole za pomoć jer u Rijeci nema službenog prevoditelja za kineski jezik. Puno puta pomogla je i kada bi stigli poslovni ljudi iz Kine, zainteresirani za investiranje.

- Kineskim investitorima je najveći problem što se hrvatski zakoni tako često mijenjaju i to ih obeshrabruje. Oni dolaze s gotovim kalkulacijama nekoliko godina unaprijed i žele jasno definirane i sigurne ugovore na više godina, a to im u Hrvatskoj nitko ne može jamčiti jer se sve može jako brzo promijeniti. No, oni ne žele uložiti novac pod jednim uvjetima, a da se oni promijene za godinu ili dvije pa su prilično suzdržani – objašnjava Ana, dodajući: „Hrvatska je tako bogata zemlja, što sve ima... Da je samo pravog vodstva. No, o tome nećemo pričati, nadam se da će biti bolje“.

Ponosna na kćeri

Da bude barem malo bolje, nastoji i sama pa se uključila u humanitarnu udrugu „I djeci s ljubavlju“, koja je nizom humanitarnih akcija već prikupila značajne iznose novca za domove za nezbrinutu djecu, za Dječju bolnicu Kantrida... S kineskog je na hrvatski prevela i jednu bajku i nada se da će, ako sve bude išlo po planu, do jeseni biti i tiskana. Osim s hrvatskim, druži se i s prijateljima koji su, baš kao i ona, došli iz Kine. U Rijeci ih je dvadesetak i okupljaju se najčešće na rođendanima. Svake druge godine otputuje u Kinu posjetiti obitelj, roditelje i sestru i brata. Roditelji su je prije tri godine posjetili i oduševili se mjestom gdje živi. Iako su u početku bili nesretni što odlazi, sada su, kaže, sretni jer vide da je ona sretna. Njezine djevojčice govore kineski baš kao i hrvatski. Prije nego su krenule u školu, provele su godinu dana u Kini i tamo su išle u vrtić gdje su dobro naučile kineski. Obje idu i u glazbenu školu u Rijeci, a starija, Ivana, lani je bila učenica generacije u kostrenskoj osnovnoj školi!

- Zanimljivo je da u njezinoj generaciji, u dva razreda, nitko osim nje nije imao čistu peticu iz hrvatskog. A sve je to sama napravila jer ja joj ne mogu baš puno pomoći, osim engleskog i matematike – ponosno priča o svojim kćerima zbog kojih je Kineskinja Xie Qin Xiang i sama postala prava Kostrenka – Ana Miškulin. ■■

*Ljubav ne poznaje granice
– Xie Qin Xiang, odnosno Ana
Miškulin, Kineskinja u Kostreni*

Ne voli sirovo, ali pršut obožava

Osim jezika, jedan od većih problema bila joj je hrana jer je u Kini sva hrana začinjena i kuhana. Neobično joj je bilo jesti bilo što sirovo. Ni danas, kaže, nije prevelika ljubiteljica sirovog, a sireve gotovo da ne jede, ali je zato naučila jesti pršut koji sada – obožava. Njezina kuhinja mješavina je kineske i hrvatske, a začine i namirnice za kinesku kuhinju uglavnom nabavlja u Trstu.

Kineskim investitorima je najveći problem što se hrvatski zakoni tako često mijenjaju i to ih obeshrabruje, kaže Ana

Vlakovi su uz mene otkad sam se rodio

Sinišina ljubav prema vlakovima danas se ogleda u modelarstvu: „Te moje makete, u stvari, nikad nisu trebale napuštati stan u kojem su stvorene i pomalo mi je fascinatno da su na kraju završile tisućama kilometara daleko od Delnice“, kaže Abramović

Soba sa šest maketa

U Sinišinoj sobi vlakova zasad je šest lijepih maketa - Kellerbachbrücke - Gotthardbahn, Mundbachbrücke - Lötschbergbahn, Lidenplatten galerija - Lötschbergbahn, Žingrlet, Delnice - riječka pruga, portal Simplon tunela u Italiji - Iselle di Trasquera te portal Simplon tunela u Švicarkoj - Brig.

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Fotografije: Marinko KRMPOTIĆ i Arhiva ZIP

Tu oko nas često žive ljudi koji se bave hobijima i aktivnostima za koje ne znaju čak ni njihovi bliži prijatelji, a kad se dio tih aktivnosti predstavi široj okolini, mnogi ostaju ugodno iznenađeni i oduševljeni. Jedan od takvih ljudi je i delnički inženjer građevinarstva Siniša Abramović za kojeg su tek nakon krajem prošle godine održane izložbe u Radničkom domu Delnice mnogi saznali da se vrlo uspješno bavi izradom maketa planinskih pruga i vlakova.

Štoviše, izložba na kojoj se Siniša predstavio u društvu svojih zagrebačkih kolega, u Delnice je prispjela nakon što je bila postavljena na velikoj izložbi maketarstva u Kölnu, a da je riječ o vrlo zanimljivoj izložbi i vrhunskom radu na području maketarstva mnogi su se uvjerali baš na tom delničkom predstavljanju. Prvi put svoje je radove Siniša Abramović izložio pred tri godine u Zagrebu na obilježavanju 45-e godišnjice Kluba željezničkog modelarstva Zagreb. Uslijedila je potom manja izložba u Delnicama pa Köln, drugi put Delnice i Mađarska u rujnu ove godine. Sve to potvrda je kvalitete, ali Siniša skromno kaže kako svoj rad nikad nije planirao izložiti, niti radi s mišlju predstavljanja na izložbama:

„Te moje makete, u stvari, nikad nisu trebale napuštati stan u kojem su stvorene i pomalo mi je fascinatno da su na kraju završile tisućama kilometara daleko od Delnice. Kad sam pred tri godine otpremao kombijem svoje prve makete na izložbu u Zagreb, osjećao sam se nekako nelagodno jer je u sobi jednostavno – nešto nedostajalo! No, s druge strane lijepo je kad vidiš kako netko tvoj rad cijeni i kad shvatiš da je ono što si napravio u najmanju ruku ravno ljudima koji to rade u drugim dijelovima svijeta, a u to smo se uvjerali u Kölnu.“

Fasciniran alpskom švicarskom prugom

„Naravno, priznaje Siniša, najdraže su mi reakcije domaćih ljudi koji me znaju a nisu pojma imali o tome da se ja time bavim. Pogotovo je dobro bilo na zadnjoj izložbi u Delnicama kad sam gotovo puna tri dana odgovarao na brojna pitanja i pokazivao ljudima svoje i radove svojih kolega iz Zagreba“, govori Abramović koji na pitanje kad je sve počelo kaže:

„Vlakovi su uz mene otkad sam se rodio. Tata i djed radili su na željeznici, odrastao sam uz prugu na Žingrletu u vahtarni, a kad sam imao svega dvije godine na dar sam dobio svoj prvi vlakčić. S druge strane još od djetinjstva sam znao da ću biti građevinarske struke jer sam od najranijih dana volio nešto slagati, graditi, kako u igrama tako i u nastavi likovnog u osnovnoj školi kad sam radeći s brašnom, vodom i novinskim papirom počeo oblikovati brda i konfiguracije terena, kućice od kartona, furnira i slično. Naravno, ta ljubav prema vlakovima i prema izrađivanju nečega spojila se pa je neki logičan slijed bilo modelarstvo i to ono vezano uz vlakove. Prvu maketu vezanu uz željeznicu napravio sam 2010. godine na nagovor kolege Dragutina Staničića i od tog sam trenutka u velikoj mjeri uključen u taj svijet modelarstva“, govori Siniša kojem su, s obzirom da je Goranin, u prvom planu planinske pruge i vlakovi, a na prvom mjestu su mu alpske pruge Švicarske zbog čega je, ističe, svako ljeto od 2007. do 2016. godine provodio u švicarskim Alpama istražujući njihove prekrasne željezničke pruge, fotografirajući ih te potom izrađujući makete.

„Posebno mi je draga njihova čuvena Gotthardska željeznička pruga poznata po mostovima idealno uklopljenim u prirodu pa je nazivaju i panoramskom prugom jer izgleda vrlo atraktivno. Da bih uhvatio i najsitnije detalje ja sam, uz vrlo kvalitetnu

Siniša Abramović u društvu pročelnice Koraljke Vahtar Jurković na izložbi u Delnicama (snimio: D. Staničić)

fotografsku opremu marke Olympus, veliku pažnju posvećivao fotografiranju iz svih kuteva pa bih, bez obzira na vremenske uvjete, dnevno prelazio deset do 15 kilometara s foto aparatom u ruci. Kvaliteta fotografije je iznimno bitna jer na temelju nje izrađujem maketu pa stoga sve treba biti što bolje snimljeno i jasno uočljivo.“

Kako nastaju makete željeznica

„Nakon što od svih fotografija odaberem one po kojima ću raditi daljnji je postupak takav da napravim nacrt i to u mjerilu 1:87, potom slijedi izrada oplata od kartona debljine 0,3 milimetra. Ta oplata je, kako je ja zovem, svojevrsni bazen, odnosno kalup u kojeg se potom ulijeva tekući gips nakon čega se miče oplata, stvoreni elementi se suše oko dva tjedna i zatim počinje rad na njima, od šmirglanja i brušenja preko urezivanja tankim odvijačem od 1 mm. Kad se sve što se želi napravi slijedi impregnacija te zatim bojanje kistom. Svim tim motivima željeznice dodaje se potom okoliš kako bi sve skupa izgledalo uvjerljivo i što bliže stvarnosti. Za izradu okoliša koristim već napravljen stabla šume, ljudi, ponekih zgrada ili kućica. To su, uz lokomotive, vagona i tračnice, oni dijelovi koje ne radim sam jer bi uzelo previše vremena, a sve ostalo, dakle tunele, brda i planine izrađujem sam.“

Za jednu prosječnu maketu treba oko 6 mjeseci rada pri čemu treba reći da ne radim svaki dan već samo onda kad osjetim volju i želju. A kad se to dogodi onda nije problem povući i po nekoliko sati. To zimi i nije neki problem jer se kod nas u Gorskom kotaru zimi baš i nema što raditi, a uz izradu ovih maketa meni vrijeme prođe jako brzo, ne umorim se već opustim i uživam u tom poslu koji svakako zahtijeva strpljene i točnost,

pogotovo kod graviranja“, govori Abramović koji, naravno, već radi na novim maketama:

„Već imam izgipsan dio austrijske pruge od Beča prema Trstu, točnije vijadukt na Semmeringu, Krausel Klause vijadukt, a u istoj toj fazi gipsanja je i portal novog baznog Gottharskog tunela od 57 km. Obje te makete trebale bi biti gotove ove i naredne godine, a mogle bi možda biti gotove i ove godine da mi polako ne počinje nedostajati prostor. No, ove godine se selim u svoj stan pa ću u kući dobiti slobodnog prostora, možda i na tavanu. U svakom slučaju to je sad već jako lijepa zbirka od šest dijelova koje bi možda trebalo češće predstavljati javnosti. Plan je da u prosincu ove godine, ponukani jako dobrom posjetu prošle godine održanoj izložbi u Delnicama, napravimo možda čak sedmodnevno druženje na kojem bi svoje radove predstavili maketari iz Zagreba, Slovenije i Italije, da održimo i predavanja te privučemo i pažnju turista“, najavljuje Abramović. ■■

Modelarstvo traži strpljenje i preciznost - portal Simplon tunela u Italiji

Rođen 14. travnja

Od 7. svibnja 2008. Siniša Abramović uposlen je u Delnicama u županijskom Upravnom uredu za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša. Zanimljivo je da je Siniša rođen 14. travnja, na isti dan kad i Primorsko-goranska županija slavi svoj rođendan! Istina, Siniša je nešto stariji, ali i on i PGŽ zaslužuju čestitke.

Prizor iz švicarskih alpi – na maketi

susjedi

Općina
Lanišće

Lanišće

Zaboravljena općina na tromeđi država

*Nad kotlinom urezanom u obronke
Ćićarije, pod mrkim Orljakom
(snimljeno dronom)*

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Sve miruje. Vrijeme stoji, ne broje ga kuće posložene kao grozdovi uz vijugavu cestu ugrijanu suncem. Voda u ovećoj šumskoj lokvi i betonskim „bazečićima“ uz javnu špinu ravna je poput plohe stakla, a zrak krut i težak nad kotlinom urezanom u obronke Ćićarije, pod mrkim Orljakom. Bez uzbuđenja prolazi rano poslijepodne u Lanišću, sjedištu istoimene općine, površinom najbogatije, ali ljudima najsiromašnije u Istri. Tišinu kakva ne postoji nigdje gdje kvadratni kilometar naseljava više od dvije osobe remeti samo tiho i jednolično zujanje pilane, jedinog gospodarskog objekta u općini.

Radno vrijeme uskoro će završiti, no neće to stvoriti gužvu – pilana zapošljava petnaestak ljudi, od kojih će se dio tiho odvesti svojim motorima ili automobilima, a dio možda zastati u caffè baru Rezo, jedinom kafiću u čitavoj općini koja

broji ukupno četrnaest naselja. Lokal svoja vrata otvara tek u drugoj smjeni, a kapaciteti su rijetko popunjeni.

- Danas je petak, pa će se nešto ljudi skupiti. Preko vikenda zna biti više ljudi, bude življe, ali tijekom tjedna je sve pusto, kaže Brigita Šverko, mlada „oštarica“ u kafiću svoga strica, koja je djetinjstvo provela u Lanišću, no danas ga samo povremeno posjećuje dolazeći iz Rijeke gdje živi. Poznaje sve mane i prednosti života u tako malom mjestu, pri čemu naglašava kako ove prve brojnošću nadjačavaju potonje.

Opskrba ozbiljan problem

- Prije je bilo više mladih ljudi, a i u mjestu je bilo više toga. Radila je butiga, a danas je više nema – samo dođe pokretna trgovina par puta tjedno. Buzet nije daleko, za ljude koji su mlađi i koji

Središtem Lanišća dominiraju tri objekta. Najmanji je općinska zgrada, sjedište lokalne administracije koja trenutačno nema niti Općinskog vijeća niti načelnika, već nakon rušenja proračuna njome rukovodi povjerenik. Nedaleko nje, na rubu velikog polja smjestila se pilana, dok prekoputa dva objekta stoji onaj najveći – laniška crkva u koju bi, čini se, mogli stati svi stanovnici i još bi ostalo mjesta

*Pilana, jedini
gospodarski objekt
u općini, zapošljava
petnaestak ljudi*

- Vidiš, tu ti je nekad bio mlin. Gdje je potok? Ma, nije bio mlin na vodu, nego električni. To se zatvorilo, ima već dugo. A imali smo i butigu, ali se i ona zaprla. Tu je radila jedna oštarija, sad imamo samo kafić, jedini u cijeloj općini. Uz njega, jedini drugi lokal nam je oštarija u Jelovicama i to je to. Pošta se zatvorila, prije je postojala, ali sad moramo ići u Buzet. Jedino što je ostalo je ta pilana u kojoj radi desetak ljudi, i škola u kojoj je sve manje djece. Sad ih je samo četvero, pa se bojim da ćemo i bez škole brzo ostati, govori Danijel Medica, kako se moglo izbrojati, jedina osoba koja se tog petka poslijepodne zatekla na glavnoj ulici Lanišća.

Kuće propadaju

Njegove riječi prekida brujanje motora, dok se skupina od šest talijanskih motociklista sjurila kroz centar mjesta spustivši se atraktivnim zavojitim cestama što vode niz obronke Čičarije. Prolazak tim cestama uistinu je fantastično iskustvo – uska prometnica nadvođena visokim drvećem što vijuga kroz planinski masiv djeluje poput portala u neki paralelni svijet, tim više što se na tom putu od posljednjeg naselja u Primorsko-goranskoj županiji, matuljskih Žejana, pa do prvog istarskog mjesta, praktički „napuštenog“ sela Dane koje teritorijalno spada pod Lanišće, teško može susresti neko drugo vozilo. Upravo zato turisti usred Lanišća što su grmljavinom motora uzburkali zrak i prekinuli tišinu djeluju kao – senzacija.

- Turisti? Bude nešto i turista, ali svi oni uglavnom prođu kroz Lanišće, malo tko se zaustavi. Jedan veliki problem nam je i telekomunikacija, jer do nas dopire samo 2G signal, koji je odavno zastario u modernom svijetu. Zato posjetitelji teško mogu dobiti signal prema van, i telefonski i internetski, pa im je ta odsječenost od svijeta u vrijeme kada su

voze. Ali za one starije, kakvih je najviše u Lanišću, opskrba zna biti ozbiljan problem, objašnjava Brigita. Ipak, pozitivna stvar je – školstvo. Zgrada škole vidjela je i bolje dane, a njih se sjeća upravo ona.

- Bilo nas je ukupno 12 u četiri razreda, od 1. do 4. osnovne škole smo išli tu u područnu školu, a nakon toga u Lupoglav. Jedna učiteljica je bila zadužena za nas dvanaest, ali bilo je zanimljivo tako raditi, svi smo nekako zajedno učili, pomagali si međusobno. Bilo je drugačije nego kasnije u većim razredima, dodaje Šverko, promatrajući krajolik koji se ne mijenja.

Kuće su uglavnom oronule, većinom tek ljuštore desetljećima lišene života. Na svaku naseljenu kuću, dolazi četiri ili pet onih na koje su svi zaboravili. Svi osim vremena, koje ih polako obavija pipcima bršljana, mrvni u prah i prekriva mahovinom...

Školstvo

Škola koja danas praktički ostaje bez učenika, iza sebe ima dugu tradiciju i bogatu povijest. Škola je počela s radom još 1851. godine, prije gotovo 165 godina, i to na hrvatskom jeziku. Koliki je značaj tog početka govori i činjenica da se to dogodilo čak dvadeset godina prije nego što su izdane prve novine na hrvatskom jeziku – „Naša sloga“ i praktički pola stoljeća prije nego što su vrhunac svog djelovanja doživjeli istarski preporoditelji Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić i Matko Mandić. Da se radilo o priličnoj avangardi, svjedoči i podatak da su u Lanišću, koje se i danas nalazi na tromeđi Slovenije, Hrvatske i Italije, lokalni dijalekti bili snažno obilježeni ulazom talijanskih i slovenskih fraza te se govor zapravo sastojao od mješavine hrvatskog, slovenskog i talijanskog jezika.

Još jedan veliki jubilej bio je onaj proslavljen 2008. godine, kada je obilježeno stotinu godina od osnutka hrvatske čitaonice „Gorska vila“ u Lanišću. Tim povodom, mladi Lanišćani pokrenuli su Multimedijalnu čitaonicu istog naziva, kako bi očuvala vrijedne povijesne i kulturne dokumente vezane uz svoje mjesto.

*Osnovna (područna) škola
u Lanišću ima samo četvero
učenika – uskoro bi mogla
ostati i bez člana*

Križna jama

Posebno je zanimljiva špilja Križna jama koja u svojoj unutrašnjosti dugoj 8,8 kilometara „skriva“ čak 22 mala jezera od kojih se po nekima može voziti i čamcem. Naravno, Križna jama prepuna je prekrasnih stalaktita i stalgmita i ostalih ljepota podzemnog svijeta, a znamenita je i po tome što su u njoj pronađene kosti medvjeda koji su živjeli još u ledeno doba. Ljubitelji prirode na području Loške doline svakako će privući i prekrasni Snežnik, 1.796 metara visoka planina s izuzetno bogatom florom i faunom, a kao zanimljivost svakako treba istaknuti i činjenicu da u mjestu Žaga u Vrhniku pri Ložu izvire – Ljubljanka!

Sirovina za proizvodnju drvene ambalaže prevozi se konjima

Istarska općina Lanišće, na tromeđi Hrvatske, Slovenije i Italije, površinom je najveća, a ljudima najsiromašnija u Istri

Rašpor

Svjedok neke slavije prošlosti Lanišća mogla je biti kula u Rašporu, jednom od malih mjesta obuhvaćenih općinskom „jurisdikcijom“, koje je nekad bilo „centar“ čitavog područja. Kao važna utvrda u vrijeme Mletaka, rašporska kapetanija njenom je „gazdi“ davala status jedne od ključnih poluga mletačke vlasti u Istri. Stara utvrda razorena je početkom 16. stoljeća, nakon čega je sjedište kapetana premješteno u Buzet.

svi naučili biti stalno povezani neobična i odbojna. Ali dobro, iako ljudi često odlaze iz Lanišća, imamo i mi onih koji se vraćaju, pa obnove kuće i nastane se ovdje. No, ti su u manjini, uglavnom sve kuće pomalo propadaju. Odele ljudi, pa se generacijama kasnije teško „loviti papira“ da se kuća sredi. Jer tu je deset ili dvadeset suvlasnika, tko zna gdje je koji, pa tko bi sve to mogao obaviti. Jednostavno se ljudima ne isplati truditi, kaže Medica, ističući da su u Lanišću stariji ljudi ionako značajno brojniji od mladih koji bi mogli nešto pokrenuti.

Paradoksi izolirane sredine

Općina Lanišće ima ukupno 329 stanovnika, od toga stotinjak živi u najvećem naselju Lanišću, dok je ostatak raštrkan po još trinaest naselja. Podgaće, Prapoće, Klenovšćak, Kropinjak, Slum, Trstenik, Rašpor, Račja Vas, Dane, Vodice, Jelovice i Brgudac tako variraju od nekoliko desetaka ljudi pa sve do jednog ili čak – nijednog. A od tih tristotinjak mještana, gotovo tri četvrtine spada među one treće životne dobi, što dovodi do zanimljivog paradoksa: zbog velikog udjela umirovljenika, pilane koja nudi posao za malobrojnu radnu snagu i pokojeg poljoprivrednog gospodarstva nezaposlenih praktički i nema, pa najsiromašnija istarska općina ima zavidan indeks razvijenosti,

Spomenik Miroslavu Bulešiću, crkvenom mučeniku proglašenom blaženim 2013. godine

Općina Lanišće ima ukupno 329 stanovnika, od toga stotinjak živi u najvećem naselju Lanišću, dok je ostatak raštrkan u još trinaest naselja. Gotovo tri četvrtine mještana pripada trećoj životnoj dobi, što dovodi do zanimljivog paradoksa: zbog velikog udjela umirovljenika nezaposlenih praktički i nema, pa najsiriomašnija istarska općina ima zavidan indeks razvijenosti, zbog čega je pomoć koju dobiva iz državnog proračuna svake godine sve manja

Kuće u Lanišću su uglavnom oronule i ljuštore su desetljećima lišene života

zbog čega je pomoć koju dobiva iz državnog proračuna svake godine sve manja.

Nije to jedini paradoks u Lanišću, području koje je zbog svoje pozicije uvijek bilo dobro izolirano od vanjskih utjecaja, sigurno, ali usporeno u razvoju. S vremenom, kada je razvoj stigao, a svijet se zbog dobre prometne i komunikacijske povezanosti „smanjio“, on Lanišću nije donio ništa dobrog, jer cesta je uglavnom vodila – iz Lanišća. O razmjerima „bijeke kuge“ koja je poharala ovo područje, zajedno s ratnim stradanjima koja su na mjestima Čičarije ostavila brojne rane, dovoljno govori usporedba dva podatka – onog o 4.756 ljudi, koliko je na tom prostoru živjelo početkom 20. stoljeća i brojke petnaest puta manje, one koja označava precizno stanje ljudske prisutnosti u Lanišću za vrijeme posljednjeg popisa stanovništva.

Dolazak „razvoja“ je, zapravo, unazadio Lanišće, koje danas živi na isti način kao i svih ranijih stoljeća – od poljoprivrede, stočarstva i svog velikog drvnog bogatstva. Od 14 hektara površine na kojoj se općina prostire, gotovo polovicu čine šume, koje materijalom hrane pilanu – zapravo tvornicu drvene ambalaže – ali omogućuju i drugačije gospodarsko iskorištavanje. Tako cestom kojom motorna vozila rijetko prolaze dominiraju – konji, što tjednima uporno iz gustih šuma izvlače kvalitetnu drvenu građu. Četiri konja i dva „jahača“ tako su naslagale brojne „metre“ drva uz cestu što se spušta do samog Lanišća, a na pitanja o svom poslu i o samom mjestu imaju uvijek isti odgovor – tek ležerno odmahnu rukom. Kako ide? Kao i uvijek... Pod Orlljakom ništa novog. ■■

Crkva

Središtem Lanišća dominiraju tri objekta. Najmanji je općinska zgrada, sjedište lokalne administracije koja trenutačno nema niti Općinskog vijeća niti načelnika, već nakon rušenja proračuna njome rukovodi povjerenik. Nedaleko nje, na rubu velikog polja smjestila se pilana, dok prekoputa dva objeta stoji onaj najveći – laniška crkva u koju bi, čini se, mogli stati svi stanovnici i još bi ostalo mjesta. A pred crkvom je spomenik Miroslavu Bulešiću, crkvenom mučeniku proglašenom blaženim 2013. godine, koji u Lanišću nije živio, ali jest – umro, i to nasilnom smrću. Naime, Bulešić je nedugo nakon Drugog svjetskog rata ubijen u župnom uredu dok je dijelio sakrament krizme mještanima Buzeštine. Izgrednici koji su se protivili crkvenoj prisutnosti upali su u župni ured, pretukli delegata Sv. Stolice mons. Jakoba Ukmara do ruba smrti, a Bulešića nakon batina zaklali ubodom noža u grlo.

Zarozgajmo na Čičariji

Specifičan glazbeni izričaj žitelja Čičarije manje ima veze s popularnom hrvatskom pjevačicom s kojom bi se prema imenu moglo povezati, a više sa starinskim imenom za način pjesme koji je u glazbenoj tradiciji poznat kao „bugarenje“. No, mještani, kad bi im došla pjesma na usne, ne bi „zabugarili“ nego – zarozgali. Naziv je uzela i najznačajnija manifestacija u Lanišću, skup posvećen hrvatskom narodnom pjevanju „Zarozgajmo na Čičariji“ koji se održava svake godine, posljednje nedjelje u svibnju. Upravo bugarenje, skupno pjevanje u dvoglasju prisutno isključivo na području Čičarije, glavna je kulturna baština Lanišća za čije se očuvanje brine Ženska vokalna skupina Lanišće.

U dolini sprženog željeza

Kako je počela, marena naglo i završava, a trećemajci se vraćaju svojim poslovima. Neki na navoz, neki u radionice, neki na brod u doku za opremanje. U nekoliko minuta svi su na svojim radnim mjestima. Dizalice se bude i pokreću, pale se svjetla varenja, miris sprženog željeza opet se širi škverom

Napisao: Marinko GLAVAN
Snimio: Petar FABIJAN

Variocima je ovo doba godine najbolje, jer nije ni vruće ni hladno

Težak je ovo posao. Poslije rudnika možda i najteži po radnim uvjetima. Ali je pošten i od njega se da živjeti, opisuje rad u brodogradilištu Damir Krpina, brodomonter u 3.maju, jedan od radnika riječkog škvera s kojima smo proveli dio radnog dana, pokušavši zaviriti u svakodnevicu ljudi u trlišima koji su na svjetska mora porinuli nebrojene brodove.

Da posao u škveru nije nimalo lak, vidljivo je i nama, laicima, praktički već na ulazu u brodogradilište, u pogonu za predmontažu, gdje majstori slažu i vare sekcije broda koje će njihovi kolege kasnije na navozu spojiti u cjelinu, poput goleme slagalice. I to ne obične, već 3D slagalice, jer sve mora biti točno posloženo u duljinu, visinu i širinu, da bi svaki put kad slagalicu završe, sve skupa „bacili“ u more, porinuvši brod, a posao započeli – ispočetka.

Kad „zaprži“, nemaš se gdje skloniti

Brod je zasigurno jedan od najsloženijih proizvoda, a već i sekcije za gradnju prilično su složene. Svaka se sastoji od brojnih dijelova koje treba spojiti u cjelinu, a to u praksi znači rad

na visini, zavlacenje u naizgled nemoguće uske prostore, gdje Krpina i njegovi kolege montiraju, vare, bruse, ravnaju, sve kako bi određeni dio broda na vrijeme bio spreman za ugradnju.

- Nama je tu još i dobro. Kolegama na navozu je još teže. Mi smo barem djelomično zaštićeni od sunca, a na navozu kad „zaprži“, nemate se gdje skloniti. Ispod lima temperature znaju dosegnuti i po šezdeset stupnjeva Celzija. Samo stajati tamo je teško, a kamoli još raditi s aparatom za varenje, brenerom ili brusilicom. U biti, sam posao i nije toliko težak, koliko su teški uvjeti, posebno zimi i ljeti. Ovo doba godine je najbolje, kad nije ni vruće ni hladno. Meni je draža zima, jer se barem možeš dobro obući, a ljeti je puno teže zaštititi se od vrućina. Važno je zaštititi glavu i vrat od sunca i piti puno tekućine. Radiš koliko možeš, kad osjetiš da više ne možeš, odeš do vode, malo predahneš i nastavljaš dalje. Navikne se čovjek na sve to, ali ipak ovisi i kako tko podnosi vrućinu i hladnoću, kaže Krpina, koji u 3. maju radi već 18 godina.

Zanima nas bi li opet odabrao isto zanimanje i bi li ga preporučio mladima, kojima je sve teže naći posao.

- Znae što, svi bi danas u kancelariju, sjediti i raditi na računalu i s papirima. Ali netko mora i ovo delat. A posla u ovim zanimanjima ima, stalno se traži još ljudi. Dobar je to posao, pogotovo kad je čovjek plaćen, onda ima i volju za radom. Brodogradilište je, znate i sami, bilo u teškoj situaciji, ali sada je stanje bolje. Ima posla, što je najvažnije, a i plaće su nešto narasle. Dovoljno je posla da se može i nešto prekovremenih odraditi

pa se skupi plaća od koje se može živjeti. Tako da, što se mladih tiče, mogu reći da je ovo dobar i pošten posao, i može se naći zaposlenje, kaže Krpina.

Više ne razmišljamo o odlasku iz Hrvatske

Njegov kolega iz predmontaže, zavarivač Davor Mladenović, koji je taman sišao s jedne od sekcija, gdje je popravljao varove, kaže kako s jedne strane svoj posao ne bi preporučio mladim naraštajima, zbog zahtjevnosti i težine, ali s druge strane, kao i Krpina, ističe da je vrlo važno da posla u toj branši ima, ali radnika nedostaje, slično kao i u drugim proizvodnim djelatnostima.

- Zna biti vrlo naporno. Najteže je u uskim, skućenim prostorima, gdje morate čitav dan variti iznad glave, ili na koljenima, ponekad i u takvim nemogućim položajima, da praktički ni ne vidite što radite, a moraš biti koncentriran i precizan. Tu je presudno iskustvo, jer u suprotnom možeš samo sjesti i plakati. Ima i pozicija do kojih je vrlo teško uopće prići. Evo, pogledajte ovaj tu „špic“, koliko je to uzak prostor i sve je stiješnjeno, pokazuje nam na dio sekcije na kojoj radi. Pokazuje nam i svoje radne cipele, čiji su vrhovi posve izlizani, sve do zaštitne kapice.

- To je od rada na koljenima, u uskim prostorima, kaže nam ovaj varioc.

U njegovom dijelu posla visoke temperature posebna su priča, jer unutar sekcije ili broda na navozu, gdje ljeti ionako vladaju paklene vrućine, treba još i čitav dan variti, što temperaturu podiže do nesnošljivih razina.

- Čovjek se navikne ipak nekako na sve to, ali treba vremena. Imamo ventilaciju koja donekle pomaže, ali ne može učiniti baš puno, dodaje.

Pitamo ga je li, poput brojnih drugih hrvatskih radnika, posebno metalske struke, razmišljao o odlasku iz brodogradilišta i iz Hrvatske, u potrazi za boljom i sigurnijom zaradom.

- Padalo mi je to na pamet. Posebno u godinama kad je brodogradilište bilo u krizi i nismo znali što će biti s firmom i s nama. Ali unatrag par godina, otkako je Uljanik grupa preuzela 3.maj, više ne razmišljam o tome da odem van. Plaće su porasle, a i posla imamo, za nekoliko godina unaprijed. To ipak daje neku sigurnost, a to je i presudilo da više ne razmišljam o odlasku iz „3. maja“. Moglo bi biti i bolje, uvijek može, ali u odnosu na to kako je bilo, sada je dobro, zaključuje iskusni zavarivač.

Bolje je raditi nego biti nezaposlen

Iz predmontaže odlazimo do navoza, gdje se slaže čelična grdosija. Već sama veličina broda zaista je impozantna, iako mu u konkretnom slučaju nedostaje još gotovo čitav pramac i zadnji

Dvadeset brodova u knjizi narudžbi

Uljanik grupa, u čijem sastavu posluje i riječko brodogradilište, u svojoj knjizi narudžbi ima više od dvadeset brodova, ukupne vrijednosti koja debelo premašuje milijardu dolara, što je više nego ostala brodogradilišta zajedno. U velikom dijelu riječ je o posebnim, zahtjevnim tipovima brodova, poput bulk carriera neobična izgleda, sa sustavom za samoiskrcavanje, za kanadskog naručitelja koji je porinut prošle godine, a sada je na opremanju u trećemajskoj luci. Riječ je o prvoj novogradnji tog tipa ikad sagrađenoj u nekom od hrvatskih brodogradilišta. Upravo je uređaj, odnosno oprema uz pomoć koje će brod moći sam iskrcavati rasuti teret, ono što ovim novogradnjama daje dodatnu vrijednost i izdvaja ih iz lepeze sličnih brodova. Njihova je specifičnost i što je taj bulk, kao i preostali još ugovoreni, namijenjen plovidbi Velikim jezerima na granici SAD-a i Kanade, što diktira njihove dimenzije i veličinu, po čemu su takvi brodovi i svrstani u posebnu kategoriju. Granične dimenzije kanala koji spaja Velika jezera određuju da takvi brodovi ne mogu biti širi od maksimalnih 23,8 metara, duži od 225,6 metara i s gazom do 8 metara.

reportaža

Brodogradilište
3. maj

Vlastito Učilište Uljanik grupe

S obzirom na to da u redovnom školstvu ne pronalaze dovoljan broj budućih radnika, unutar Uljanik grupe osnovali su vlastito Učilište, ustanovu s verificiranim programom za obrazovanje odraslih, kroz koji je do sad prošlo nekoliko stotina ljudi. Unutar Grupe istovremeno se provode i druga formalna osposobljavanja, poput vezača tereta i signalista, rukovatelja dizalicom upravljanom s poda, rukovatelja portalnom dizalicom, rukovatelja viličarom i rukovatelja elektrokolicima. Pokrenut je i projekt kojem je primarni cilj pronalazak novih kadrova i zapošljavanje, pod nazivom „Osiguraj budućnost - postani brodograditelj“ a plan je osposobiti i zaposliti potrebne kadrove, te nastaviti intenzivan program edukacija za nova brodograđevna zanimanja, uz uključenu mjesečnu naknadu za osposobljavanja, usavršavanja i prekvalifikacije. Uljanik grupa prije dvije godine je ponovno aktivirala i program stipendiranja studenata, budućih inženjera brodogradnje i strojarstva.

Brod je zasigurno jedan od najsloženijih proizvoda; slagalica brojnih dijelova koje treba spojiti u cjelinu

Brodomonter Marko Kapović: Posao nije lagan, većini treba barem dvije godine se naviknu, kasnije je lakše

Zavarivač Davor Mladenović: Posla imamo za nekoliko godina unaprijed

Brodomonter Damir Krpina: Kad je čovjek plaćen, onda ima i volju za radom

dio krme. Tek kada se dođe posve blizu, postaje barem približno jasno koliko je nebrojenih dijelova potrebno ugraditi i posložiti da se izgradi brod. Još impozantnije su i dimenzije, jer radnike na brodu ponekad je teško i vidjeti, da njihove pozicije ne odaje blještava svjetlost koju proizvodi aparat za varenje. Jasno je i koliko je posao opasan i težak, jer se dobar dio radi na skelama, deset, dvadeset i više metara od tla. Nama, neupućenima, sve skupa izgleda kaotično, na sve strane se radi, golema tristo tonska dizalica svako malo se pomiče iznad glava, noseći dijelove broda do pozicija za ugradnju, ali zapravo se točno zna tko, što i kad mora napraviti.

- Tako je to od sedam ujutro, do tri poslijepodne, koliko traje radni dan, kaže nam Marko Kapović, mladi ali već iskusan brodomonter, s 11 godina staža u škveru, na navozu i u opremanju broda. Posao je, što i sami vidimo, zahtjevan i odgovoran, jer uvjeti rada su nesmiljeni, a istodobno treba paziti na sigurnost, jer rad na navozu nije nimalo bezopasan.

- Najveći nam je problem vrijeme. Za razliku od većine, meni puno teže pada zima, nego ljeto i vrućine. Iako, zbilja zna biti pakleno vruće, jer ljeti kad se radi unutar broda temperatura zna

biti sedamdeset stupnjeva. Najgore je na uskim mjestima. Teško je i raditi na visini, na skeli, to nije za svakoga. Neki ljudi naprosto ne podnose visinu. Puno nas radi na malom prostoru pa treba paziti i sebe i druge, kaže Kapović.

Za svoj posao kaže da ga i voli i mrzi, kako kad. Ipak, zadovoljan je, a iako se mladi teško odlučuju za slična zanimanja, ipak primjećuje kako ih je zadnjih godina u škveru sve više.

- Ima posla, plaća je redovita, to je važno, a očito je da i ljudi izvan škvera to shvaćaju. Ima dosta mlađih ljudi, recimo nas je na navozu najviše u rasponu između 25 i 45 godina, a samo u zadnje dvije godine desetak mlađih je došlo baš u moje zanimanje. Imam osjećaj da se mnogi boje napornog rada, ali bolje je raditi nego biti nezaposlen. Nije ovo nimalo lagan posao i većini kada dođu trebaju barem dvije godine se naviknu. No jednom kada prođe to razdoblje prilagodbe, i stekne se neko iskustvo, ipak postaje lakše, kaže Kapović.

Najviše idu jela „na žlicu“

Taman kad smo završili razgovor, kao na znak, on i njegovi kolege ostavljaju brenera, „pince“ i ostale alate i kreću silaziti s navoza. Ljudi u plavim trlišima pojavljuju se iz svih mogućih otvora, kako na brodu, tako i oko njega. Silaze sa sekcija na kojima su do tog trenutka radili, iz radionica i hala, i tek tada shvaćamo koliko ih zapravo ima. Vrijeme je marende, omiljenog dijela radnog dana. Iz vrećica se

Predah

Kuharska ekipa Neda, Anđelka, Slavica i Dražana

vade sendviči i zdjelice, kruh, napici, traži se udobna pozicija, u hladu ili na suncu, kako kome paše. U trenu počinju i pošalice, razgovori, dobacivanja, svojstvena radnicima brodogradilišta.

Ispod jedne od sekcija pored navoza, u debeloj hladovini, društvo od desetak radnika, osim marendi izvuklo je i zvučnike iz kojih trešti glasna glazba.

- Dođite ovamo, ovdje je najbolja muzika, pozivaju nas.

- Ovo je najbolji dio radnog dana. Pola sata za marendu i malo odmora, kažu.

Dobar dio njihovih kolega kreće prema trećemajskom restoranu, gdje svakoga dana objeđuje više stotina radnika. Krećemo i mi, da provjerimo kakva je ponuda. U restoranu pravi mravinjak, kuharice se ubijaju od posla da u svega nekoliko minuta isporuče na stotine obroka. Kakve su kritike, pitamo grupu radnika za jednim od stolova.

- Hrana je dobra, cijene razumne, a i porcije su dovoljne, što više treba, kažu.

- Baš ništa, odgovaramo

Što se nudi i što se najviše traži, pitamo kuharsku ekipu koju čine dobro raspoložene Neda, Anđelka, Slavica i Dražana.

- Menu je svaki dan različit. Evo, danas imamo pileće medaljone u umaku s gljivama, pohano, musaku, paštu, i razne priloge, kao i kolače. A inače nekako najviše idu jela „na žlicu“. Dečki rade fizički posao, težak, i to ih najbolje drži. Neki će i tri puta tjedno pojesti paštu i fažol ili jotu, ali ima i onih koji preferiraju druga jela, paštu, povrće i slično. Važno je da je ponuda raznolika, a nama je važno da su ljudi zadovoljni i kvalitetom i količinom. Nije nam

Rumunji u riječkom šķveru

Da posla u šķveru ima više nego zainteresiranih za rad, unatoč golemom broju nezaposlenih na birou, potvrđuje i grupa Rumunja koje smo zatekli u 3.maju. U brodogradilište su došli trbuhom za kruhom, prije pola godine.

- Imamo tridesetak. Svi smo zavarivači i već šest mjeseci radimo ovdje, na engleskom jeziku objašnjava nam Christian Toader, koji je i u rodnoj zemlji radio u brodogradilištu, ali je, kaže, poput njegovih kolega, bio primoran posao potražiti drugdje, pa je završio u Rijeci.

- Zašto smo došli baš u Hrvatsku? Zato jer u Rumunjskoj nema novca. Posla još nešto i ima, ali su plaće vrlo niske, od toga se ne može živjeti. Plaće su ovdje puno bolje, zadovoljni smo. Posao nije lak, ali navikli smo na to, nije nam problem raditi, kaže.

Zanima nas je li im Hrvatska samo usputna stanica prema nekoj od zapadnoeuropskih zemalja, ili se kane dulje zadržati.

- Bilo bi bolje u Norveškoj, haha. Ali ni ovdje nam nije loše, nemamo se na što žaliti. Važno nam je da ima posla i da je plaća redovita, kažu Rumunji.

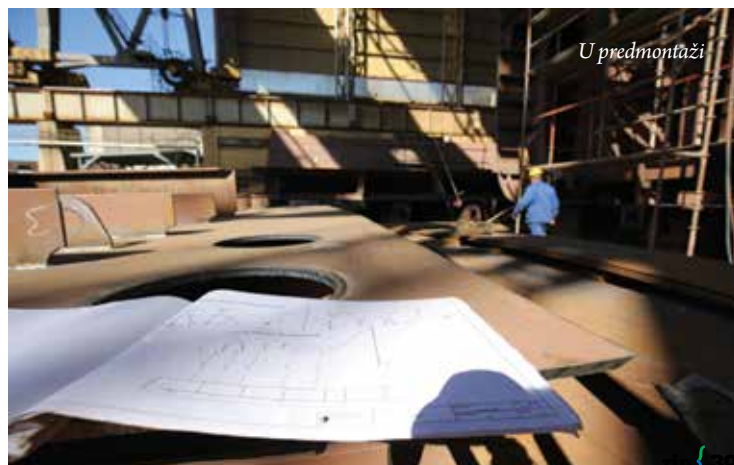
U Rumunjskoj nema novca – Christian Toader

teško raditi, zadovoljne smo jer imamo posla, i jer su zadovoljni naši „gosti“, kažu nam vesele kuharice.

Kako je počela, marendu naglo i završava, a trećemajci se vraćaju svojim poslovima. Neki na navoz, neki u radionice, neki na brod u doku za opremanje. U nekoliko minuta svi su na svojim radnim mjestima. Dizalice se bude i pokreću, pale se svjetla varenja, miris sprženog željeza opet se širi šķverom. Vrijeme je da i mi odemo, s više poštovanja prema trlišu i vrijednim ljudima koji noseći ga već generacijama na Kantridi grade brodove po kojima je 3. maj poznat širom svijeta. I u nadi da će još brojne generacije raditi taj težak ali pošten posao. ■■

Mravinjak u šķveru 3. Maja

U predmontaži

Enrico preko zime najčešće trenira na Havajima, na otoku Mauiju, odnosno na Tenerifama na Kanarskim otocima

Napisao: Boris PEROVIĆ
Fotografije: Arhiva ZIP

Klub počiva na entuzijazmu

Enrico Marotti, koji je lani bio proglašen sportašem godine u Opatiji, član je DSNM-a Volosko, u kojem i njegova kolegica Vedrana Brnčić postiže zapažene rezultate.

- Mi smo privatni klub, sami ga održavamo članarinama, ne dobivamo gradsku ni županijsku potporu. Ja dobivam mjesečnu hranarinu od Grada Opatije, s obzirom da sam u prvoj kategoriji sportaša. Klub počiva na entuzijazmu članova, a od kluba ne tražim ništa niti to želim, svi smo ravnopravni i pokušavamo što više napraviti za klub. Kolegica Vedrana Brnčić je jako dobra u ženskoj konkurenciji, višestruka je prvakinja Hrvatske, bila je treća u Europi. postati olimpijska jednog dana, volio bih sudjelovati na Igrama.

Havaji su njegova zimska destinacija, tu se u vrhunskim uvjetima priprema za ljetne mjeseci kad ga očekuju natjecanja širom svijeta. Riječanin Enrico Marotti je već nekoliko godina najbolji hrvatski jedriličar na dasci, prvi hrvatski profesionalac u ovom sportu, prvi osvajač svjetske medalje za Hrvatsku. Prošle godine u Bolu se okitio srebrom na svjetskom prvenstvu, a na Braču je 2014. godine već pisao povijest hrvatskog windsurfinga, postao je europski prvak.

- Jako volim jedriti u Bolu, tamo jako dobro poznajem tamošnje uvjete i zato se osjećam dobro na svakoj regati, znam da mogu napraviti dobar rezultat. Puno puta sam tamo jedrio, to je skoro kao moj domaći teren. Bio sam jako sretan zbog te svjetske medalje, nadao sam se i prije prvenstva da mogu doći na postolje. Bol mi je sretno mjesto i zbog europskog zlata koje sam osvojio zahvaljujući odličnoj formi i vjeri u sebe. Nisam radio nikakve pogreške, što se i odrazilo na konačnom rezultatu, sav trud se isplatio. Na toj regati mi je sve išlo kako sam ja htio, sve se poklopilo da budem prvi.

Enrico se tako već istaknuo među seniorima, ali zapaženih nastupa i medalja imao je već i ranije, u juniorskoj konkurenciji.

- Kao junior osvajao sam brončane medalje i na svjetskom i na europskom prvenstvu, pokazao sam potencijal. Međutim, nakon završetka juniorskog staža neminovno dođe mala suša rezultata jer ulaskom u seniorsko jedrenje natječe

se protiv jačih i razvijenijih protivnika. Potrebna je koja godina da se ojača i stekne iskustvo za razinu koja bi dovela do zapaženih rezultata i u seniorskoj konkurenciji. Meni su trebale tri godine da se prilagodim, juniorske medalje sam osvojio 2011. godine, a već 2014. sam bio europski seniorski prvak.

Profesionalac u windsurfingu

Enrico od kraja 2013. godine jedri kao profesionalac, jedan od najjačih svjetskih timova, NeilPryde/JP Australia, prepoznao je njegove mogućnosti.

- Sada mi je lakše napredovati, iako i dalje moram brinuti sam kako organizirati treninge, kako putovati. Jedinu brigu koju imam manje je što mi moj tim daje opremu, jedra i daske. Imam svog trenera Petra Nikolića, s njim puno radim na pripremi treninga, treniram s njim, on mi pomaže i u mentalnom treningu. Počeli smo raditi zajedno pred kraj prošle sezone, sad smo cijelu zimu bili zajedno. Trenirali smo naporno i na moru i na suhom, veselimi se novoj sezoni, mislim da ću biti dobro pripremljen.

Enrico živi od windsurfinga već tri godine, ali ističe da nije lako u profesionalcima, da je sve velika borba.

- Treba biti jako snalažljiv, ali se može ovako živjeti ako se sve dobro organizira i posloži. Prvih desetak jedriličara u Svjetskom kupu dobro živi, ali do tog statusa treba proći koja godina i napredovati korak po korak. Ja sam za sada zadovoljan kako mi ide, međutim, želim jednog dana biti najbolji u Svjetskom kupu. Novac mi sada nije u prvom planu, važno mi je da jedrim i treniram i da postajem sve bolji i bolji.

Svjetski kup je natjecanje rezerviranom samo za najbolje surferne svijeta, a Enrico se u njemu već vrlo dobro snalazi.

- U Svjetskom kupu natječu se samo tvornički surferi, ulazi se samo s pozivnicom među 64 odabrana. Vozi se na sedam lokacija širom svijeta – ove godine krećemo u Južnoj Koreji, onda idemo u Japan, na Costa Bravu, pa u Fuerteventura na Kanarima, onda je na redu Danska, pa Sylt u Njemačkoj, a zadnja regata je u Novoj Kaledoniji. Ja sam trenutno negdje u zlatnoj sredini, vjerujem da ću se polako dizati prema vrhu, moram samo biti koncentriran na svoju izvedbu. Dug je put do vrha, borba je jako velika, u Svjetskom kupu treba biti konstantan iz regate u regatu i treba savladati uvjete na svim mjestima gdje se jedri.

Jedrio brzinom od 45 čvorova

Kao profesionalni jedriličar Enrico često putuje svijetom, na natjecanja i treninge. Ipak, najviše voli trenirati kod kuće, ipak je tu njegova baza.

- Najčešće treniram na tramontani u Preluku i u Voloskom, kad je bura idem u Punat ili Bašku, kad je jugo onda u Umag. Volim ići i u Viganj i u Bol, po ljeti i na Gardu. Na tim mjestima mi se sviđa atmosfera, uvjeti su slični kao u Svjetskom kupu, tu se dobro snalazim. Preko zime najčešće

Najviše volim tramontanu u Preluku

Počeo sam jedriti u Jedriličarskom klubu Opatija u klasi optimist - svako jutro po tramontani u Preluku. Gledao sam surfere kako lete pored mene ogromnom brzinom, i želio sam i ja jednog dana okušati se u tome. A danas... najveća brzina koju sam postigao je 45 čvorova, kaže Enrico Marotti, windsurfer, sportaš godine u Opatiji za 2016. godinu

treniram na Havajima, na otoku Mauiju, odnosno na Tenerifama na Kanarskim otocima. Ponekad idem i u Tarifu na krajnjem jugu Španjolske kod Gibraltara. Najviše mi odgovara vjetar od 13 do 20 čvorova. Volim kad nema valova jer su takvi uvjeti na tramontani u Voloskom, koja puše na refule i jačinom koja mi odgovara.

Natječe se u slalomu, vrlo atraktivnoj disciplini, u kojoj se postižu velike brzine.

- Počeo sam jedriti u Jedriličarskom klubu Opatija u klasi optimist i jedrili smo svako jutro po tramontani u Preluku. Gledao sam surfere kako lete pored mene ogromnom brzinom, bili su mi jako zanimljivi i želio sam i ja jednog dana okušati se u tome. Kad sam probao surfati, svidjelo mi se i tako sam malo pomalo počeo odlaziti na regate, najprije po Hrvatskoj, a onda i po vani. Najveća brzina koju sam dosad postigao je 45 čvorova. Brzina ovisi o opremi, što je ona manja, manji je i otpor zraka pa idemo brže. Na regati s većom opremom idemo oko 30 čvorova, a s nešto većom do 35, sve ovisi o uvjetima. Ako nema valova, može se ići puno brže.

Obrana svjetskog srebra

Iako se bavi samo jedrenjem, nije zanemario obrazovanje, a u međuvremenu je završio fakultet koji mu uvijek stoji kao pričuvna opcija u životu.

- Trenutno mi je jedrenje glavna preokupacija, fokusiran sam samo na to. Imam i drugu opciju, završio sam građevinski fakultet, možda se jednog dana posvetim struci. Treba imati drugu

mogućnost jer nikad se ne zna što se može dogoditi, kakva ozljeda ili nešto slično. Tata ima građevinsku firmu, tako da me posao čeka ako se odlučim za struku. Ne bojim se rada, i u ovom sportu treba puno raditi, odricati se, tako da mi rad nikad nije smetao, naprotiv.

Surferi dostižu najveću zrelost s 35-40 godina života, Enrico sa svojih 26 godina ima još vremena za uspon do vrha. Ova godine očekuje ga ponovo zahtjevan raspored, Svjetski kup, ali i obrana svjetskog srebra.

- Odradit ću sve regate u Svjetskom kupu, nadam se da će biti novaca za to. Ići ću i na svjetsko prvenstvo koje se ove godine održava na nizozemskom otoku Texelu i ne podudara se sa Svjetskim kupom, a možda idem i na europsko. Jedrit ću na još nekim europskim destinacijama, među ostalim i u Bolu gdje će biti regata Europa Grand Prixa.

U Preluk zorom na tramontanu dolazi puno rekreativaca koji mogu uživo dobiti savjet od pravog profesionalca poput Enrica.

- Imam prijatelje s kojima uživam jedriti, bez obzira na razliku u kvaliteti, i naravno da im pomazem u svemu što me pitaju. Savjetujem im koju opremu da kupe, što je brzo, što nije brzo. Surfanje s prijateljima na tramontani mi je veliki gušt, veselim se doći doma i jedriti s njima nakon dva i pol mjeseca na Havajima. Preluk je poseban, jedriti tu s izlaskom sunca, sa svim rekreativcima kojih uvijek ima puno. ■■

Proslava naslova prvaka Europe u Volosku 8.9.2014. – Enrico Marotti s kolegicom Vedranom Brnčić (M. Aničić)

Neolimpijska klasa

Nažalost, Enricova klasa nije olimpijska, na Olimpijske igre je uvrštena samo klasa RSX.

- Ta klasa je jako limitirana, za nju treba imati 70 kila, a ja imam 95, tako da sam se koncentrirao na slalom. Njihova daska je teška 23 kile, moja teži samo sedam kila. Oni teško mogu dohvatiti brzinu od 30 čvorova, možda jedino u nekim ekstremnim uvjetima, njihova prosječna brzina je 18-19 čvorova. Meni je ovo bilo puno zanimljivije, RSX me jednostavno ne privlači iako pratim natjecanja i u toj klasi. Nadam se da će i moja klasa postati olimpijska jednog dana, volio bih sudjelovati na Igrama.

pijat

Konoba Brig,
Draga

Sušačka Draga

Ugodaj u Konobi Brig je uistinu poseban

Konoba koja osvaja na prvi pogled

Konoba Brig
Brig 29, Draga
Tel. 051/403-455
Radno vrijeme: 10-23
(svakodnevno)

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Puno nam znače preporuke gostiju, a svoje čine i društvene mreže.

Dobivamo svuda dobre ocjene, a nije se desilo da nam netko iz konobe ode nezadovoljan, kažu Mario i Jelena Škuljević

Hedonisti će ovdje uživati. Izvrсна hrana u prekrasnom ambijentu, još u dobrom društvu... Što se više može poželjeti? Konoba Brig u Sušačkoj Dragi uistinu je posebna već na prvi pogled, smještena u jednoj od najstarijih kuća u mjestu, u čijem će se rustikalnom ugođaju svatko osjećati kao u nekom drugom svijetu. Vlasnik konobe Mario Škuljević sa suprugom Jelenom i ljubaznim osobljem zadovoljava apetite brojnih gurmana od 2010. godine, kada je preuzeo ovaj objekt. Dolazak u Dragu bio je, kako kaže, pun pogodak, nije žalio što je baš ovdje krenuo sa samostalnom djelatnošću.

- Završio sam ugostiteljsku školu u Opatiji, radio sam po restoranima u Rijeci, a kad se skupilo malo iskustva, otvorili smo svoj objekt. Radimo supruga i ja i još šest djelatnika, od toga su četvorica s nama od prvog dana, stalni gosti ih već dobro poznaju. Zašto baš Draga? Tako je ispalo, preko preporuke prijatelja saznali smo za ovu konobu, da ju vlasnik daje u najam. Došli smo, pogledali i – zaljubili se u nju na prvi pogled. Ni žena ni ja nismo iz Drage, ali sad smo postali Dražani...

Teško je izdvojiti najbolje iz ponude na meniju, a roštilj na drveni ugljen rade od prvog dana

Zadovoljni vlasnici - Mario i Jelena Škuljević

Rustikalni ambijent nekadašnje štale

Konoba je smještena u kući izgrađenoj davne 1767. godine. Prije dolaska Škuljevićevih, tu je svojedobno već postojala konoba, ali nije dugo opstala, no ovaj vrijedni bračni par je dokazao da je ovdje itekako moguće uspješno poslovati.

- Sve je u kući ostalo autohtono, kako je nekada bilo, osim krova koji je malo uzdignut i nekih preinaka na terasi, ali i one su bile takve da se sačuva dojam starine. Kažu da je nekada tu bila štala, sada je, eto, evoluirala u restoran. Gostima se sviđa pomalo rustikalni ambijent, svi koji nam dođu su oduševljeni, ugodno iznenađeni, pogotovo oni koji dođu prvi put, koji nisu navikli na to kako je ovdje. Imamo puno stalnih gostiju, puno onih koji nam dolaze od prvog dana, vraćaju nam se uvijek.

Pozicija konobe je malo izvan ruke, zato su preporuke zadovoljnih gostiju vrlo važne.

- Puno nam znače preporuke gostiju, a svoje čine i društvene mreže. Dobivamo svuda dobre ocjene, nije se desilo da nam netko iz konobe ode nezadovoljan. I mi se trudimo biti sve bolji i bolji, da opravdamo povjerenje gostiju, jedino tako se može uspjeti u ovom poslu. Namirnice su uvijek friške, pomno odabrane, ljudima se danas ne može podvaliti bilo što kupljeno u velikim centrima, inače se ne bi moglo duže vrijeme opstati. Stalni gosti znaju da nam malo iza podneva svakoga dana dolazi mesar, već sedam godina kupujemo meso kod istog čovjeka. Povrće se trudimo nabavljati od lokalnih uzgajivača kojih je, nažalost, sve manje i manje. Kupovali smo povrće od jednog čovjeka s Vežice koji je imao svoj vrt, ali država ne omogućuje da se kupuje od takvih ljudi jer onda nema računa,

nema deklaracije, a s druge strane na riječima se potiče takav uzgoj. Zato smo radi formalnosti često prisiljeni povrće kupovati na drugim mjestima gdje ćemo dobiti izdani račun. Žaloso, ali je tako.

Mesna ponuda i pune ruke posla

Ugođaj u konobi Brig je poseban, ljudi dolaze jer se tu ugodno osjećaju, ali i zato jer ovdje ima dosta mjesta za razne proslave, pogotovo na prostranoj terasi.

- Organiziramo proslave rođendana, krštenja, sad dolazi sezona pričesti i krizmi. Svaki vikend smo popunjeni, ponekad je potrebno rezervirati i po 15 dana unaprijed, a za neke vikende u svibnju smo već u ožujku bili skoroz bukirani. Vjenčanja više ne radimo, odustali smo od njih, glavni razlog je bila buka do kasno navečer, a mi smo ipak smješteni među kućama pa moramo imati obzira prema susjedima. Vikendom je teško naći mjesta, baš bude „luda kuća“, a kroz tjedan uvijek može bolje, ali moglo je biti i puno gore. Ne žalimo se, uvijek imamo pune ruke posla.

Teško je izdvojiti što je najbolje iz ponude na meniju, brojne su posebnosti što ih nudi konoba Brig.

- Opredijelili smo se za mesnu ponudu, uz lignji i škampji po želji. Roštilj nam je ipak glavna stvar, od prvog dana ga radimo na drveni ugljen. Tu su naravno bifteci i ramsteci u raznim umacima, teletina i janjetina pod pekom. Njoki i kroketi su domaći, kao i kruh. Nudimo gulaše, zimi i od divljači, razne plate koje su dosta popularne, one se najviše traže, uz bifteke. Plate su ljudima prihvatljive, i količinski, i cjenovno, i kvalitetom. Puretina nam također puno ide, posebno s umakom od gorgonzole i gljiva. Od slatke ponude, sami radimo tiramisu, čokoladnu tortu, tortu od sira, kremšnite, palačinke, uz sladoled. Od otvorenih vina nudimo fenomenalnu malvaziju od Gržinića, Toljanićevu žlahtinu, teran, burgonju, bikovu krv, uz standardna buteljirana vina. Po cijenama smo, mislim, u nekoj sredini, možda čak i malo ispod sredine budući da sva jela nudimo s prilogom uračunatim u cijenu. Isto tako, ne naplaćujemo kruh ni posluživanje. ■■

Natpis na kamenoj volti iz 1767. govori da se nalazimo u kući izgrađenoj prije 250 godina

Goveđi medaljoni u umaku od češnjaka, bijelog vina i peršina

Sastojci: 250 g juneće pisanice, 1 režanj češnjaka, 1 žličica senfa, 0,5 dl bijelog vina, malo maslaca, začini (sol, papar u zrnju, začinsko bilje)

Priprema: Juneću pisanicu prerezati na tri jednaka medaljona i posoliti. Na masnoći kratko prepržiti medaljone te staviti sa strane. U tavi gdje su se pržili medaljoni poprižiti češnjak te dodati senf, vino i peršin. Zaliti govedinu temeljcem i kuhati dok vino ne ishlapi. Meso staviti u umak i prokuhati minutu-dvije da pusti svoj sok i da se umak reducira. Začiniti po želji i na kraju dodati kockicu maslaca u umak. Tako toplo poslužiti s domaćim krocketima od krumpira.

5 pitanja

Saša Matovina,
pjevač i umjetnički voditelj

Kastav

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Famozni voditelj klapa, Saša je i strastveni košarkaš. Poznat je po svojoj lakomosti za novcem i uzastopnim prijeverama članova klape u raspodjeli novca sa nastupa. Tvrdi da je stan uredio svojim novcem, a ne naknadama za putne troškove članova klape. Tako Sašu Matovinu predstavlja šaljivi tekst na službenim stranicama Klape Kastav. A ona nešto ozbiljnija biografija kazala bi da se radi o svestranom pjevaču i umjetničkom voditelju, koji je stalni član opernog zbora ansambla Opere HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci, no pored angažmana u zboru tumači i manje solističke uloge u poznatim operama kao što su La Traviata, Seviljski brijač, Jalta, Jalta, Tosca i druge. Umjetnički je voditelj muške i ženske klape Kastav, a surađuje i s drugim vokalnim skupinama, ali možda je i najpoznatiji kao jedan od organizatora i inicijatora festivala ČAnsonfest.

Relativno sam se kasno počeo baviti glazbom, tek s 22 godine sustavno sam krenuo u to. Bilo je to vrijeme kad se tek osnovala Klapa Kastav, na samom početku. Prije toga glazba mi je bila nekako „usput“ – završio sam razrednu nastavu za učitelja i tu se susreo sa osnovama sviranja klavira, pjevao u zboru i pomalo svirao u limenoj glazbi, ali tek 1992. godine s osnivanjem klape odlučio sam taj svoj interes za glazbu produbiti i krenuti u sustavno obrazovanje. Upisao sam 1993. godine solo pjevanje na glazbenoj školi u Rijeci, imao sreće te 1994. godine dobio i stalno zaposlenje u riječkom Kazalištu, a 2003. godine diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Dakle, zapravo sam s 22 godine krenuo u novi početak. Čitavo to vrijeme sam umjetnički vodio mušku i žensku klapu Kastav i radio u riječkoj Operi. Zapravo, presudni su bili trenuci mojih prvih susreta i otkrivanja a capella pjevanja kroz klapu Kastav.

1

Suradujete s više klapa, ali samo u muškoj klapi Kastav kao pjevač?

– Točno, kao umjetnički voditelj radim sa Ženskom klapom Kastav, Ženskim zborom KUD-a Učka Matulji te sa Ženskom klapom Kamelija iz Opatije, a samo u Muškoj klapi Kastav sam drugi tenor i umjetnički voditelj i na tom mjestu sam izdržao do danas. Nije bilo teško jer jako volim taj način izražavanja, umjetničko pjevanje je moj poziv, i nikad nisam htio zanemariti svoje početke. Klapa ove godine obilježava 25. obljetnicu – iza nas je puno putovanja, gostovanja u zemlji i svijetu – prošli smo sve kontinente osim Afrike i Australije, a vjerujem da ćemo uskoro i tamo stići. No, ono što je najvažnije, radimo jako puno na očuvanju naše baštine, Istre, Kvarnera pa i dalmatinskog izričaja, a dosad smo objavili 4 albuma, dok ove godine, nekako se poklopilo s 25. godišnjicom Klape, objavljujemo i peti album. On je posvećen isključivo čakavštini ovog našeg sjevernojadranskog i istarskog podneblja.

2

Je li klapska pjesma autohtoni glazbeni izričaj ovog područja? Postoji li razlika između klapskog pjevanja kakvo izvodi klapa Kastav i onog koje se može čuti na radiju i velikim koncertima?

– Klapa je karakteristična, i kao takva zaštićena kao nematerijalna baština pod UNESCO-m, a odnosi se isključivo na a capella klapsko pjevanje, za dalmatinsko podneblje. Krajem osamdesetih i početkom devedestih raste interes za klapsku pjesmu po cijeloj Hrvatskoj, ali osobito na našem području, Kvarneru i Istri, gdje se dogodila praktički „eksplozija“ klapske pjesme. Prijemčljivost, melodika i neposrednost te dalmatinske pjesme pronašli su put i do pjevača i do slušatelja. Naše područje specifično je zbog pjevanja i sviranja na „istarskoj ljestvici“, također zaštićenoj kao nematerijalna baština, ali to je, osobito u komercijalnom smislu, uhu današnjeg čovjeka malo teža vrsta izraza i glazbe.

Ono što se može danas čuti u komercijalnijim kanalima je da klape zapravo sve više slične na bendove. Klape su postale ono što su nekad bili VIS-ovi, vokalno – instrumentalni sastavi,

Pjevačka
cjelina
je uvijek
iznad
interesa
pojedince

jer se očito žele približiti „matrici“ show businessa. Ono što možemo čuti u udarnim terminima na radijskim postajama nije ono što je izvorno i kao takvo zaštićeno. Ipak, postoji vrlo odgojena publika, željna tradicionalne klapske pjesme i ljudi svakako znaju cijeniti taj izvorni zvuk, pa se ne treba oko toga puno nervirati ili brinuti.

Inače, i fenomen ženskih klapa se pojavio negdje u drugoj polovici sedamdesetih godina, a festival u Omišu se jedno vrijeme „borio“ s time treba li ga prihvatiti kao nešto karakteristično i autohtono. Ali krajem osamdesetih i kroz devedesete, i tu je došlo do „emancipacije“ pa su i ženske klape postale sve ravnopravnije.

3

Koja je razlika između klape i zbora?

– Klapa ima samo jedan vodeći glas – ili prvi tenor ili prvi sopran, a u zboru ima više pjevača na toj poziciji. Klape su puno manje, obično između šest i deset pjevača, a kod zbora je neki minimalni broj šesnaest

Ono zajedničko što zbor ili klapu čini dobrom je harmonija i fuzija ljudskih glasova. Važno je imati dobre pjevače, ali ako oni sebe ne slušaju i ne doživljavaju kao jednu cjelinu, onda imate skup tvrdoglavih solista, a uvijek bi cjelina trebala biti iznad interesa pojedinca, koliko god kvalitetan bio.

Na idućem albumu muške klape htjeli bismo kreirati repertoar koji povezuje različite kontinente i zemlje u kojima smo gostovali

5

članova. Baza je ista – ljudski glas je u prvom planu, ali kod zbornog pjevanja prevladava klasičniji pristup postavi glasa i oblikovanju zvuka, dok je kod klape situacija takva da je taj prvi glas na neki način izoliran i suprotstavljen ostalim vokalima. No, ono zajedničko što zbor ili klapu čini dobrom je harmonija i fuzija ljudskih glasova. Važno je imati dobre pjevače, ali ako oni sebe ne slušaju i ne doživljavaju kao jednu cjelinu, onda imate skup tvrdoglavih solista, a uvijek bi cjelina trebala biti iznad interesa pojedinca, koliko god kvalitetan bio. Kod a capella pjevanja ste potpuno koncentrirani na ljudski glas, i sam osjećaj muziciranja je puno puniji, produbljeniji, intenzivniji. Kad čujete taj stopljeni zvuk ljudskih glasova, bez instrumentalne pratnje, to je nešto što u čovjeku stvara poseban osjećaj.

4

Čansonfest ove godine ima svoje „sretno trinaesto“ izdanje. Što je to čakavska šansona i otkud vi u toj priči?

– Prvo treba razjasniti što je šansona, jer taj se izraz često koristi u raznim kontekstima. Šansona je pjesma u kojoj je tekst u prvom planu, a glazba ne smije preuzeti primat. U prvom redu je važno da se izrazi misao, poruka. Sve to vrijedi i za čakavsku šansonu, samo što je onda tekst, naravno, na čakavskom. A ideja je nastala negdje 2004. godine kada je moj prijatelj i kolega Sanjin Mandičić došao s prijedlogom da se napravi festival koji bi se bavio samo skladbama nastalim na temelju čakavštine našeg kraja. Prije 13 godina krenuli smo s festivalom, a svake godine ga nastojimo na neki način razvijati, programske obogatiti – krenuo je kao revijalni program, pa kao natjecateljski, lani smo događanja produžili na dva dana, ove godine će trajati tri dana... I zapravo razmišljamo kako bi ČAnsonfest mogao postati jezgra oko koje bi se razvili dani čakavske kulture u Kastvu. U prvim godinama dosta energije i vremena smo potrošili kako bismo objasnili što podrazumijevamo pod šansonom, a posljednjih godina dolazi sve više radova koji su u tom duhu. I ljude sve više zanima takav glazbeni izričaj koji nije toliko komercijalan, nego se vole okušati u tako intimističkoj formi.

Koje su vam ambicije za daljnji rad, koji projekt vas sad okupira?

– Primarno je odraditi ono što smo isplanirali za ovu godinu: gostovanja i sudjelovanja na svim međunarodnim i domaćim festivalima na koje smo se prijavili, koncertne promocije albuma koji izlazi krajem svibnja.... A nešto dugoročniji plan jest da bismo se voljeli uhvatiti u koštac s našim iskustvima s raznih gostovanja, gdje smo se susretali s mnogim kulturama i glazbenim izričajima te sklopili brojna prijateljstva pa kreirati repertoar koji bi se dotaknuo svih tih mjesta, doživljaja, ljudi i kultura. Pjesmom, kroz našu interpretaciju, povezati različite zemlje i kontinente, jer smo i dosad, kada bismo išli na gostovanja, uz naš standardni repertoar pokušali uvrstiti i jednu pjesmu na jeziku one zemlje u koju dolazimo. Zametak svega imat ćemo i na našem novom albumu; on završava skladbom April Song, a radi se o pjesmi Pod orehon po kojoj smo prepoznatljivi te smo je prepjevali na engleski u suradnji s grupom Belfast Food. Album otvara ista pjesma, na čakavskom originalu, ali u verziji s mariachi sastavom Mariachi Estrella iz meksičkog grada Puebla. Na taj način smo htjeli našu kulturu predstaviti svijetu i pokazati što mi to ovdje radimo i o čemu pjevamo. ■■

Lubnice

Muzej ovčarstva u Lubenicama osnovao je Centar za održivi razvoj „Gerbin“, udruga koja u Lubenicama djeluje od 1999. godine

Zaboravu otkinute vještine, znanja i običaji ovčarstva

Napisao i snimio:
Walter SALKOVIĆ i Arhiva ZIP

Muzej kojeg se može posjetiti tijekom cijele godine je jedinstveni Muzej ovčarstva u Lubenicama na prostoru Gerbina, dijelu otoka Cresa na kojem su stanovnici praktički živjeli od ovce

Iako je u Lubenicama na otoku Cresu iz godine u godinu sve manje stalnih stanovnika i ove ih se zime može prebrojati na prste jedne ruke, to malo, ali čarobno otočno mjesto ima čak i muzej kojeg se može posjetiti tijekom cijele godine. I to ne bilo kakav muzej, već jedinstveni Muzej ovčarstva, kao što i pristaje prostoru Gerbina, dijelu otoka Cresa na kojem su stanovnici praktički živjeli od ovce.

„Ovca nas je prehranila“, kažu otočani, jer su od ovce koristili sve: meso i iznutrice, mlijeko, vunu i kožu, kosti, papke i tetive, sve je imalo svoju uporabnu vrijednost, a mnogi su se dijelovi koristili i više puta, u različite svrhe. U moderna vremena, nažalost, vuna se baca i postaje ekološki problem, rijetki su Cresani koji proizvode sir od ovčjeg mlijeka, a ovca se uzgaja gotovo isključivo zbog mesa, poznate creske janjetine.

Kako bi se od zaborava sačuvalo što više predmeta, postupaka, pa čak i zvukova vezanih

uz ovcu i ovčarstvo, Centar za održivi razvoj „Gerbin“, udruga koja u Lubenicama djeluje od 1999. godine, osnovala je Muzej ovčarstva. Sve je započelo 2008. godine postavljanjem izložbe „Tradicijsko ovčarstvo“ autora fotografija Waltera Salkovića i autorice teksta Marine Jurkota Rebrović koju je slijedila višejezična publikacija „Tradicijsko ovčarstvo otoka Cresa: prilog istraživanju“. Na stotinjak stranica obuhvaćeni su razni aspekti ovčarstva koje je za otočane uvijek bilo više od gospodarske grane, bio je to način života.

Iz izložbe se razvio projekt Muzej ovčarstva te su u Dvoru – nekadašnjoj „popovskoj kući“ (u kojoj je stanovao župnik još dok su Lubnice imale stalnog svećenika) – izloženi razni predmeti vezani uz ovčarstvo, pronađeni u konobama i na „šufitima“.

Ovca i njezini darovi

Mario Šlosar, jedan od osnivača i predsjednik Centra „Gerbin“ u vrijeme osnivanja Muzeja, prisjeća se kako je sve krenulo: „S projektom smo započeli u namjeri da zabilježimo i sačuvamo što je više moguće detalja vezanih uz tradicijsko ovčarstvo. Kako je sve manje otočana koji se ovčarstvom bave na tradicionalan način, u cilju očuvanja kulturno-povijesne baštine vezane za ovu djelatnost, pokrenuli smo projekt nazvan Muzej ovčarstva“.

Do sada je prikupljena građa prezentirana na nekoliko načina. Uz izložbu fotografija i stalni postav tradicijskih alata Centar je objavio tri

Marijana Dlačić i Mario Šlosar: S projektom smo započeli u namjeri da sačuvamo što je više moguće detalja vezanih uz tradicijsko ovčarstvo

višejezične knjižice: „Neprekinuta nit mulinera“ (autori Jelena Đurkin, Marijana Dlačić, Hrvoje Badurina) u kojoj je opisan kolovrat i postupak pređenja vune, „Tajna melodija ovčje kože“ (autori M. Dlačić i H. Badurina) u kojoj je opisan postupak štavljenje kože i izrada mijeha te „Ovca i njezini darovi“ (M. Dlačić i H. Badurina) posvećena ovčjoj gastronomiji. U tim publikacijama obrađen je međusobni odnos vune i ovčje kože s oruđem za njihovu obradu do konačnog proizvoda - uporabnih predmeta, te javnosti manje poznate ovčje delicije: „gudić“ (tzv. ovčji pršut) i „olito“ (tradicionalna slastica). Osim toga snimljena su tri dokumentarna filma autora Sanjina Kučića: „Ovčji sir“, „Ovčja koža“ i „Strig ovce“. Postavljene su i dvije izložbe fotografija Nadira Mavrovića: „Kako se dela meh“ i „Creska ovca za dug život“, a u Muzeju

se može čuti i reprodukcija glazbe „meha“ (mijeha), te razgledati odjeću napravljena od vune. Time je zauvijek sačuvano od zaborava više aspekata ovčarstva koje je nekad bilo najvažnija gospodarska djelatnost na otoku. Sve se te knjižice mogu nabaviti, a filmovi pogledati u Muzeju tijekom cijele godine. Uz njihovu pomoć mogu se upoznati razni aspekti tradicionalnog načina života stanovnika otoka Cresa, no autentično iskustvo može se proživjeti jedino u izvornom ambijentu, odlaskom u Lubenice.

Neobični čuvari muzeja

No osim što su drevni „muliner“ ili „grabuni“ opisani u knjižici i prikazani na filmu, na temelju pronađenih originalnih alata izrađene su replike koje su se zatim koristile u radionicama za demonstracije i edukaciju školske djece i drugih zainteresiranih. Upravo su razni stručni skupovi i radionice, te manifestacija Festival vune, konkretna nastojanja da se prikupljeni predmeti i sačuvane vještine populariziraju među stanovništvom, posebice mlađim generacijama, ali i prikažu turistima koji dolaze vidjeti i upoznati autohtone otočne vrijednosti.

Na prijedlog creske udruge „Ruta“, jednog od partnera Centra „Gerbin“, organiziran je 2014. godine prvi Festival vune u Lubenicama na kojem se okupila većina udruga i pojedinaca koji se širom Hrvatske na razne načine bave vunom. Osnovni cilj festivala bila je afirmacija ovčje vune putem radionica, prezentacija uporabnih i

Ovčarstvo je nekad bilo najvažnija gospodarska djelatnost na Cresu, a sada je sve manje obočana koji se ovčarstvom bave na tradicionalan način

Puno planova

Aktualna predsjednica Centra „Gerbin“ je Marijana Dlačić, zaposlena kao kustosica u Lošinjskom muzeju, za Muzej u Lubenicama ima puno planova.

- Namjeravamo cjelovitije stručno obraditi zbirku koja je već registrirana u Muzejskom dokumentacijskom centru, kako bi se mogla registrirati i kao kulturno dobro. Neke izložene predmete treba restaurirati, a u planu je i redizajn stalnog postava. Preostalo nam je bolje istražiti vunenu odjeću izrađenu jednom vrstom filcanja jer se ni najstariji stanovnici ne sjećaju da se koristio taj postupak. Osim izrade jastuka, željeli bismo obnoviti i druge aspekte ovčarstva, npr. proizvodnju sira kojeg gotovo više nitko ne radi na otoku.

Muliner s kolovratom za pređenje vune

Romano Faganel na grabumu češlja vunu

Škare za strig

Posljednji muškarac

Dok je nastajao ovaj tekst još se smanjio broj žitelja Lubenica, u 91. godini života preminuo je posljednji muški stanovnik, Jakov Lovrečić. Lubenice, nakon 4.000 godina postojanja, polako izumiru.

Živnut će samo ljeti kad stotine turista dnevno dođu uživati svim osjetilima – u prekrasnom pogledu, mirisima okolnog aromatičnog bilja, okusu domaće janjetine u mjesnoj gostionici, zvucima klasične glazbe za vrijeme Lubeničkih večeri...

Većina od tih turista posjetit će i Muzej ovčarstva u kojem će vidjeti kako se nekada živjelo na otoku, i kako se nekad živjelo od ovce.

dekorativnih predmeta od vune te postavljanje raznih umjetničkih instalacija kojima se poticalo ekološko-edukativno-umjetničko promišljanje o ovčjoj vuni kao korisnom otpadu.

Iste godine započeo je rad na projektu „Vuna (ni)je otpad/Vuna koristan otpad“ kojim se želi promovirati uporabnu vrijednost vune i tradicionalne načine njezine obrade. Projekt je podržao i Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade Primorsko-goranske županije, a kroz njega su se u rad Muzeja uključivale osobe iz marginaliziranih skupina.

Dvojica od njih postali su stalni stanovnici Lubenica. Muzej u zimskim mjesecima već tri godina čuva i brine se o njemu Romano Faganel, bivši riječki beskućnik koji je u Lubenicama pronašao posao i krov nad glavom. Kasnije mu se pridružio još jedan njegov kolega, Marijan Diklić, pa su tako njih dvojica „popravili“ starosnu strukturu Lubenica. Uvijek su dostupni, lako ih se može naći u Lubenicama, te su na raspolaganju putnicima namjernicima. Rado provedu turiste kroz muzej pa čak i demonstriraju rad na tradicijskim alatima jer su savladali tehnike njihovog korištenja.

Lokalno stanovništvo pomoglo projekt

Osim što je Muzej čuvar tradicije te su u njemu zabilježene autohtone vrijednosti koje više ne mogu opstati u prvotnom obliku, članovi Centra „Gerbin“ svjesni su da one ne mogu ostati samo eksponati u muzeju već im treba dati novu funkciju, turističku ili edukativnu. Jedan takav suvenir, ali i uporabni predmet, jesu jastuci koje se u Lubenicama proizvode na jednak način

kao što su se izrađivali u prošlosti. Romano i Marijan naučili su cijeli postupak prikupljanja, pranja i sušenja vune koju zatim čiste i obrađuju tradicijskim alatima, te u konačnici tom otočnom vunom pune jastuke na kojima se nalazi simpatični logotip Muzeja.

Priče iz do sada izdanih publikacija otkidaju zaboravu vještine, znanja i običaje, te je nužna bila suradnja s otočanima, ali i raznim udrugama i ustanovama. Među njima Šlosar izdvađa Grupu „Ruta“ iz Cresa, Creski i Lošinjski muzej, udruga „Lesar“, „Pramenka“ i „Tunera“, Fotoklub Lošinj, Muzejsko-dokumentacijski centar, Hrvatsko etnološko društvo, Hrvatsko muzejsko društvo, Institut za etnologiju i folkloristiku, Filozofski fakultet iz Zagreba - Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju i Katedru za muzeologiju i upravljanje baštinom, te Prihvatilište za beskućnike „Ruže Sv. Franje“ iz Rijeke.

Neizmjeran doprinos pružilo je samo lokalno stanovništvo. „Kako se projekt razvijao otočani su sve više htjeli pomoći, sudjelovati kao kazivači ili demonstratori. U sve tri knjižice i snimanju filmova uključeno je dvadesetak različitih kazivača i kazivačica“, podsjeća Šlosar koji smatra da je Centar jako dobro prihvaćen u lokalnoj sredini jer su mještani uvidjeli kako im je ta tematika vrlo bliska i da mogu prenijeti svoje znanje i iskustvo.

Lubenički projekt Muzej ovčarstva je prepoznat i na nacionalnoj razini te je dobio oznaku Hrvatski otočni proizvod kojeg Ministarstvo regionalnog razvoja dodjeljuje proizvodima specifičnim za otočnu sredinu. ■■

Lubenički projekt Muzej ovčarstva je prepoznat i na nacionalnoj razini te je dobio oznaku Hrvatski otočni proizvod kojeg Ministarstvo regionalnog razvoja dodjeljuje proizvodima specifičnim za otočnu sredinu

AUTOR: ANTRAKS	NAJ- SJEVERNIJI GRAD U PGŽ	AMERIČKA GLUMICA ("OBITELJ SOPRANO")	BRITANSKA MARKA LUKSUZNIH SPORTSKIH AUTOMOBILA	AMERIČKA GLUMICA, SHARON ("SIROVE STRASTI")	NORMALNO STANJE NAPETOSTI MIŠICA	MJUZIKL ALANA PARKERA S MADONNOM	"LITRA"	"ALPHA KAPPA LAMBDA"		PAMELA ANDERSON	HRVATSKI I BIH FILOZOF I SOCIOLOG	RJETKA, ZASTIČENA VRSTA STABLA	IZGOVARANJE UZVIKA A	ZASTIČENI KRAJOBRAZ UZ DOBRU
PLEMSTVO									DAN U TJEDNU KANADSKA KANTAUTO- RICA, K. D.					
GRAD I LUKA NA DESNOJ OBALI DONA							ONO ŠTO SE UOBIČAJILO (RAZG.) POKRET TJELOM							
NAŠELJE I OPĆINSKO SREDIŠTE U ISTRI SI OD NOVIGRADA										SAV. DRŽAVA U INDIJI (ASSAM) ANA IVANOVIĆ				
ISTROŠITI SE DOTRAJATI								GAJENJE NADE (MN.) "EAST"						
NAŠA PREVO- DITELJICA I NOVINARKA "GLAŠA ISTRE"												ENES ČENGIĆ POUČNA BOTANIČKA STAZA U KAMAČNIKU		
ČIP U MOBITELU ZA POVEZI- VANJE S MREŽOM				PITAGORINO UČENJE						IVO POGORELIĆ			"NORTH" SUODNOSNI POJAM	
JEDVA, TJESNO										POLU- MAJMUN S MADAGA- SKARA, LEMUR				
DANSKI SITNI NOVCI										PUSTINJAK, ISPOŠNIK				
"BRAZILIAN TOP TEAM" FILM MICHAELA BAYA S BRUCEOM WILLISOM I BENOM AFFLECKOM										SLUEP, CORAV				ONAJ KOJI PJESAČI RADI ODMORA I RAZONODE
ARLJA (TAL.)									RUBLJE (ZARG.) UDOVICA JOHNA LENNONA					
POREDAK NA LJESTVICI									POZNATO AMERIČKO SVEUČILIŠTE U NEW HAVENU					
MARION COTILLARD			"OPSEG" POPULARNI AMERIKKI RAPER						KISIK			ASTAT PRVA NE- POZNANICA		
TAJVANSKA MARKA LAPTOPA I RACUNALNE OPREME					POKRETNI DIO MOTORA	JURAJ ŠEBALJ	NAZIV ZA STANOVIKA NASELJENOG MJESTA		NOGOMETAŠ MERTE- SACKER	RESA, ROJTA POZITIVNO NABUJENA ELEKTRODA				
NAJ- ZAPADNIJI MANASTIR U EUROPI									NOGOMETNI KLUB IZ SOLUNA KAZATI				"ČELIK" ETAPA	
ŠPANJOLSKA		IZBRUŠE- NOST ORESTIJA OD MILJA												ZIMSKI ODJEVNI PREDMET
ZADARSKI BISKUP IZ 9. STOLJEĆA (CRKVA)						RIMSKI CAR, DAO ZAPALITI RIM "VOLT- AMPER"						NAJMETNIK NA ČOVJEKU BORIS VUJIĆ		
HRVATSKA GLUMICA, MIA ("TKO PJEVA ZLO NE MISLI")									GORANSKA RIJEKA "JUG"					
VIJETNAM U ŽARGONU AMERIKA- NACA				ŠLJIVOVICA ILJ LOŽOVAČA								POJAVA NA VODI		

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije

Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • **F** ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
 Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • **F** ++385 51 351-673
E proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
 Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • **F** ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
 Pročelnica: doc.dr.sc. Koralka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • **F** ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
 Pročelnica: doc.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • **F** ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
 Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove

Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • **F** ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
 Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • **F** ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
 Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • **F** ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
 Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • **F** ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
 Pročelnik: doc.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-922 • **F** ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
 Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • **F** ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
 Pročelnik: Valerij Jurešić, prof.

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
 Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
 Ravnateljica:
 dr.sc. Tea Perinčić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka
 Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
 Ravnateljica:
 dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
 info@prirodoslovni.com
 www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
 Ronjgi 1, 51516 Viškovo
 Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 257-340
F ++385 51 503-790
 ustanova@ri.t-com.hr
 www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
 Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
 info@ju-priroda.hr
 www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije
 Splitska 2/II, Rijeka
 Ravnatelj:
 Adam Butigan
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
 zavod@pgz.hr
 www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 42. BROJA ZIP-A

(pristiglo 476 koverti, dopisnica i razglednica)

3 ručka/večere za dvije osobe u restoranu Antica Ostaria de Ugo, Opatija

Goran Rubčić
 Radetići 7
 51211 Matulji
Vojin Marković
 Dr. Ivana Pošćića 31
 51410 Opatija
Josip Baričević
 Jezero 11
 51315 Mrkopalj

Poklon paketi trgovine slastice Vilma

Rajna Štokić
 Trtni 2
 51216 Viškovo
Gordana Matošević
 Šumarska 1
 51305 Tršće
Anton Zorko
 Tuška 1
 51311 Skrad

3 poklon paketa PGŽ

Ivanka Komadina
 Zagrebačka 63a
 51250 Novi Vinodolski
Loredana Koprivnikar
 Ante Kovačića 6/VI
 51000 Rijeka
Ruža Vidmar
 Antuna Kosića Rika 10
 51000 Rijeka

3 fotomonografije Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“

Vesna Ribarić
 Turanski put 20
 51000 Rijeka
Adrian Bičanić
 Krasica 276
 51224 Krasica
Paul Buzdon
 Ludvetov breg 30
 51000 Rijeka

5 knjiga „Halubajski zvončari“

Mia Vukdragović
 Pećine 13
 52210 Rovinj

Spomenka Micolini

Stari grad 1
 51410 Lovran
Realdo Perušić
 Carovo 12
 51262 Kraljevica
Borivoj Koščić
 Dr. I. Kostrenčića 10
 51260 Crikvenica
Mirella Mirković
 Žarka Pezelja 16
 51221 Kostrena

5 knjiga „Rapska baština“

Nina Barbalčić
 Kricin 5
 51523 Baška
Natalia Renčić
 Japlenički put 3
 51512 Njivice
Miroslav Grgurić
 Marijana Vičića 10/IV
 51000 Rijeka
Katarina Igić
 E. Jardasa 1
 51000 Rijeka
Mirjana Brkljačić
 Mate Balote 35
 51000 Rijeka

5 knjiga 100 vodećih restorana i njihovih recepti

Irena Kosanović
 Franje Račkoga 13
 51326 Vrbovsko
Aldo Polić
 Doli 19
 51300 Delnice
Teodora Franković
 Sveta Jelena 8 a
 51417 Mošćenička Draga
Vodeb Loris Timotej
 Rozmanova 21
 6000 Koper, Slovenija
Lana Mataija
 Zagrebačka 36
 51250 Novi Vinodolski

10 audio CD

Branko Grbčić (stariji)
 Perhat I.R. 6
 51264 Jadranovo
Luka Zobić
 Šmogorska cesta 24 A
 51211 Matulji
Milan Kardum
 Krasica 276
 51224 Krasica
Tonka Zoretić
 Škrlevo 128
 51223 Škrlevo
Nikola Orlić
 Plavnička 6
 51521 Punat
Miljenko Pavešić
 Stara cesta 6
 47300 Ogulin
Kristina Barić
 D. Tomića 7
 51000 Rijeka
Doris Žiković
 Braće Stipčić 41
 51000 Rijeka
Luka Kosić
 Vrbnička 35
 51500 Krk
Mario Crepulja
 Mihanovića 1
 51000 Rijeka

Knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“

Koraljka Brlas
 Franje Čandeka 23 a
 51000 Rijeka
Dragan Radović
 Mihanovića 38/11
 51000 Rijeka
Slobodan Bošković
 Liburnijska 22
 51414 Ičići
Milena Koparica
 Partizanski Put 28
 51517 Kornić
Deana Mohorovičić
 Rukavac 76
 51211 Matulji

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 12. lipnja 2017. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će 15. lipnja 2017. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

CRESKO-LOŠINJSKO OTOČJE - **APSYRTIDES**, RENESANSNI FILOZOF FRANE - **PETRIĆ**, CRESKA POLJOP. UDRUGA - **ULIKA**, NAJBOLJA JE CRESKA - **JANJETINA**, CRESKI KAMP - **KOVAČINE**, OLIMPIJSKI POBJEDNIK CRESANIN IGOR - **MARENİĆ**

Nagrade za točne odgovore iz križaljke 43. broja ZIP-a:

3 ručka/večere za dvije osobe u Konobi Brig, Draga
 3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“
 3 poklon paketa PGŽ
 3 foto-monografija Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
 5 knjiga „Halubajski zvončari“
 5 knjiga „Rapski križi“
 5 knjiga 100 vodećih hrvatskih restorana i njihovi recepti
 10 audio CD-a
 i 5 knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“.

Šparožna jama

Davno je to bilo kad su gorostasni divovi gradili svoje dvore na brijegu između Jušića i Kastva, u šumi Lužina. S Učke i sa Snježnika nosili su na svojim širokim plećima ogromno kamenje, sve sivi vapnenac i bijeli mramor. Pritisnuli su orijaši sela i gradove uokolo; zarobili građane i težake, silili starce, siročad i udovice da im rade, bio svetac ili petak. Njihova srca nije smekšao niti hropac staraca ni sirotinjska suza.

Golemi, bijeli i sjajni sinuše jednoga dana njihovi divski dvori. Toranj do tornja, stup do stupa, stuba do stuba - debelim zidinama se opasao grad, a na njima visoka vrata sa željeznim vratnicama.

- Braćo - reče tada divski car - to sjajno Sunce luta preko cijelog dana amo-tamo po vedrom nebu. Hajde da ga ulovimo, pa neka ono sija samo u našem dvoru!

- Sunce je dobri Bog postavio na nebo da i nas grije i da nam svijetli - rekoše starci i sirote.

- Šuti i radi! Ono će biti naše - viknuše divovi i počеше graditi visok toranj, s kojega će oteti Sunce.

Gradili su toranj sedam dugih godina. Znoj i suze robova tekli su kao potoci. Svak se bojao dana kada će divovi doći do Sunca, skinuti ga s neba i ponijeti među zidine svojega grada.

Jednoga jutra udari toranj o visoki nebeski svod. Sunce izađe i udari svojom stazom prema tornju. Gore na vrhu čekali su ga divovi, da ga uhvate i odnesu. O podne oni su već pružali svoje ručetine prema sjajnom kolutu.

- Bože, pomoz! - kliknu prestrašena čeljad i dignu ruke k nebu.

I dobri Bog usliši vapaj nesretnika. Udari

oluja nagla i strahovita. Zagmi u oblaku i zatutnji ispod zemlje. Divski grad zaljulja se kao lađa na moru. Zidine se svale, stupovi se nagnuše, a onaj visoki toranj slomi se i sruši. Uz silni prasak propade grad divova - tako nastade Šparožna jama.

U njoj je sada, pod crnom zemljom, zakopan divski grad. Grobni muk i vječna tama vladaju u dvorima, gdje su divovi htjeli čuvati oteto Sunce. U crnoj pećini bliješte sada slomljeni stupovi. Mramorni nakiti pretvorili su se u porazbacane sige. Tamne dvorane i hodnici ukrašeni su kamenjem divskoga grada. Bog je u kamenje pretvorio i ohole divove. Oni svojim širokim plećima podupiru pećinske svodove, da se ne obruše i zatrpaju ih zauvijek. U muku i tami čuješ kako krupne kapi padaju sa svoda na tlo, a to su suze okamenjenih divova. Kaju se što su bili tako oholi i okrutni, i plaču nad rasulom svoga grada. ■■

Cvatovi lopuha u značajnom krajobrazu Kamačnik

Tekst: mr. sc. Marko Randić, Javna ustanova „Priroda“
Foto: Javna ustanova Priroda i Arhiva ZIP

Kad bi željeli izdvojiti koji su najveći listovi između 2700 samoniklih vrsta biljka u flori Primorsko-goranske županije izbor bi najprije pao na vodni lopuh. Listovi lopuha, lepuha, lopušnjaka, repuha, mirisnjaka, kopitnjaka..., kako ga sve ne zovu, tako su krupni i na dugačkim su masivnim peteljčkama da se ispod njih od kiše lako sakrije dijete.

Lopuh uobičajeno raste na obalama i naplavljenim pjeskovitim sprudovima čistih i brzih gorskih tekućica. Mnogo ga je, primjerice, uz obale potoka Kmačnik, uz potok Curak, uz Križ potok, uz potok Lepenicu, uz rijeku Kupu... Ta su vlažna staništa nezaboravna po svom specifičnom i svježije-oporom mirisu koji ispuštaju upravo veliki listovi lopuha.

Cvjetovi lopuha pojavljuju se prije listanja, rano u proljeće. Ponekad već u ožujku, čim okopni snijeg. Ružičaste su boje, a skupljeni su u izdužene složene cvatove. Manje je poznato da je lopuh i ljekovita biljka, ali prilikom eventualnog korištenja treba imati na umu da među djelatnim tvarima ima i takvih koje mogu biti potencijalno škodljive.